

**TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE OLUMSUZ ÇOCUKLUK
YAŞANTILARI, PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK VE ROMANTİK
İLİŞKİ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sevilay SİVAZ

**TRABZON
Temmuz, 2021**

**TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE OLUMSUZ ÇOCUKLUK
YAŞANTILARI, PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK VE ROMANTİK
İLİŞKİ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

**Sevilay SİVAZ
ORCID: 0000-0003-4981-4681**

**Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Danışmanı
Prof. Dr. Vesile OKTAN
ORCID: 0000-0001-8968-408X**

**TRABZON
Temmuz, 2021**

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Trabzon Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Sevilay SİVAZ

29/07/2021

ÖN SÖZ

İletişim araçlarının gelişmesiyle beraber çocuk istismar ve ihmali, pozitif psikolojinin gelişmesiyle ise psikolojik dayanıklılık ve ilişki doyumu kavramlarını günümüzde daha sık duymaktayız. Bu düşünceden yola çıkılarak yapılmış olan bu çalışmanın, literatüre katkı sağlaması ve yapılacak olan çalışmalara ışık tutması amaçlanmıştır.

Öncelikle yüksek lisans eğitim sürecimde bilgi ve deneyimlerini her zaman benimle paylaşarak bana destek olan, anlayışını, sabrını, ilgisini esirgemeyen değerli tez danışmanım Prof. Dr. Vesile OKTAN' a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Lisans ve yüksek lisans sürecimde bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım tüm değerli hocalarıma ayrıca teşekkür ediyor; geçen yıl kaybettiğimiz kıymetli hocam Şirin BOZKURT' u saygıyla anıyorum.

Bugünlere gelebilmemde bana yardımcı olan, sevgilerini ve desteklerini her zaman hissettiğim, bana güvenen ve inanan, kararlarımda arkamda duran sevgili annem Serpil SİVAZ, sevgili babam Adil SİVAZ ve sırdaşım, dostum, biricik kardeşim Dilay SİVAZ' a tüm kalbimle teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak hem akademik hem de özel hayatımda yanımda olan, desteğini ve sevgisini esirgemeyen, düştüğümde beni kaldıran tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Hazırlanmış olan bu tez, Covid-19 pandemisi döneminde, eğitimin uzaktan yürütüldüğü zamanda yazılarak sizlere sunulmuştur.

Temmuz, 2021

Sevilay SİVAZ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖZET	ix
ABSTRACT	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Araştırmanın Amacı	3
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	4
1. 3. Sınırlılıklar	5
1. 4. Araştırmanın Varsayımları	5
1. 5. Tanımlar.....	5
2. LİTERATÜR TARAMASI	6
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	6
2. 1. 1. Çocukluk Dönemi Olumsuz Yaşantıları	6
2. 1. 1. 1. Tanımı ve Kapsamı	6
2. 1. 1. 2. İstismar ve İhmal Türleri	7
2. 1. 1. 2. 1. Fiziksel İstismar	8
2. 1. 1. 2. 2. Cinsel İstismar.....	9
2. 1. 1. 2. 3. Duygusal İstismar.....	10
2. 1. 1. 2. 4. Ekonomik İstismar	11
2. 1. 1. 2. 5. İhmal	12
2. 1. 1. 3. Çocukluk Dönemi Olumsuz Yaşantılarına Neden Olan Risk Faktörleri.....	13
2. 1. 1. 4. Çocuk İstismarı ve İhmali Konusundaki Kuramsal Açıklamalar.....	14
2. 1. 1. 4. 1. Psikiyatrik Model	14
2. 1. 1. 4. 2. Psikolojik Model	14
2. 1. 1. 4. 3. Sosyolojik Model	15
2. 1. 1. 4. 4. Ekolojik Model.....	15
2. 1. 1. 4. 5. Etkileşimsel Model.....	16
2. 1. 1. 5. Çocukluk Dönemi Travmalarının Yaygınlığı	16
2. 1. 1. 6. Çocukluk Dönemi Olumsuz Yaşantılarının Etkileri ve Bu Konuda Yapılmış Olan Araştırmalar	18
2. 1. 2. Psikolojik Dayanıklılık.....	20
2. 1. 2. 1. Psikolojik Dayanıklılık Kavramı	20

2. 1. 2. 1. 1. Kendini Adama	22
2. 1. 2. 1. 2. Kontrol	23
2. 1. 2. 1. 3. Meydan Okuma	23
2. 1. 2. 2. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler	23
2. 1. 2. 2. 1. Risk Faktörleri	24
2. 1. 2. 2. 1. 1. Bireysel Risk Faktörleri	24
2. 1. 2. 2. 1. 2. Ailesel Risk Faktörleri	24
2. 1. 2. 2. 1. 3. Çevresel Risk Faktörleri	24
2. 1. 2. 2. 2. Koruyucu Faktörler	25
2. 1. 2. 2. 2. 1. Bireysel Koruyucu Faktörler	25
2. 1. 2. 2. 2. 2. Ailesel Koruyucu Faktörler	25
2. 1. 2. 2. 2. 3. Çevresel Koruyucu Faktörler	25
2. 1. 2. 3. Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi Yüksek Olan Bireylerin Özellikleri	25
2. 1. 2. 4. Psikolojik Dayanıklılıkla İlgili Yapılmış Olan Araştırmalar	26
2. 1. 3. İlişki Doyumu	28
2. 1. 3. 1. İlişki Doyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar	31
2. 2. Literatür Taramasının Sonucu	32
3. YÖNTEM	34
3. 1. Araştırmanın Modeli	34
3. 2. Araştırma Grubu	34
3. 3. Verilerin Toplanması	35
3. 3. 1. Veri Toplama Araçları	35
3. 3. 1. 1. Kişisel Bilgi Formu	35
3. 3. 1. 2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	35
3. 3. 1. 3. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	36
3. 3. 1. 4. İlişki Doyumu Ölçeği	37
3. 3. 2. Veri Toplama Süreci	37
3. 4. Verilerin Analizi	38
4. BULGULAR	39
4. 1. Ölçme Araçlarının Güvenirlik Değerlerine İlişkin Bulgular	39
4. 2. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık ve Romantik İlişki Doyumunun Sosyo-demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi	40
4. 2. 1. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi	40

4. 2. 2. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi	41
4. 2. 3. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Sosyo-ekonomik Duruma Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi	43
4. 2. 4. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Aile Yapılarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi	45
4. 2. 5. Alkol/Madde Kullanımının Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları, Romantik İlişki Doyumları ve Alt Boyutlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi	47
4. 2. 6. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları, Romantik İlişki Doyumları ve Alt Boyutlarının Psikolojik Destek Almaya Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi	49
4. 2. 7. Romantik İlişki Sürelerinin Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi	51
4. 3. Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumları Arasındaki İlişkiler.....	53
4. 4. Romantik İlişki Doyumunun Yordanmasına İlişkin Bulgular	54
5. TARTIŞMA.....	56
5. 1. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Tartışılması	56
5. 1. 1. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Tartışılması.....	56
5. 1. 2. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Yaş Değişkenine Göre Tartışılması.....	58
5. 1. 3. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Sosyo-ekonomi Değişkenine Göre Tartışılması	59
5. 1. 4. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Aile Yapıları Değişkenine Göre Tartışılması	60

5. 1. 5. Üniversite Öğrencilerinin Alkol/Madde Kullanımlarının Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarına Göre Tartışılması	61
5. 1. 6. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Psikolojik Destek Değişkenine Göre Tartışılması	62
5. 1. 7. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki Sürelerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarına Göre Tartışılması.	63
5. 1. 8. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	64
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
6. 1. Sonuçlar	67
6. 2. Öneriler	69
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	69
6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	70
7. KAYNAKLAR	71
8. EKLER	91
9. ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	100

ÖZET

Üniversite Öğrencilerinde Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık ve Romantik İlişki Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Çocukluk döneminde geçirilen olumsuz yaşantıların etkileri, özellikle bireyin aileden ayrılarak bağımsızlığını kazandığı üniversite döneminde ortaya çıkmaktadır. Çocuklukta yaşanan istismar ve ihmal gibi örseleyici davranışlar, bireylerin fiziksel, duyuşsal, bilişsel, sosyal gelişimine kalıcı izli zararlar verebilmektedir. Bireyler, yaşadıkları travmalar karşısında farklı tepkiler oluşturabilmektedir. Bu farklılığın oluşmasının nedenlerinden biri de her bireyin psikolojik dayanıklılık düzeyinin farklılaşmasıdır. Psikolojik dayanıklılık, hem olumsuz çocukluk yaşantılarından etkilenirken hem de bu yaşantılara verilen tepkileri etkilemektedir. Araştırmanın bir diğer değişkeni olan romantik ilişki doyumu da algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları ve psikolojik dayanıklılık düzeyinin sonucunda artmakta veya azalabilmektedir. Bu araştırmanın temel amacı, algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık ve romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkileri bazı demografik değişkenler açısından incelemektir.

Araştırmanın çalışma grubunu, üniversitede öğrenim gören ve romantik ilişkisi bulunan 432 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve İlişki Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde IBM SPSS Statistics v20.0 programı kullanılmış ve Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı, Bağımsız Örneklem *t*- Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Çoklu Regresyon Analizi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Araştırma sonucunda algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık ve ilişki doyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken psikolojik dayanıklılık ile ilişki doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri cinsiyet, yaş ve romantik ilişki sürelerine göre farklılaşmamaktadır. Algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları sosyo-ekonomik durum, aile yapıları, alkol/madde kullanımı ve psikolojik destek alma açısından farklılaşırken psikolojik dayanıklılık sosyo-ekonomik durum açısından farklılaşmaktadır. Romantik ilişki doyumları ise sosyo-demografik değişkenler açısından farklılaşmamaktadır. Algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları ve psikolojik dayanıklılığın, romantik ilişki doyumunu yordadığı yapılan analiz sonucunda elde edilmiştir. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Olumsuz Çocukluk, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu

ABSTRACT

Investigation of the Relationship Between Negative Childhood Experiences, Resilience, and Romantic Relationship Satisfaction in University Students

The effects of negative experiences in childhood appear especially during the university period when the individual gains independence by leaving the family. Abusive behaviors such as abuse and neglect in childhood can cause permanent damage to the physical, emotional, cognitive and social development of individuals. Individuals can create different reactions to the traumas they experience. One of the reasons for this difference is that each individual's level of resilience differs. Psychological hardiness affects both negative childhood experiences and reactions to these experiences. Romantic relationship satisfaction, which is another variable of the research, can increase or decrease as a result of perceived negative childhood experiences and psychological resilience level. The main purpose of this study is to examine the relationships between perceived negative childhood experiences, psychological resilience and romantic relationship satisfaction in terms of some demographic variables.

The study group of the research consists of 432 university students who have a romantic relationship. Personal Information Form, Childhood Mental Trauma Scale, Psychological Resilience Scale and Relationship Satisfaction Scale were used as data collection tools in the study. In the statistical analysis of the data, IBM SPSS Statistics v20.0 program was used and Pearson Product Moments Correlation Coefficient, Independent Sample t-Test, One-Way Analysis of Variance (ANOVA) and Multiple Regression Analysis techniques were used.

As a result of the research, there was a negative significant relationship between perceived negative childhood experiences and resilience and relationship satisfaction, while a positive significant relationship was found between resilience and relationship satisfaction. In addition, university students' perceived negative childhood experiences and psychological resilience levels do not differ according to gender, age and duration of romantic relationships. While perceived negative childhood experiences differ in terms of socio-economic status, family structures, alcohol/substance use and receiving psychological support, psychological resilience differs in terms of socio-economic status. Romantic relationship satisfactions do not differ in terms of socio-demographic variables. It was obtained as a result of the analysis that perceived negative childhood experiences and psychological resilience predict romantic relationship satisfaction. The findings obtained as a result of the research were discussed within the framework of the relevant literature and suggestions were presented.

Keywords: Perceived Negative Childhood Experiences, Psychological Resilience, Relationship Satisfaction

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Çocuk İstismarı ve İhmali İçin Risk Faktörleri	13
2.	Çocuk İstismarı ve İhmali İçin Risk Faktörleri	16
3.	Katılımcılara Ait Tanımlayıcı Bilgiler	34
4.	Çocukluk Çağı Travmaları, Psikolojik Dayanıklılık ve İlişki Doyumuna Ait Güvenilirlik Analizi Sonuçları	39
5.	Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılıkları	40
6.	Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Yaş Göre Farklılıkları	41
7.	Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Sosyo-ekonomik Duruma Göre Farklılıkları.....	43
8.	Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Aile Yapılarına Göre Farklılıkları.....	46
9.	Alkol/Madde Kullanımının Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarına Göre Farklılaşması.....	48
10.	Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Psikolojik Desteğe Göre Farklılaşması	49
11.	Romantik İlişki Sürelerinin Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarına Göre Farklılaşması.....	51
12.	Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık ve Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiler	53
13.	Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları ve Psikolojik Dayanıklılığın Romantik İlişki Doyumunu Yordamasına İlişkin Sonuçlar	54

1. GİRİŞ

Kişilik kuramcıları, kişilik gelişiminde, birçok unsurun etkili olduğunu belirtmelerine rağmen birleştikleri nokta, ebeveynlerin çocuğa yönelik tutumlarının ve anne- baba- çocuk etkileşiminin, kişiliğin temellerini oluşturduğu düşüncesidir (Ünal, 2008). Acehan vd. (2013) da benzer bir şekilde belirttiği gibi, çocukluk dönemi, yetişkinlik döneminin belirleyicisidir ve fiziksel, psikolojik, sosyal, ahlaki gelişim çocukluk döneminde geçirilen yaşantılardan etkilenmektedir. Bu dönemde yaşanan kimi olaylar bireyin gelişimine olumlu katkıda bulunurken kimi olaylar ise bireyde travmatik etkiler oluşturmakta, gelişiminin yavaşlamasına veya durmasına sebep olmaktadır. Olumsuz olarak nitelendirilen yaşantıların bazıları doğal afetler, terör, savaş, göç, hastalık vb. şeklinde sıralanabilir (Oflaz, 2015). Ancak bunların yanında, özellikle aile içerisinde görülen, istismar ve ihmal davranışları da çocukta derin yaralar açmakta ve izleri yetişkinlik dönemine taşınmaktadır.

Çocuk istismarı ve ihmali, çocuğun ebeveynleri veya bakımını üstlenen kişinin, çocuğa yönelik olarak uyguladığı ve toplumsal normlara uygun olmayan, çocuğun gelişimini engelleyen veya kısıtlayan eylem veya eylemsizlikleridir (Bostancı, Albayrak, Bakoğlu & Çoban, 2006). İstismar fiziksel, cinsel ve duygusal; ihmal ise fiziksel ve duygusal olarak ayrılmaktadır (Taner & Gökler, 2004). Yinelenebilirliği, genellikle çocuğun tanıdığı kişilerin istismarcı olması ve çocuğun yaşamı üzerinde uzun süreli etkiler barındırması nedeniyle çocuk istismarı, tanınması ve iyileşmenin sağlanması açısından en çok zorlanılan örselenme yaşantılarıdır (Yılmaz, İşiten, Ertan & Öner, 2003).

Literatür incelendiğinde, çocuğa yönelik istismar ve ihmal davranışlarının, bireyin, ileriki gelişim dönemlerinde yaşadığı ruhsal problemler ile ilişkili olduğu görülmektedir. Çocukluk çağında travmaya maruz kalan kişilerde, kişilik bozuklukları, madde kullanımı, depresyon (Brown & Anderson, 1991); ilişkilerinde antisosyal, korkak, çekingen davranışlar (Durmuşoğlu & Doğru, 2006); travma sonrası stres bozukluğu (Oflaz, 2015); saldırganlık, suça yönelme (Zara- Page, 2004); dikkat ve algı problemleri (Kaplan, Pelcovitz & Labruna, 1999); dissosiyatif bozukluklar (Çelikel & Beşiroğlu, 2008) yaşama riskinin, travmaya maruz kalmayanlara göre daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde, bireylerin travmatik yaşantılar sonucunda verdikleri tepkilerin değişebildiği ve olumsuz yaşantılara maruz kalan her kişinin psikopatoloji geliştirmediği ve daha kolay uyum sağlayabildikleri görülmüştür. Bireysel olarak oluşan bu farklılığa neden olabilecek birçok neden sayılabilirken bunların başında, psikolojik dayanıklılık düzeylerinin kişiden kişiye değiştiği ve bu yüzden verilen tepkilerde farklılıklar olduğu görüşü

gelmektedir. Pozitif psikolojinin gelişmesiyle üzerinde daha çok durulan psikolojik dayanıklılık, en genel tanımıyla, olumsuz yaşam deneyimleri ile karşı karşıya kalındığında bireyin direnmesine ve güçlü kalabilmesine yardımcı olan kişilik özelliğidir (Terzi, 2008). Literatürde psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan tanımlara bakıldığında, risk ve koruyucu faktörler göze çarpmaktadır. Risk faktörleri, kişinin sağlıklı psikolojik gelişimini engelleyen, yaşamda karşısına çıkan olumsuz durum ve felaketlerdir. Yoksulluk, ebeveynlerde bulunan psikopatolojik hastalıklar, istismar, ihmal, hastalık ve genetik bozukluk, savaş, doğal afetler risk faktörlerine örnek olarak verilebilir (Kararımak, 2006). Çocukluk döneminde geçirilen travmatik yaşantılar da risk faktörleri içerisinde yer almaktadır. Koruyucu faktörler ise risk faktörlerinin neden olduğu olumsuz etkileri azaltan ve uyum sürecini hızlandıran faktörlerdir (Kararımak, 2006; Topbay, 2016). Koruyucu faktörlerden bazıları yaş, zeka, akademik başarı, olumlu arkadaşlık ilişkileri, destekleyici anne baba tutumu, iç kontrol odağı, umut olarak sıralanabilir (Gizir, 2007).

Bireyin, çocukluk döneminde yaşamış olduğu travmanın etkisi, genellikle, geçiş dönemi olarak görülen üniversite döneminde ortaya çıkmaktadır (Gündüz & Gündoğmuş, 2019). Üniversite hayatı, yeni akademik ve sosyal yaşama uyum sağlama, kişilik gelişimini tamamlama ve yakın ilişkiler kurma gibi gelişim görevlerini içeren bir dönemdir (Küçükarslan & Gizir, 2014). Gençlerin, üniversite hayatının getirmiş olduğu kaygılarla başa çıkabilmeleri ve kolaylıkla uyum sağlayabilmeleri için psikolojik dayanıklılıklarının sağlam olması önem taşımaktadır (Aydın & Egemberdiyeva, 2018). Yalım (2007) da yapmış olduğu araştırmasında üniversite birinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyumunu etkileyen değişkenleri incelemiş ve psikolojik dayanıklılığın üniversiteye uyumu anlamlı bir şekilde yordadığını belirtmiştir. Bunların yanında üniversiteye devam eden genç yetişkin için romantik ilişkiler, içinde bulundukları gelişim döneminin önemli bir görevidir. Erikson (1968), bu dönemi ‘yakınlığa karşı yalıtılmışlık’ olarak adlandırmıştır. Ona göre sağlıklı bir genç yetişkin, bu dönemde, doyum verici romantik ilişki yaşayarak gelişiminin bu dönemini başarıyla atlatacaktır.

Yaşamın daha önceki dönemlerinde geçirilen yaşantılar, genç yetişkinlik döneminde kurulan romantik ilişkileri etkilemektedir. Çocuğun, ebeveyni tarafından istismara ve ihmale uğraması, duygusal gelişimine zarar vermektedir (Öztürk, 2015). Çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalan birey, ilişki kurma ve sürdürmede zorlanacak veya ilişkiden kaçınacaktır (Taner & Gökler, 2004). Yapmış olduğu çalışmada Yücel (2014) de çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantıların, yetişkinlik dönemindeki ilişkileri olumsuz olarak etkilediğini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra çocukluk döneminde ebeveyn veya bakım verenle kurulan ilişki, yetişkinlikteki bağlanma stilini de belirlemektedir. Buna göre, çocukluğunda duygusal ihtiyaçları karşılanmamış kişiler, yetişkinliklerinde kurdukları ilişkilerde güvensiz bağlanma stiline sahip olurken duygusal ihtiyaçları karşılanmış kişiler güvenli bağlanma stiline sahip olmaktadır. Yani çocuklukta oluşan bağlanma

şekline göre insanlar yetişkinlik döneminde hem kendilerine hem de ilişki kurdukları kişilere yönelik şemalar geliştirmekte ve ilişki beklentilerini oluşturmaktadırlar (Soğancı, 2017).

Bireylerin kendileri ve partnerleri ile ilgili beklentileri ve bu beklentilerin karşılanma düzeyi romantik ilişki doyumunu belirlemektedir. İlişki doyumunu, bireyin ilişkisinde sosyal, duygusal, psikolojik ihtiyaçlarını karşılaması ve ilişkiden tatmin elde edebilmesidir (Deveci- Şirin & Bayrakçı, 2020). İlişkilerinde güvenli bağlanma gösteren kişiler, kendilerine ve eşlerine yönelik olumlu şemalar geliştirerek ilişkilerinden doyum elde ettikleri; kendilerine ve partnerlerine yönelik olumsuz atıflarda bulunan ve güvensiz bağlanma geliştirmiş kişilerin ise yaşadıkları ilişkiden doyum elde edemedikleri bulgulanmıştır (Sümer & Cozzarelli, 2004). Tüm bu bilgiler ışığında, çocukluğunda ihmal ve istismar edilmiş, ihtiyaçları karşılanmamış kişiler, kendilerine ve/ veya başkalarına yönelik olumsuz şemalar oluşturarak güvensiz bağlanma stili geliştirdikleri için yetişkinliklerinde yaşadıkları romantik ilişkilerden doyum sağlayamayabilmektedir.

Literatür incelendiğinde üniversite öğrencilerinde algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık ve ilişkiden alınan doyumun birbirleriyle ilişkili oldukları düşünülmektedir. Bu ilişkilerin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları ve ilişki doyumunu düzeyleri arasındaki ilişkinin sosyo-demografik değişkenlerle birlikte araştırılarak literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra elde edilmiş olan güncel verilerin, üniversite öğrencilerinin en sık yaşadıkları problemlerin başında gelen, psikolojik olarak uyum sağlama ve romantik ilişki konularında verilen psikolojik yardıma destek sunması amaçlanmıştır.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları ve romantik ilişki doyumları arasındaki ilişkiyi belirlemek ve olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık ve romantik ilişki doyumunun bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir.

Bu amaca göre araştırmada, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık ve romantik ilişki doyum düzeyleri sosyo-demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, ebeveynlerin birliktelik durumu, ekonomik durum, ilişki süresi vb.) açısından farklılık göstermekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları ve romantik ilişki doyumları arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları ve psikolojik dayanıklılıkları romantik ilişki doyumunu yordamakta mıdır?

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Çocukluk dönemi, bireyin kişilik gelişiminde büyük bir öneme sahiptir ve bu dönemdeki yaşananlar, ilerleyen yıllarda bireyin davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Özellikle çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantılar bireylerin fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişiminde sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Çocukluk döneminde deneyimlenen örseleyici yaşantılar, bireylerin ruhsal sağlıklarında ve psikolojik iyi oluşlarında onarılması zor hasarlar meydana getirmektedir. Olumsuz çocukluk yaşantıları içerisinde yer alan istismar ve ihmal yaşantıları, her çağda ve toplumun her kesiminde görülüyor olması ve sıklıkla karşılaşıyor olması nedeniyle farklı araştırmaların konusu olmuştur. Bu araştırmanın diğer değişkenleri olan psikolojik dayanıklılık ve romantik ilişki doyumunun da olumsuz çocukluk yaşantılarıyla ilişkili olduğu ve çocuklukta geçirilen yaşantılardan etkilendikleri düşünülmektedir.

Olumsuz durumlardan sonra kendini toparlama ve uyum sağlama süreci anlamına gelen psikolojik dayanıklılık, kişinin ruhsal sağlığını koruması için oldukça önemli bir özelliktir. Zor ve riskli durumlardan sonra kendisinde bulunan koruyucu faktörleri harekete geçiren ve içinde bulunduğu durumla sağlıklı bir şekilde başa çıkabilen kişi için psikolojik dayanıklılık düzeyi yüksek denilebilir. Buna karşın olumsuz olaylar karşısında iyilik halini koruyamayan ve yeni sürece uyum sağlamakta zorlanan kişiler psikolojik dayanıklılık düzeyi düşük kişiler olarak ele alınmaktadır. Çocukluk dönemlerinde istismar ve ihmal yaşantılarına maruz kalmış kişilerin, riskli grupta oldukları düşünüldüğünde, psikolojik iyi oluşla ilgili sorunlar yaşayabileceği öngörülmekte ve bu durum bazı araştırmalarla da desteklenmektedir. Çocukluk dönemi örseleyici yaşantılarının sonucunda meydana gelen psikopatolojinin önlenmesi veya oluşan uyumsuzlukların iyileştirilebilmesi için psikolojik dayanıklılığın araştırılması ve olumsuz çocukluk yaşantılarıyla ilişkisinin incelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Psikolojik dayanıklılıkta olduğu gibi romantik ilişki doyumunun da yapılan çalışmalara bağlı olarak çocukluk döneminde geçirilen yaşantılarla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Romantik ilişki doyumu, bireyin ilişkiden beklentilerinin ve partnerlerinde aradıkları kriterlerin karşılanması ve bireyin ilişkisinden memnun olmasıdır. Çocuğun doğmasıyla anne veya bakım verenle kurulan ilişki, kişinin yaşamı boyunca kurduğu ilişkiler üzerinde etkili olmaktadır. Anne ile güvenli bağ kurabilen çocuk, arkadaşlarıyla, romantik ilişki yaşadığı kişiyle, eşiyle, çocuklarıyla da güvenli bağ kurabilmekte ve bu sayede yaşadığı ilişkilerden doyum sağlayabilmektedir. Bu nedenle çocukluğunda anne baba veya bakım verenleriyle olumlu ilişkiler kurabilen bireyler yetişkinliklerinde de daha başarılı ilişkiler kurabilmekteyken olumsuz yaşantılara maruz kalan çocuklar, ilişkilerinde problemler yaşamakta ve bunun neticesinde de ilişkilerinden doyum sağlayamamaktadır.

Literatür incelendiğinde olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık ve romantik ilişki doyumu ile ilgili farklı çalışmalar yapılmış ancak bu değişkenlerin birlikte ilişkisinin

incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantılarının ilerleyen dönemlerde bireylerin psikolojik dayanıklılık ve ilişki doyumu düzeylerini etkileyeceği düşünüldüğünde bu çalışmanın, alanda çalışan uzmanların çalışmalarına yardımcı olabileceği ve elde edilecek verilerin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. 3. Sınırlılıklar

1. Araştırma verileri 2020-2021 eğitim- öğretim yılının pandemi nedeniyle online yapılması kaynaklı yüz yüze elde edilememiştir. Veriler çeşitli sosyal medya kaynakları aracılığıyla elde edilmiştir.

2. Araştırmanın verileri, “Kişisel Bilgi Formu”, “Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği”, “Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” ve “İlişki Doyum Ölçeği”nin ölçeceği nitelikler ile sınırlıdır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan katılımcıların ölçekleri içtenlikle ve samimiyetle cevaplandırırları varsayılmıştır.

1. 5. Tanımlar

Çocuk İstismar: 0-18 yaş grubundaki çocuğa, kendisine bakmakla yükümlü kişi veya kişilerin gerçekleştirdiği, bireye hasar verici etkisi bulunan, kasti olarak yapılan ve önüne geçilebilir olan, bedensel, zihinsel ve psikolojik gelişimine engel olan kültür normlarına aykırı davranışlarıdır (Polat, 2007).

Çocuk İhmali: Çocuğun ebeveyni veya ona bakmakla yükümlü kişinin, çocuğun ihtiyacı olan barınma, beslenme, güvenlik, ilgi, sevgi gibi ihtiyaçlarını karşılamaması ya da gelişimi için gerekli olan bakımın yapılmamasıdır (Yolcu, 2009).

Psikolojik Dayanıklılık: Bireyin yaşamında stres verici durumlar olmasına rağmen, bu durumlara direnerek uyum sağlayabilmesi ve gelişimine devam edebilmesini sağlayan kişilik özelliğidir (Masten, 2001).

İlişki Doyumu: Bireyin ilişkisinin kalitesine yönelik olumlu veya olumsuz değerlendirmeleridir. Olumlu değerlendirmeler ilişki doyumunun yüksek olduğunu; olumsuz değerlendirmeler ise düşük olduğunu göstermektedir (Taylor, Peplau & Sears, 2000).

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

2. 1. 1. Çocukluk Dönemi Olumsuz Yaşantıları

2. 1. 1. 1. Tanımı ve Kapsamı

Aile ortamı, çocuğa, ihtiyacı olan sevgiyi, korumayı, ilgi ve bakımı ve ilerleyen yıllarda da bireysel olarak hareket edebilmesini sağlamakla yükümlü olsa da her aile çocuğuna bu ortamı sağlayamamaktadır (Büyükcebeci, 2019; Durmuşoğlu & Doğru, 2006). Ebeveynler, çocuklarını yetiştirirken bazen kasti olarak bazen de bilmeden istismar veya ihmal davranışlarında bulunarak çocuklarının gelişimine zarar vermektedirler (Ünal, 2008).

Çocuğun fiziksel ve duygusal gelişimine hasar veren ve genel anlamıyla örseleyici davranış olarak adlandırılan davranışlara tarih boyunca farklı milletlerde rastlanmış olmasına rağmen (Akduman, Ruban, Akduman & Korkusuz, 2005) bu davranışların bir problem olarak ele alınması ve bu konuda çalışmaların yapılması 100 yıl öncesine dayanmaktadır (Polat, 2007). Çocukluk çağında oluşan ruhsal travmalar, trafik kazaları, hastalıklar, savaş, doğal afetler, akran zorbalığını içermenin yanında (Ofıaz, 2015), çocukluk çağında meydana gelen fiziksel, cinsel ve duygusal istismar ile fiziksel ve duygusal ihmali de kapsamaktadır (Güneri-Yöyen, 2017).

İngilizce karşılığı ‘child abuse and neglect’ olan kavramın Türkçe karşılığı ‘çocuk istismarı ve ihmali’ olarak geçmektedir. Çocuk istismarı ve ihmali kavramı, kültürel farklılıklar içerdiği ve konu disiplinler arası bir yaklaşımla incelendiği için, evrensel bir tanım yapmak zor olmaktadır (Siyez, 2003). Bir toplumda istismar ve ihmal olarak kabul edilen davranış, başka bir toplumda bu şekilde görülmeyebilir. Örneğin, toplumun kültürü ve değerleri, çocukları nasıl gördükleri, çocuklara verdikleri değer, uyguladıkları disiplin ve ceza yöntemleri istismar ve ihmal olarak görülen davranışları toplumdan topluma değiştirmektedir (Zeytinoğlu, 1991). Gökler’in (2006) de belirttiği gibi bir ülkede dini ritüel olarak yapılan bir davranış ya da hasta doğan çocukların öldürülmesi, başka bir ülkede çocuk istismarı olarak adlandırılabilir. Farklı kültürlerde yapılan ve çocuklara zarar veren bu ve bunun gibi gelenek ve dini ritüellerden çocukları korumanın gerekli olduğu ancak 19. yüzyıl sonlarında ciddi bir şekilde üzerinde durulmaya başlanabilmiştir. Bu dönemde ABD ve İngiltere’ de yasal düzenlemelerle çocukların koruma altına alınması girişimlerinde bulunulmuştur.

Çocuk istismarı kavramının ortaya çıkması 1700’ lü yıllarda olmuştur. Bir avukat, hapishanedeki mahkumların kaçının çocuklara karşı suç işlemiş olduğunu merak etmiş ve araştırması sonucu ortaya çıkan bulgular sayesinde ‘çocuk istismarı’ kavramı ortaya çıkmıştır.

Konuya bilimsel olarak yaklaşan ilk kişi ise 1962 yılında kaleme aldığı ‘Örselenmiş Çocuk Sendromu’ makalesiyle Kempe olmuştur (Acehan vd., 2013; Gökler, 2006). Kempe ve Helfer (1972)’e göre çocuk istismarının tanımı ‘ana babaların veya çocuktan sorumlu kişilerin kasıtlı olarak yaptığı veya yapmayı ihmal ettiği eylemler sonucunda çocukların zarar görmesi’ dir.

Dünya Sağlık Örgütü’nün tanımına göre çocuk istismarı, ‘çocuğun sağlığı ve gelişimi üzerinde gerçek veya olası zararlar sonuçlanan her türlü fiziksel, cinsel, duygusal istismar, ihmal ve sömürüdür’ (WHO, 2010). Bu tanımla benzer olarak Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği (2008) ise çocuk istismarını, çocuklara bakma ve eğitmekle görevli kişiler tarafından yapılan, bedensel veya duygusal gelişimine zarar veren ve sosyal gelişimlerini engelleyen tüm fiziksel, duygusal ve cinsel istismar, ihmal ve sömürü davranışları şeklinde tanımlamaktadır (aktaran Kaya, 2010, s. 8). Tıraşçı ve Gören’e (2007) göre çocuk istismarı ve ihmali, anne baba veya çocuğun bakımını üstlenen bir yetişkin tarafından çocuğa karşı uygulanan, sosyal ve kültürel normlara aykırı, çocuğun gelişimine zarar veren ya da engelleyen eylem veya eylemsizliklerdir. Yurdakök’ün (2010) yapmış olduğu benzer bir tanımda ise çocuk istismarı ve ihmali, ebeveynler, çocuğun bakımından sorumlu kişiler veya diğer yetişkinlerin, çocuklar üzerinde fiziksel veya psikolojik hasar yaratan, kasten veya bilmeyerek uyguladıkları veya yapmaları gerekli olduğu halde yapmadıkları davranışlarıdır. Yapılan veya yapılması gerekli olduğu halde yapılmayan eylemler sonucunda çocuğun, bedensel, duygusal, cinsel ya da sosyal gelişimi olumsuz olarak etkilenmektedir (Taner & Gökler, 2004). Çocuk istismarı ve ihmali konusunda farklı tanımlamalar yapılmış olmasına rağmen bu tanımların ortak noktaları kasti olması, yeniden meydana gelebilme ihtimalinin bulunması ve çocuğun fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimine zarar veriyor olmasıdır (Pelendecioğlu & Bulut, 2009). Yapılan tanımlara bakıldığında istismar ve ihmalin, daha çok şiddet ve benzeri davranışlar şeklinde anlaşılmasına rağmen helikopter ebeveynlik, aşırı koruyucu ya da izin verici anne baba tutumu da ihmal ve/veya istismar kapsamında değerlendirilmektedir (Sağlam, 2019).

Çocuk istismar ve ihmali birbirinden farklılaştıran, istismarın aktif iken, ihmalin pasif olarak meydana gelmesidir (Aral, 1997). Buna göre çocuklara yönelik aktif bir şekilde gerçekleştirilen ve bedensel, bilişsel, duygusal gelişimlerine ket vuran her türlü davranış istismar, bakım, sevgi, eğitim gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması ise ihmal olarak isimlendirilmektedir (Zeytinoğlu, 1999; aktaran Demirkapı, 2013, s. 12). Çocuk istismar ve ihmali literatürde farklı şekillerde tanımlanmıştır. İstismar fiziksel, cinsel ve duygusal olarak ele alınırken; ihmal fiziksel ve duygusal ihmal olarak incelenmiştir (Demirci, 2016; Güneri-Yöyen, 2017).

2. 1. 1. 2. İstismar ve İhmal Türleri

2. 1. 1. 2. 1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, istismar türleri içerisinde en sık karşılaşılan ve tanınması en kolay olan istismar şeklidir. Taner ve Gökler (2004) fiziksel istismarı, çocuğun bakımını üstlenen veya üstlenenler tarafından fiziksel olarak zarar görmesi, yaralanması ya da yaralanma riskiyle karşı karşıya kalması olarak açıklar. Bunların yanı sıra Kozcu'ya (1991) göre annenin, hamilelik sırasında, alkol, madde, sigara kullanması ya da çocuğun kasten öldürülmesi de fiziksel istismar içerisinde yer almaktadır (aktaran Ünal, 2008, s. 15). Bu istismar türü çocuğa tokat atma, itirme, boğma, sarsma, yakma, bir aletle vurma şeklinde çocuğa fiziksel olarak zarar verecek davranışlardan oluşmaktadır (Howe, 2003). Kafatasının altında dövülme sonucu olan iç kanamalar, sigara yanıkları, çürük ve moruk gibi yara izleri, fiziksel istismara uğramış olan çocuklarda yaygın olarak görülmektedir (Aral & Gürsoy, 2001).

Fiziksel istismar, yapılan araştırmalara göre, en çok 4-8 yaş arasındaki çocuklarda görülmektedir (Kaplan vd., 1999). Fiziksel istismar otoriteyi sağlamak, öfke boşaltmak veya cezalandırmak amacıyla gerçekleşmektedir (Tıraşçı & Gören, 2007). Öyle ki, ülkemizde fiziksel istismarın yaygın olmasının nedenlerinden biri, dayanın disiplin sağlamak için kullanılmasıdır (Pelendecioğlu & Bulut, 2009). Buna örnek olarak kültürümüzde atasözleri de bulunmaktadır: “Dayak, cennetten çıkmadır.”, “Annelerin /Öğretmenin vurduğu yerde gül biter.” gibi deyişler bu davranışların, toplum tarafından kanıksandığını ve görmezden gelindiğini ortaya koymaktadır (Topbaş, 2004).

Aral'ın (1997) yapmış olduğu bir çalışmaya göre Türkiye’ de çocukların %65,72’ sinin anne veya babası tarafından fiziksel istismara uğradığı ve istismar oranının %10- 53 olduğu bulunmuştur. Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO) 2016 yılı istatistiklerinde ise yetişkinlerin yüzde 25’ i çocukluklarında fiziksel istismara uğramıştır (World Health Organization, 2016). Ülkemizde 16.000 çocuk ile yapılan bir çalışmada çocukların %34’ ünün fiziksel istismara maruz kaldığı ve yine yetişkinlerle yapılan bir çalışmada üç kişiden birinin çocukluğunda veya gençliğinde fiziksel olarak örselendiği bulgulanmıştır (Yalçın, 2011). Ayrıca fiziksel istismar, belirlenebilirliği en kolay istismar şekli olmasına (Polat, 2001) rağmen olayların kaza olarak nitelendirilmesi sonucunda bazı vakalar göz ardı edildiği için yaygınlığı tam olarak saptanamamaktadır (Taner & Gökler, 2004).

Fiziksel istismara maruz kalan çocuklarda bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerde sorunlar görülebilmektedir. Bu çocuklar öfke dolu ve duygusallıktan yoksun ilişkiler kurmakta, bilişsel gelişiminde sorunlar yaşayarak akademik olarak başarısız olmakta ve sıklıkla da saldırgan davranışlar göstermektedir. Fiziksel istismar yaşamış çocuklarda, yaşamamış olanlara göre sosyal beceri eksiklikleri gözlenmekte ve duygusal ilişki kurmakta zorlanarak öfke ve istismar içeren ilişkiler yaşamaktadırlar (Kaplan vd., 1999). Bunun yanında çocuğun şiddetle büyümesi, şiddeti kanıksamasına ve dıştan denetimli olarak yetişmesine neden olmaktadır (Ünal, 2008). Ayrıca başka

bir araştırmada da fiziksel istismar yaşantısı olan kişilerin baş etme stratejisi olarak kendine zarar verme davranışlarında bulunduğu belirlenmiştir (Aksoy & Ögel, 2003).

2. 1. 1. 2. 2. Cinsel İstismar

Çocuklarda cinsel istismarı, ilk kez Kempe 1978 yılında tanımlamıştır. Buna göre cinsel istismar, “bağımlı ve gelişimsel olarak olgunlaşmamış çocuk ve adolesanları, bilinçli olarak onay veremeyecekleri, bütünüyle algılayamadıkları veya ailevi rollerle ilgili sosyal tabulara ters düşen cinsel aktivitelerde kullanmak” şeklinde tanımlanmıştır (Acehan vd., 2013). Cinsel istismar, çocuğun kendisinden en az altı yaş büyük birisinin, çocuğu, cinsel tatmin sağlamak için kullanmak veya başka birinin çocuğu bu amaçla kullanmasına göz yumulmasıdır (Topbaş, 2004). Bir başka tanıma göre cinsel istismar, cinsel olarak hala gelişmekte olan bireyi, yetişkin birinin, cinsel doyum sağlamak amacıyla güç kullanarak, tehdit ederek veya kandırarak kullanmasıdır (Güneş, 2008).

Cinsel istismar; temas olmadan yapılan (laf atmak, röntgencilik, teşhircilik, cinsel ilişkiyi görmek...) ve dokunma ile yapılan (ensest, cinsel ilişkiye zorlamak, çocuk pornosunda kullanılması...) istismar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Kaplan, 1996; Polat, 2007). Bunların yanı sıra çocuğun pornografi veya fuhuş yoluyla sömürülmesi de cinsel istismar olarak değerlendirilmektedir (Polat, 2006). Aynı gelişim döneminde olan çocuklar, birbirlerinin genital organlarına bakmak veya ellemek gibi cinsel oyunlar oynayabilirler. Bu durumda cinsel istismar ve cinsel oyunların birbirinden ayırt edilmesi gerekmektedir. Çünkü arada bir ilişki olmadığı sürece bu tür cinsel oyunlar, gelişim dönemine göre normal kabul edilebilir (Kara, Biçer & Gökalp, 2004).

Aile içerisinde şiddet, anne babanın ayrı olması, ailede alkol ve madde kullanımı, ailede çocuğa yönelik cinsel istismar riskini arttıran faktörler arasında görülmektedir (Taner & Gökler, 2004). Ayrıca yapılan başka bir çalışmada ailenin gelir durumu ile cinsel istismarın anlamlı bir farklılaşma göstermediği ve her sosyo-ekonomik durumdan kişilerde meydana gelebileceği saptanmıştır (Hedin, 2000). Cinsiyet açısından incelendiğinde ise kız çocuklarında, erkek çocuklarına göre 3 kat daha fazla görülebileceği saptanmıştır (Kara vd., 2004). Pereda, Guilera, Forns & Gomez-Benito (2009) 21 farklı ülkede 39 çalışmayı derledikleri araştırmasında, kızlarda cinsel istismar oranı %10-20 bulunurken erkeklerde %10 bulunmuştur. Cinsiyetler arasındaki farklılığın nedeni, erkeklerin bu konuda konuşmaktan kızlara göre daha fazla utanmaları ve homoseksüel olarak düşünülmekten korkmaları nedeniyle sakladıkları şeklinde açıklanmıştır. Cinsel istismar %90 oranında çocuğun tanıdığı kişi veya kişiler tarafından yapılmaktadır (Özgentürk, 2014). Genellikle istismara ilk uğrama yaşı 8- 12 olmaktadır (Aktepe, 2009).

Cinsel istismar yaşayan çocuklarda suç ve utanç duyguları yaşanmasından dolayı genellikle bu vakalar gizli kalmakta ve yaygınlığına dair gerçek verilere ulaşamamaktadır (İşeri, 2008). Öyle ki cinsel istismar vakalarının sadece %15’ i bildirilmiştir (Özdemir, 2010). Türkiye’de yetişkinlerle

yapılmış olan bir çalışmada rapor edilmiş çocukluk cinsel istismar oranı %2.5 bulunmuştur (Akyüz, Şar, Kuğu & Doğan, 2005).

Cinsel istismarın kişi üzerinde oluşturduğu etki, çocuğun istismarcı ile ilişkisine, istismarın süresine, çocuğun yaşı ve gelişim basamağına, fiziksel şiddet varlığına göre değişebilmektedir ve her istismara uğrayan çocukta psikiyatrik belirti görülecek diye bir zorunluluk olmamasına rağmen (Aktepe, 2009) cinsel istismara uğramış olan çocukta öncelikle psikosomatik hastalıklar ile tıbbi ve psikiyatrik rahatsızlıklar yaşama olasılığının yüksek olduğu yapılan araştırmalarla görülmüştür (Okan-İbiloğlu, Atılı, Oto & Özkan, 2018). Cinsel istismar yaşantısı olan çocuklarda en çok rastlanan psikiyatrik rahatsızlığın TSSB olduğu belirtilmiştir. İkinci, Topçuoğlu, Çelik & Bez'in (2010) yapmış olduğu araştırmada da olguların %42'sinin TSSB tanısı almış olması, bu iddiayı kanıtlamaktadır. Cinsel istismara maruz kalan kişiler, yakın ilişkiler kurmaktan kaçınarak ya da aşırı yakınlık ihtiyacı hissederek ilişkilerinde kontrolcü davranmakta ve ilişkilerindeki bu tutumları olumsuz ilişkiler deneyimlemelerine neden olmakta; bunun sonucunda da genellikle bu ilişkileri yalnızlıkla sonuçlanmaktadır (Tackett, 2002). Bunların yanında cinsel istismarın etkileri uzun sürebilmekte ve korku, kızgınlık, depresyon, uygunsuz cinsel davranışlar gibi problemler ortaya çıkarabilmektedir (Özgentürk, 2014).

2. 1. 1. 2. 3. Duygusal İstismar

Duygusal istismarın en çok karşılaşılan istismar türü olduğu düşünülmekte ancak fark edilmesi, tanılanması ve yasal olarak ispat edilmesi en güç istismar çeşididir (Glaser, 2002; Korkut, 2012). Ayrıca yakın zamana kadar, duygusal istismarın, fiziksel istismardan daha az zarar verici olduğunun düşünülmesi ve kanıtlanmasının zor olması nedeniyle duygusal istismar üzerinde yeteri kadar odaklanılmamıştır (Kaplan vd., 1999). 1983 yılında yapılan Uluslararası Duygusal İstismar Toplantısı'nda duygusal istismar, "çocuk ve gençlerin duygusal olarak kötüye kullanılması, yapılan ya da yapılması gerekli olup da ihmal edilen toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik açıdan zarar verici oldukları saptanan davranışlar" olarak belirtilmiştir (aktaran Korkut, 2012, s. 7).

Terzi ve Özbay'ın (2013) tanımına göre duygusal istismar, çocuğun sosyal ilişkilerindeki davranışlarını küçümseyerek, eleştirerek ya da cezalandırarak çocuğun benlik saygısına, özgüvenine ve psikososyal gelişimine bilerek ya da bilmeden yapılan zarar verici davranışlardır. En genel tanımıyla duygusal istismar, yetişkinlerin, çocukların kişiliğini zedeleyen ve duygusal gelişimine engel olan davranışlarıdır (Şahiner, Yurdakök, Kavak & Çetin, 2001). Duygusal istismar çocuğa sesini yükseltme, küfretme, hakaret etme, lakap takma, görmezden gelme, tehdit etme, yalnız bırakma, çocuğun duygusal ihtiyaçlarını gidermeme, çocuğa değer vermeme, çocuktan yaşının üstünde sorumluluklar isteme vb. ile çocuğun ihtiyacı olan ilgi ve sevginin verilmemesi şeklinde yapılmaktadır (Demirci, 2016; Güneri-Yöyen, 2017; Runyan, Corrine, Ikeda, May- Chahal & Hassan, 2002). Polat (2001) da benzer şekilde ebeveynlerin, çocuklarda duygusal örselenme yaratan

davranışlarını şu şekilde sıralamıştır: Reddetme, aşağılama, yalnız bırakma, tehdit etme, ilgi göstermeme, suç işlemeye yönlendirme, yaşımdan büyük sorumluluk verme.

Sağlam (2019), aşırı koruyucu veya baskıcı bir tutuma sahip ebeveyn ve hak etmedikleri halde çocukları suçlayan devlet kurumlarının da duygusal istismar uyguladığını belirtmiştir. Bunun yanında yetişkinlerin, çocuktan, potansiyelinin üzerinde bir beklentiye sahip olması ve bu yüzden saldırganca davranışlarının olması da duygusal istismar kapsamındadır (Topbaş, 2004).

Duygusal istismar, anne- baba- çocuk ilişkisiyle ilgilidir. Duygusal istismarda temas yoktur ve eylem veya eylemsizlik olarak kendini gösterir. Mesela iki ebeveyni de hayatta olan çocuklarda ya iki ebeveyn de istismarcıdır ya da ebeveynlerden biri çocuğu koruyamamaktadır (Glaser, 2002). Duygusal istismar, fiziksel ve cinsel istismarın olduğu çoğu vakada görülmektedir (Aral & Gürsoy, 2001) ve fiziksel ve cinsel istismarın etkileri geçse bile duygusal istismarın etkileri kalıcı olabilmektedir (Arıcıoğlu, 2003). Soğucak'a (2009) göre de fiziksel veya cinsel istismardan daha az zarar verici olarak görünmesine rağmen bireye en çok zarar veren ve en derin izleri açan duygusal istismardır (aktaran Kaya, 2010, s. 21).

Türkiye'de çocuk istismarı ile ilgili yapılmış olan bir araştırmada, duygusal istismar %78 oranıyla en yüksek istismar türü olarak bulunmuştur (Bahar, Savaş & Bahar, 2009). Duygusal istismar, genel olarak, en fazla 6- 8 yaş aralığında görülmekte ve ergenlik boyunca benzer düzeyde seyretmektedir (Kaplan vd., 1999).

Duygusal istismar geçmişli olan çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimi etkilenmekte; dikkat dağınıklığı ve öğrenme güçlüğü problemleri yaşamakta; gergin ruh hali, değersizlik duygusu, saldırganlık gibi durumlar meydana gelmektedir (Tıraşçı & Gören, 2007). Flores ve Machuca'nın (2011) da belirttiği gibi duygusal/psikolojik istismar, çocukta ciddi boyutta bilişsel, davranışsal ve duygusal bozukluklara yol açabilmektedir. Duygusal istismar yaşamış olan çocukta, sosyal ilişki başlatma ve sürdürme zorluğu, özgüven azalması, duygularını içe atma, intihar davranışları ve bunların yanında çeşitli kişilik bozuklukları ortaya çıkabilmektedir (Taner & Gökler, 2004). Duygusal istismar yaşamış olan çocuklarda, bağımlı kişilik geliştirme, kendini değersiz görme, uyumsuzluk ve saldırgan davranışların görüldüğü belirlenmiştir. Aynı şekilde duygusal açıdan ihmal edilmiş çocuklarda da bağlanma, yakın ilişki kurmada zorluk, sosyal içe çekilme ve kısıtlı arkadaşlık ilişkileri ortaya çıkmaktadır (Kara vd., 2004; Topbaş, 2004).

2. 1. 1. 2. 4. Ekonomik İstismar

Ekonomik istismar, çocuğun gelişimsel özelliklerinin dikkate alınmayarak ekonomik bir gelir kaynağı olarak görülmesi ve çalışmaya mecbur bırakılmasıdır (Yıldırım-Sarı, Ardahan & Özgüven-Öztornacı, 2016). Acar, Negiz ve Akman'a (2013) göre, ekonomik istismar, çocuğun sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atan ortamlarda, düşük ücretle çalıştırılarak gelişimine engel olunmasıdır. Bunun yanı sıra, çocuğun eğitim, oyun gibi haklarının elinden alınarak evde, ev işlerini yapmaya

veya kardeşlerine bakmaya zorlanması da ekonomik istismar içerisinde değerlendirilmektedir (Yalçın, 2011). Ekonomik istismarın nedenleri incelendiğinde, yoksulluk, gelir dağılımındaki eşitsizlik, köyden kente yapılan düzensiz göçler gibi etkenlerin öne çıktığı görülmektedir (Bahar & Bahar, 2009). Ekonomik istismarın, çok nüfuslu, eğitim seviyesi düşük, göç etmiş ailelerde görülme olasılığı daha yüksektir (Kalaycı & Çiçek, 2013).

Ekonomik istismar, çocukların fiziksel, bilişsel ve duyuşsal gelişiminde ciddi zararlar meydana getirmektedir. Ağır işlerde çalıştırılan çocukların bedenleri hasar görebilmekte ve kalıcı sakatlanmalar görülebilmektedir. Okula devam edemedikleri için bilişsel gelişimleri yaşıtlarından geri kalmakta ve ileride iyi işlerde çalışamamaktadırlar. Psikolojik gelişimleri de aynı şekilde etkilenmekte ve öz saygısı ve öz güveni düşük, saldırgan, alkol ve madde bağımlısı bireyler olabilmektedirler (Kalaycı & Çiçek, 2013).

Ülkemizde ekonomik istismar genellikle göz ardı edilmekte ve gazete haberlerinde bile kendine yeterince yer bulamamaktadır (Özdemir, 2012). Bu nedenle, ekonomik istismar ciddi bir problem olarak görülmemekte ve gerekli önlemler alınmamaktadır.

2. 1. 1. 2. 5. İhmal

Çocuk ihmali, ebeveynlerin veya bakıcıların, çocuğun temel ihtiyacı olan bakım, ilgi, sevgi, barınma gibi ihtiyaçlarını ihmal etmesi sonucunda çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal gelişiminin yaşıtlarına göre geride kalmasıdır (Polat, 2004; Runyan vd., 2002). Benzer bir tanımda çocuk ihmali, ailenin, kurumların veya devletin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeyerek çocuğun eşit hak ve özgürlüklerden mahrum bırakılması ve sonucunda çocuğun gelişiminin engellenmesidir (Aral & Gürsoy, 2001). Çocuk ihmalinin en genel tanımı, çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin çocuğa bakmamasıdır (Siyez, 2003). İhmal, kasıtlı olarak yapılabildiği gibi ekonomik durum, eğitim eksikliği gibi durumlar nedeniyle mecburi olarak da ortaya çıkabilmektedir (Altıntaş, 1991).

İhmal çocuğa karşı kötü muamelenin en çok görülen türü olmasına rağmen en fazla göz ardı edilenidir (Özgentürk, 2014). Bunun nedeni ihmalin, istismara göre, gözlenmesinin daha zor olması ve bu nedenle tanınmasında da zorluk yaşanmasıdır. Özellikle fiziksel olarak yaşıtlardan küçük gösteren, akademik olarak başarısı düşük olan ve sosyal ilişkiler kurmakta zorluk çeken çocuklarda ihmale dikkat edilmelidir (Polat, 2004). Çocuk ihmali, çocuk istismarında olduğu gibi, fiziksel, duygusal ve cinsel ihmal olarak üç başlıkta incelenmektedir (Aksoy vd., 2000; aktaran Siyez, 2003, s. 13). Bunların yanında tıbbi, eğitimsel ve denetimsel ihmalden de söz edilebilir (Horwarth, 2007).

Fiziksel ihmal, çocuğun yetersiz beslenme, giyim, temizlik vb. sonucunda zarar görmesidir (Taner & Gökler, 2004). Ayrıca çocuğun dışlanması, evden kovulması, yalnız bırakılması, hastalık ya da tedavisine gerekli önemin verilmemesi, aşılarının yaptırılmaması da fiziksel ihmal kapsamında değerlendirilmektedir (Yurdakök & İnce, 2010). Fiziksel olarak ihmal edilmiş çocuklarda, sosyal becerilerde eksiklik ve çatışmalı arkadaşlık ilişkileri, ihmal edilmemiş olanlara göre daha sık

görüldüğü saptanmıştır (Bolger, Patterson & Kupersmidt, 1998; aktaran Kaplan vd., 1999, s. 32). Çocukların cinsel olarak sömürülmesine göz yumulması ve korunmaması, cinsel gelişimine dikkat edilmemesi cinsel ihmal olarak adlandırılmaktadır (Aral, 1997).

Duygusal ihmal, çocuğun sağlıklı bir duygusal ve bilişsel gelişimi için gerekli olan ilgi ve sevginin gösterilmemesidir (Glaser, 2002). Bir diğer tanımda ise duygusal ihmal, ‘çocuğun sevgi, ait olma, ilgi, destek, güvenlik, bağlanma gibi duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır’ şeklindedir (Demirci, 2016; Yiğit & Erden, 2015). Yurdakök ve İnce’ye (2010) göre, çocuğa ihtiyacı olan duygusal desteğin verilmemesi ve sosyalleşmesine yardımcı olunmaması da duygusal ihmaldir. Çocukların ihmal ve istismara uğrama oranının ve çocukluk travmalarının psikopatoloji ile ilişkisinin araştırıldığı ve araştırmaya 183 hastanın katıldığı bir psikiyatri örnekleminde duygusal ihmal %81,6 olarak bulunmuştur.

Duygusal ihmal yaşamış olan kişilerde depresyon, kaygı, alkol ve madde kötüye kullanımı görülmekte; güvenli ve sağlıklı ilişkiler yaşamakta zorlanmakta ve yanlış başa çıkma yöntemlerine başvurmaktadırlar (Grossman, Spinazzola, Zucker & Hopper, 2017). Tyler, Allison & Winsler’in (2006) yapmış olduğu çalışmaya göre ihmal, davranış problemleri, öz-güvende azalma, başarısızlık, uyumsuzluk davranışları ortaya çıkarmaktadır.

2. 1. 1. 3. Çocukluk Dönemi Olumsuz Yaşantılarına Neden Olan Risk Faktörleri

Ekolojik yaklaşım, birey ve çevrenin etkileşimiyle ilgilenmektedir. İnsan, yaşayıp büyüdüğü çevrede, onu etkileyen aile, okul, akraba, arkadaşlar, komşular, değerler, kurumlar ile etkileşime girmektedir. Çocuk, bu ekosistem içerisinde uyum sağlayabilirse gelişimi sağlıklı olmakta ancak uyum sağlayamazsa sağlıklı bir gelişim gösterememektedir (Yolcuoğlu, 2010). Bu yaklaşıma göre çocukluk döneminde olumsuz yaşantılar geçirilmesine neden olan risk faktörleri üç grupta toplanmaktadır: Çocuk, aile ve çevre ile ilgili risk faktörleri Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Çocuk İstismarı ve İhmali İçin Risk Faktörleri

Bireyle İlgili Risk Faktörleri	Aileyle İlgili Risk Faktörleri	Çevreyle İlgili Risk Faktörleri
Prematüre doğum	Çocuklukta istismar öyküsü	Yüksek suç oranının olduğu bir yerde yaşamak
Fiziksel veya zihinsel olarak engelli olma	Genç yaşta yapılan evlilik	Şiddeti destekleyen kültür
Kronik veya ciddi rahatsızlıklar	Madde bağımlılığı	Soyal eşitsizlikler
Cinsiyet	İstenmeyen gebelik	Kırsal bölgede yaşamak

Tablo 1'in devamı

Bireyle İlgili Risk Faktörleri	Aileyle İlgili Risk Faktörleri	Çevreyle İlgili Risk Faktörleri
Çocuğun yaşı	Aile içi şiddet	Medya şiddeti
İstenmeyen çocuk olma	Düşük sosyo- ekonomik düzey	Organize şiddet (savaş vb.)

(Deveci & Açık, 2003; Yolcuoğlu, 2010)

2. 1. 1. 4. Çocuk İstismarı ve İhmal Konusundaki Kuramsal Açıklamalar

Çocuk istismarı ve ihmalini açıklayan çeşitli kuramlar vardır. Bu bölümde kuramların açıkladığı görüşler üzerinde durulacaktır.

2. 1. 1. 4. 1. Psikiyatrik Model

Bu model ilk kez Kempe ve arkadaşları tarafından ortaya konulmuş ve 1960' lı yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır (Wolfe, 1999). Çocuk istismarı ve ihmalinin nedenlerini ilk defa ortaya koyan bu model, anne babaları sosyal ve ekonomik faktörlerden dolayı sorumlu tuttuğu için çok benimsenmiş olmasına rağmen sonradan yapılan araştırmalar bu görüşü desteklememiştir. Bu modele göre istismar uygulayan anne babalar, psikiyatrik rahatsızlığı olan kişilerdir. Ancak sonrasında bu modelin klinik değerlendirmeleri yapıldığında, istismar uygulayan anne babaların sadece %10'unun ruhsal bir hastalıkla ilişkili olduğu bulunmuştur (Tercan, 1995). Bu araştırmaların sonucunda istismarcı olan ve olmayan anne babaların karşılaştırılmasında, istismarcı anne babaların kişilik özellikleri; empati kuramama, kaygı bozukluğu, depresif ruh hali, düşük benlik saygısı, narsistik kişilik özelliği, obsesif kompulsif olarak bulunmuştur (Bal, 2010; Gökler, 2006).

Polat (2001), istismarcı anne babaların, çocukluklarında istismara uğramış ya da tanıklık etmiş olma ve parçalanmış ailelerde büyümüş olma olasılıklarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Yani çocukluklarında istismara maruz kalmış ebeveynler, öğrendikleri bu davranışları kendi çocuklarına uygulamaktadırlar.

2. 1. 1. 4. 2. Psikolojik Model

Psikiyatrik modelin sınırlılıklarından sonra geliştirilen bu modelde, çocuk- anne-baba ilişkisi, çocuk yetiştirme stilleri, stresle başa çıkma stratejileri gibi süreçler üzerinde durulmuştur (Wolfe, 1999). Bu kurama göre, çocuk istismarcılığı, bir ruhsal rahatsızlık olarak görülmüş ve istismar eden anne ve babanın tanı alması gerektiği belirtilmiştir (Yılmaz-Irmak, 2008). Bunun yanında psikiyatrik modelde de olduğu gibi ebeveyn özelliklerinin, istismar uygulamada ana etken olduğu vurgulanmıştır. Anne babaların çocuklarına yönelik yüksek beklentide olması, yetersiz ebeveyn

olduğu düşüncesi, depresif ve kaygılı olma ve çocukluklarında istismar yaşamış olmalarının istismar uygulamalarında etken olduğu ortaya konmuştur (Polat, 2001).

2. 1. 1. 4. 3. Sosyolojik Model

Sosyolojik modelde, bireyin toplumla olan ilişkisindeki engellemelere, sosyal desteğe ve strese odaklanılmaktadır. Kültürlerarası çalışmalara bakıldığında zaman aile içi şiddet, kitle iletişim araçları ve kişilerarası ilişkiler yoluyla onaylandığı takdirde artmaktadır. Bu modelin başka bir varsayımı ise ebeveynler, işsizlik, olumsuz yaşam koşulları vb. durumlar yaşıyor veya toplumdan yalıtılıyorsa kendilerini engellenmiş hissederek stres yaşayacaklar ve istismar uygulama riskleri artacaktır (Tercan, 1995).

Çocuk istismarının, her sosyoekonomik ve eğitim düzeyine sahip ailelerde yaşanabileceğini yapılan araştırmalar göstermiştir. Sosyoekonomik durumu iyi olan ailelerde, aile içi çatışmalar veya çocuğun yeni bir kardeşinin olması istismar riskini arttırmaktadır (Polat, 2001). Sosyolojik modele göre çocuk istismarına neden olan diğer faktörler; aile, toplum, kültür, düşük sosyo-ekonomik düzey, çok çocuklu olma ve alkol/ madde bağımlılığı olarak açıklanmaktadır (Gökler, 2006; Korkut, 2012). Bu model, örseleyici yaşantıların önüne geçilebilmesi için sosyal destek sistemlerine ihtiyaç olduğunu savunmaktadır (Zigler & Hall, 1989).

2. 1. 1. 4. 4. Ekolojik Model

Bronfenbrenner'in Ekolojik Kuramı'ndan etkilenecek Belsky tarafından oluşturulan bu model, istismara yol açabilecek farklı ekolojik sistemleri araştırmıştır. Bu modele göre, çocuk istismarı aile içerisinde bulunan bireysel, aile, toplum ve kültür ilişkilerinin karşılıklı belirleyicilikleri ile oluşmaktadır (Belsky, 1980). Ekolojik modelde, üç unsur üzerinde durulmaktadır: 1) İstismarcı ebeveynin davranışı incelenerek ebeveynin gelişimine odaklanmak. 2) İstismar gerçekleşmeden önceki zamana bakarak o anda yaşananları anlamak. 3) Davranışın ardından neler olduğuna dikkat ederek istismar ve ihmalin işlevini gözden geçirmek. (Belsky, 1980).

Ekolojik kuramda durumun ortaya çıktığı bağlama odaklanılmaktadır. Bireyin yakın çevresi mikrosistemi; ailenin de yer aldığı sosyal çevre eksosistemi ve bu sistemleri etkileyen kültürel inançlar ve normlar makrosistemi oluşturmaktadır (Belsky, 1980). Yapılan araştırmalar göstermektedir ki; anne babaların çocuklarına istismar uygulamasında prematüre doğum, çocuğun dış görünümü, mizacı ve çok ağlaması etkili olurken; yeni doğan pasif ve laterjik bebeklere sahip anne babaların çocuklarını ihmal etmesine neden olmaktadır. Bunların yanında eşlerin uyumları da aileye ilişkin istismar faktörlerindendir (Belsky, 1980). Eksosistemde risk oluşturan etmenlerden biri de işsizliktir. İşsizlik, kişide güç kaybına neden olabilir ve bu da aile içi şiddete ve özellikle çocuk istismarına neden olur (Belsky, 1980). Drake ve Pandey (1996)'in yapmış oldukları bir başka

araştırmada ise sosyal desteğin yeterli olmaması istismar ve ihmalle ilişkili bulunmuştur. Ayrıca toplumda şiddetin bir disiplin yöntemi olarak kullanılmasının ve tolere edilmesinin de istismarı arttırdığı belirtilmiştir (Belsky, 1980; Lynch & Cicchetti, 2002).

2. 1. 1. 4. 5. Etkileşimsel Model

Cicchetti ve Rizley (1981), Samefoff ve Chandler'in gelişimin etkileşimsel modelini göz önüne alarak çocuk istismarını ve risk faktörlerini açıklamak için etkileşimsel modeli ortaya atmışlardır. Etkileşimsel model, çocuğun gelişimini tek bir olumsuz olaya bakarak açıklamaz. Onlara göre, ebeveyn özellikleri, çocuğun özellikleri ve çevre arasında karşılıklı dinamik bir ilişki vardır. Bu modelde, risk faktörlerini istismarı artırıcı ve ödünleyici olarak iki boyutta; bu faktörlerin süresini belirtmek için de kalıcı ve geçici olarak ayırarak göstermişlerdir (Lynch & Cicchetti, 1991; Yılmaz- Irmak, 2008). Etkileşimsel modelin ortaya koyduğu risk faktörleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Çocuk İstismarı ve İhmali İçin Risk Faktörleri

Zamansal Boyut	Risk Boyutu	
	Arttırıcı Faktörler	Ödünleyici Faktörler
Kalıcı Faktörler	Örselenebilirlik Etkenleri	Koruyucu Etkenler
Geçici Faktörler	Zorlayıcı Etkenler	Tampon Etkenler

(Cicchetti & Rizley, 1981; Akt. Yılmaz-Irmak, 2008).

Örselenebilirlik faktörleri; istismar riskini artırıcı, çocuğun zorlu davranışları, engelli olması, anne babanın istismar öyküsü, yoksulluk, yanlış çocuk yetiştirme tarzları gibi kalıcı durumları içermektedir. *Koruyucu faktörler*; istismar riskini azaltabilecek, zeka, başa çıkma becerileri, fiziksel iyi oluş, esneklik, sosyal beceriler, iyi ebeveyne sahip olma, olumlu mizaç gibi kalıcı faktörlerden oluşmaktadır. *Zorlayıcı faktörler*; istismar riskini arttırabilen, çocuğu veya aileyi rahatsız eden zorlayıcı ve geçici olaylardır. Sevilen birinin kaybı, işsiz kalma, hastalık, evlilik ya da aile problemleri bu faktörlerden bazılarıdır. *Tampon faktörler*; istismar riskini azaltabilen, çocuğu veya aileyi zorlayıcı durumlardan koruyabilen, iyi sosyal çevre, iyi bir iş ve maddi kazanç gibi geçici faktörlerdir (Cicchetti & Rizley, 1981; Yılmaz-Irmak, 2008).

Model, istismarı arttıran faktörlerin, koruyucu faktörlerden fazla olması durumunda istismarın gerçekleşeceğini belirtir. Ayrıca istismarın kuşaktan kuşağa aktarılması da koruyucu faktörlerin azalıp artırıcı faktörlerin artması durumunda meydana gelecektir (Cicchetti & Rizley, 1981).

2. 1. 1. 5. Çocukluk Dönemi Travmalarının Yaygınlığı

Çocukluk dönemi travmaları ile ilgili araştırmalar incelendiğinde toplumun her kesiminde yaygın olarak bu durumla karşılaşıldığı görülmektedir. Ayrıca çoğu vakanın gizli kalmış olduğu düşünüldüğünde yaygınlığının araştırmalarda çıkan sonuçtan daha fazla olduğu belirtilmektedir (Zoroğlu vd., 2001). Araştırmalar, istismar davranışlarının yaygınlığının azalmadığını, aksine arttığını göstermektedir. Buna neden olabilecek iki faktör; toplumun bu konuda bilinçlenerek gerekli yerlere bildirim yapması ve toplumun şiddete yöneliminin artmasıdır (Cüceloğlu, 1993).

Ülkemizde bu konuda yapılan araştırmalar, son 20 yılda yapılmaya başlanmıştır. Birkaç araştırmacının derlendiği bir araştırmada fiziksel istismar oranı %15 ile %75 aralığında, cinsel istismar ise yaklaşık %20 olarak bulunmuştur (Yıldırım, Küçüköncü, Beştepe & Yıldırım, 2014). UNICEF'in (2010) ülkemizde yapmış olduğu bir araştırmada duygusal istismarın %51, fiziksel istismarın %43, cinsel istismarın %6 olduğu belirlenmiştir. Zoroğlu vd. 2001 yılında 912 öğrenci ile yaptıkları araştırma sonucunda ihmal %16,5 ile en sık görülen travma iken onu %15,9 ile duygusal istismar, %13,5 ile fiziksel istismar ve %10,7 ile cinsel istismar takip etmektedir (Zoroğlu vd., 2001).

2009-2010 yılları arasında Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimine yönlendirilen ve 1-17 yaş aralığında 94 çocuğun değerlendirildiği bir araştırmada, vakaların %49, 4'ünde cinsel istismar, %24, 7'sinde fiziksel istismar %14, 6'sında ihmal ve %11, 2'sinde duygusal istismar saptanmıştır. Bunun yanı sıra fiziksel istismar saptanan 22 kişiden 10'unda ve cinsel istismara rastlanan 44 vakanın 9'unda duygusal istismar bulgularının da olduğu belirtilmiştir (Koç vd., 2012). Sofuoğlu vd. 2014 yılında 540 öğrenci ile yaptıkları ve Türkiye'de çocuk istismar ve ihmalinin yaygınlığının araştırıldığı bir araştırmada, katılımcıların yaşam boyu duygusal istismar sıklığı %70,4; fiziksel istismar %58,1 ve ihmal %42,4 olarak tespit edilmiştir. Sonrasında yapılan araştırmanın sonuçlarına bakıldığında ise %62,7, %46 ve %37,5 sonuçları ortaya çıkmıştır (Sofuoğlu vd., 2014). Terzi ve Özbay'ın (2013) çalışmasında, 119 gazete haberindeki istismar ve ihmal vakalarının olduğu haberler incelenmiş ve %55,46'sı fiziksel istismar, %30,25'i cinsel istismar, %3,36'sı duygusal istismar ve %10,93'ünün ihmal olduğu saptanmıştır. Vakalara bağlam açısından bakıldığında ise vakaların %57,14'ü ailede, %10,09'u okulda ve %32,77'si çevrede görülmüştür.

TÜİK verilerine bakıldığında 2014 yılında istismara uğrayan çocuk sayısı 74 bin 64 iken 2016 yılında 83 bin 552 sayısına çıkarak kısa sürede büyük bir artış yaşandığı görülmüştür (Sarıcı & Tagay, 2020). Dünya Sağlık Örgütü'nün 2010 yılındaki araştırmasına göre, çocukluk dönemi travmalarından cinsel istismar; erkeklerde %5-10, kadınlarda %20 oranındayken, fiziksel istismar; %25-50 arasında olduğu bulunmuş ve çocukların birçoğunun duygusal istismar ve ihmale maruz kaldığı saptanmıştır (World Health Organization, 2010). Aynı yıl ülkemizde yapılan "Çocuk İhmal ve İstismarı (Çİİ) Epidemiyolojik Çalışması"na göre ise duygusal istismar %51, fiziksel istismar %43, ihmal %25 ve cinsel istismar %3 olarak bulunmuştur (Yenidünya, 2017).

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2019 yılında yayımlanan rapora göre, kötü muameleye maruz kalan çocukların %84,5'i tek bir örselenme türü ile; %15,5'i ise çoklu örselenme türüyle

karşılaşmıştır. Mağdurların %61'i ihmal, %10,3'ü fiziksel istismar ve %7,2'si cinsel istismara uğramıştır (U.S. Department of Health & Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, & Children's Bureau, 2018).

2. 1. 1. 6. Çocukluk Dönemi Olumsuz Yaşantılarının Etkileri ve Bu Konuda Yapılmış Olan Araştırmalar

Bireyin savunmasız olduğu çocukluk döneminde meydana gelen travmalar, çocukların sosyal, bilişsel, psikolojik gelişimlerine etki etmekte ve yetişkinliklerinde nörolojik, psikolojik veya sosyal olarak patolojiler gelişmesine neden olmaktadır (Demirci, 2016). Çocukluk döneminde geçirilen olumsuz yaşantılar, çocukların fiziksel, duyuşsal, sosyal ve akademik iyi oluşlarını uzun vadede olumsuz olarak etkilemektedir (Çeçen-Eroğul & Türk, 2013). İnsanların hayatları boyunca yaşadıkları travmaların %25'inin çocukluk döneminde olduğu ve çocukluk dönemindeki ölümlerin %49'unun travmalar nedeniyle gerçekleştiği belirtilmektedir. Ayrıca çocuklar, büyüme dönemlerinde %14-43 oranında en az bir travmaya maruz kalmakta ve ruhsal olarak başa çıkamazsa etkileri yetişkinlik dönemine kadar uzamaktadır (Ofiaz, 2015). Çocukluk döneminde istismar öyküsü bulunan yetişkinlerin, bulunmayanlara göre, ruhsal problemler yaşama riski daha fazladır (Durmuşoğlu & Doğru, 2006).

Son yıllarda çocukluk dönemi örselenme yaşantıları üzerinde çalışmalar yoğunlaşmış ve çocukluk travmalarının ileriki dönemlerde yaşanan depresyon, kişilik bozukluğu, madde kullanımı gibi birçok davranışla ilişkili olduğu saptanmıştır (Brown & Anderson, 1991). Bunun yanı sıra Kaplan vd.'ne (1999) göre, çocuklukta olumsuz yaşantı geçiren kişilerin bilişsel yetilerinde bozulma olduğu ve zayıf akademik beceriler sergiledikleri görülmüştür.

Burgess, Hartman & Clements (1995), çocukluğunda örseleyici yaşantılara maruz kalan çocukların, travmaya özgü şemalar geliştirdiğini ve bu şemaların, yetişkinlik dönemine aktararak yetişkinlikte ruhsal travmaların devam etmesine neden olduğunu belirtmişlerdir (aktaran Durmuşoğlu & Doğru, 2006, s. 241). Nitekim Türkan ve Odacı'nın (2019) araştırmasında da çocukluk çağında örselenmeye maruz kalmış kişilerin kendileri, çevreleri ve diğerleri ile ilgili olumsuz şemalar geliştirerek bilişsel çarpıtmalar yaptıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Çocukluk döneminde travmaya maruz kalan kişiler, birbirinden farklı ve çeşitli gelişimsel rahatsızlıklar gösterebilirler. Bunların arasında gelişim görevlerini yerine getirememe, bağlanma sorunları, saldırgan tutumlar, duygularını düzenleme ve ifade etmede zorlanma, uyku ve beslenme bozukluğu, dünyaya yönelik şemalarında değişme şeklinde sıralanabilir (Ofiaz, 2015). Gökler (2002) ise, ihmal yaşantılarının neden olduğu yoksunluk, strese ve çocuğun gelişiminin geri kalmasına neden olduğunu belirtir. Ayrıca istismar ve ihmal, beyin işlevselliği üzerinde olumsuz etki göstererek nörobiyolojik problemlere zemin hazırlar.

Çeçen-Eroğul ve Türk'ün (2013) çalışmasına göre, çocukluklarında istismar ve ihmal yaşamış olan kişiler, öfke kontrol sorunları yaşarken, benlik saygısı ve yaşam doyumları ise düşmektedir. Yapılan başka bir araştırmada, şiddet ortamında büyümüş olan çocukların şiddeti normalleştirdikleri ve yetişkinliklerinde başta eşleri ve çocukları olmak üzere şiddet davranışında bulunduklarını ortaya koymaktadır (Özgentürk, 2014).

Yiğit ve Erden'in (2015) yapmış olduğu bir çalışmada istismarın psikolojik sağlık üzerinde anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur. Yine bu araştırmaya göre, çocukluklarında olumsuz yaşantılara maruz kalan çocuklar uyum bozucu şemalar geliştirmekte ve bu durum yetişkinliklerinde psikolojik rahatsızlıklara neden olmaktadır. Gökler'e (2002) göre hem klinik hem de klinik olmayan incelemelerin sonucunda çocukluğunda travma geçmişi bulunan kişilerin, diğerlerine kıyasla depresif belirti gösterme olasılığı daha yüksek bulunmuştur. Benzer bir şekilde Durmuşoğlu ve Doğru'nun (2006) yapmış olduğu araştırmada da fiziksel, duygusal ve cinsel istismarın depresyon ile ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Yücel'in (2014) araştırmasında çocukluk çağındaki istismar yaşantılarının, yetişkinlik döneminde, bağlanma süreçlerini, ilişki yeterliliklerini ve aşka yönelik tutumlarını anlamlı bir şekilde yordadığı saptanmıştır. Bilim'in (2012) 802 örneklem ile gerçekleştirilen araştırmasında çocukluk çağında travma yaşamış olan kişilerin ketleyici kişilerarası tarzı daha fazla kullandığı ve duygu düzenlemede daha çok zorlandığı tespit edilmiştir. Üniversite son sınıf öğrencileri ile yapılan bir başka araştırmada ise olumsuz çocukluk yaşantılarının umutsuzluk, depresif mizaç ve negatif benlik algısına neden olduğu bulunmuştur (Özen, Antar & Özkan, 2007).

UNICEF'e göre, çocukluklarında şiddet gören çocukların görmeyenlere göre duygu durum ve kaygı bozuklukları yaşama, erken veya riskli cinsel ilişki kurma, uyuşturucu kullanma ve iş yaşamında başarısız olma olasılığı daha yüksek olmaktadır (UNICEF, 2012). Benzer biçimde yapılan başka bir araştırmada duygusal istismar yaşantısının duygu durum ve kaygı bozukluklarıyla; cinsel istismar yaşantısının alkol, madde kötüye kullanımı ve intihar girişimiyle; fiziksel istismarın ise kaygı bozukluklarıyla ilişkili olduğu saptanmıştır (Örsel, Karadağ, Karaoğlu-Kahiloğulları & Akgün-Aktaş, 2011).

Bostancı vd.'nin (2006) yapmış olduğu araştırma sonucunda ailede çocuk sayısı arttıkça fiziksel ve duygusal istismar oranları artmaktadır. Yaşanan bölgenin kültürüne göre de istismara uğrama olasılıkları değişmektedir. Örneğin; araştırmaya göre Güneydoğu bölgesinde yaşayan çocukların duygusal istismar puanları anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Bağımlılık yapıcı madde kullananların duygusal istismar puanları, ailede madde kullanan ebeveynin olması durumunda ise fiziksel istismar puanı anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Zeren, Yengil, Çelikel, Arık & Arslan'ın (2012), sosyo-demografik özelliklerle çocukluk travması yaşama arsındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada, boşanmış aileye sahip olma ve/veya ailenin sosyo-ekonomik durumunun düşük olması ile çocukluk travmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Annenin hayatta olup

olmaması, babanın hayatta olup olmaması, babanın medeni durumu, anne ve baba eğitim durumu, anne- baba mesleği, yaş ile anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Çocukluk travmaları ile kendine zarar verme ve öz kıyım arasında güçlü bir ilişki vardır. Zoroğlu vd.'ne (2001) göre fiziksel istismara uğrayanların %43,8'i, cinsel istismara uğrayanların %45,6'sı, duygusal istismara uğrayanların %42'si ve ihmale maruz kalanların %41,6'sı kendine fiziksel olarak zarar vermektedir. Benzer bir araştırmada da çocukluğunda örselenme yaşantıları olan yetişkinlerin, kendine zarar verme davranışları anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur (Demir & Çakın-Memik, 2020). Durmuşoğlu ve Doğru (2006), ergenlerin ilişkisel benlik saygısı ile olumsuz çocukluk yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan araştırmaya göre, ilişkisel benlik saygısı ile fiziksel ve duygusal istismar arasında negatif ve anlamlı ilişki bulunmuş olmasına rağmen cinsel istismar ile anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. İlişkisel depresyon düzeyi ile olumsuz çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ve güçlü bir ilişki olduğu belirtilmiştir.

Güneri-Yöyen (2017), 530 üniversite öğrencisiyle yapmış olduğu araştırmada katılımcıların %31,1'inde çocukluk çağı travması; %26,4'ünde duygusal istismar; %12,5'inde fiziksel istismar; %30,4'ünde fiziksel ihmal; %15,7'sinde duygusal ihmal ve %18,1'inde cinsel istismar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan benlik saygısı ile olumsuz çocukluk yaşantıları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Büyükcebeci'nin (2019) yapmış olduğu çalışma incelendiğinde, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile yaratıcı kişilik özellikleri arasında negatif ve yüksek bir korelasyon bulunmuştur. En yüksek korelasyonun ise duygusal istismar ve ihmal ile olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırmaya sonucuna göre bulgularan başka bir sonuç yaratıcı kişilik özelliklerinin, %60 oranda çocukluk yaşantılarıyla belirlendiğidir. Gündüz ve Gündoğmuş (2019), üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada, çocukluk çağında travması olanların olmayanlara göre, otomatik düşünceler, şemalar ve ara inançlarının olumsuz etkilendiğini ve depresyon ve anksiyete yaşama riskleri artarak yaşam kalitelerinin düştüğünü bulgulamışlardır.

2. 1. 2. Psikolojik Dayanıklılık

2. 1. 2. 1. Psikolojik Dayanıklılık Kavramı

Psikoloji alanında 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar devam eden geleneksel yaklaşım, problem odaklı yaklaşımda ve bireyde görülen ruh sağlığı ve davranış bozukluklarını onarmayı amaçlamıştır. Ruh sağlığı alanında geleneksel yaklaşımın, bireyin potansiyelini geliştirmek ve zorlu yaşam olayları sonrasında güçlenmesine yardımcı olmak gibi konularda yetersiz kaldığının hissedilmesi üzerine olumsuzdan çok olumlu özelliklere odaklanması esasına dayanan yeni bir yaklaşım geliştirilmiş ve bu yaklaşım pozitif psikoloji olarak isimlendirilmiştir (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). Pozitif psikoloji, bireyin doğuştan getirdiği güçlü yönlerini geliştirmenin, psikolojik sağlığını korumak, uyum sağlamak için en iyi yol olduğunu savunmuştur (Ergün-Başak & Gürhan, 2018).

İnsanlar hayatları boyunca sevilen birinin kaybı, travma, doğal afetler, işsizlik, başarısızlık gibi yaşam düzenini ve duygusal dengesini bozacak olumsuz durumlarla karşı karşıya gelmektedir (Oktan, 2008). Bu olumsuz durumlardan kimi insanlar daha çabuk toparlanıp hayatına devam ederken kimileri uzun süre ruhsal bunalımlarla boğuşmaktadır. Aynı olayı yaşayan insanların, farklı tepkiler verebildikleri yapılan araştırmalarda da görülmüştür (Gürkan, 2006; Rutter, 2007). İnsanlar arasında oluşan bu farklılığın nedenlerinden biri de psikolojik dayanıklılık düzeylerinin farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Psikolojik dayanıklılık kavramı Latince ‘resilience’ kelimesinden gelmekte olup maddenin elastik yapısından dolayı eski durumuna dönebilmesi anlamında kullanılmaktadır (Gizir, 2007). Resilience kavramı Türkçe’de yılmazlık (Demirbaş, 2010; Gürkan, 2006; Öğülmüş, 2001; Özcan, 2005), sağlık (Gizir, 2004; Kararımak, 2006) şekillerinde kullanılmıştır. Bu kavram karmaşasının önüne geçmek amacıyla Basım ve Çetin (2011), yapmış oldukları ölçek geliştirme çalışmasında, bir anket hazırlayarak 23 akademisyene uygulamıştır. Anketin sonucuna göre ‘resilience’ kavramını açıklayan en iyi kavramın ‘psikolojik dayanıklılık’ olduğu bulgulanmıştır. Bu nedenle bu araştırmada *psikolojik dayanıklılık* kavramı tercih edilmiştir.

Psikolojik dayanıklılık, ilk kez Kobasa’nın (1979) *psychological hardiness* adını vererek geliştirip “stresli yaşam olayları ile karşılaşıldığında bir direnç kaynağı olarak çalışan kişilik özelliği” şeklinde tanımladığı kavramdır (Terzi, 2005). Kobasa 1979 yılında psikolojik dayanıklılık kavramını geliştirmek için yazdığı tezinde, Illionis’ de idareci olarak görev yapan 40-49 yaş arası 670 erkek ile çalışmıştır. Bu kişilerden son üç yıl içerisinde başlarından geçmiş olan olumsuz olayları listelemesini istemiştir. Sonrasında geçirdikleri hastalık ve stres seviyesine göre iki gruba ayırarak grupları karşılaştırmıştır. Bulguları değerlendirdiğinde, yoğun stresli olup düşük hastalık puanına sahip olan kişilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin daha iyi durumda olduğu görülmüştür. Psikolojik dayanıklılık düzeyi yüksek çıkan grubun, dayanıklılığı oluşturan kendini adama, kontrol ve meydan okuma boyutlarına sahip olduğunu bulmuştur (Terzi, 2005).

Kobasa (1979), psikolojik dayanıklılığı varoluşçuluk ekolüne dayanarak açıklamıştır. Varoluşçuluk, bireyi merkeze alarak onun karar verme, sorumluluk alma, hayatını kontrol etme gibi becerilere sahip olduğunu savunur. Kobasa da buna dayanarak psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin, hayatlarını yönetebilen, problemleriyle başa çıkarak uyum sağlama yeteneğine sahip, farkındalığı yüksek olduğunu savunmuştur (Terzi, 2005).

Literatürde psikolojik dayanıklılık farklı araştırmacılar tarafından tanımlanmıştır. Psikolojik dayanıklılık, tehdit oluşturan durumlara rağmen kişinin başarılı bir şekilde uyum sağlaması ve olumlu gelişimsel sonuçlar ortaya koyması (Masten, 2001); hastalık, depresyon, olumsuz değişimler geçirdikten sonra kolayca kendini toparlayabilme ve eski haline dönebilme gücü (Ramirez, 2007) şeklinde tanımlanmaktadır. Benzer bir tanımda ise psikolojik dayanıklılık, “bir zorluk ile karşılaşıldığında bu durumdan daha güçlü bir şekilde çıkma, bir kriz durumunda gelişim gösterme

ve dayanıklı olmayı sağlayan aktif bir süreç” şeklinde açıklanmıştır (Walsh, 2006). Cichetti’ye (2010) göre dayanıklılık, zorluklar ve tehditler ile karşılaşan bireyin uyum sağlama sürecini ifade eder. Mowbray (2011), psikolojik dayanıklılık için hayatta karşılaşılan güçlükler karşısında esnekliği koruyabilmek ve zorluklardan güçlenerek çıkabilmek tanımlamasını yapmıştır. Arslan’ın (2015) yapmış olduğu tanıma göre psikolojik dayanıklılık, bireyin yaşadığı olumsuzluklar karşısında bireysel, ailesel ve çevresel kaynaklarını kullanarak eski hayatına dönebilmesini sağlayan uyum yeteneğidir.

Yapılan tanımlamalara bakıldığında psikolojik dayanıklılığın, karşılaşılan olumsuz durumlardan güçlenerek çıkmayı ve kolayca uyum geliştirebilmeyi sağlayan aktif bir süreç olduğu görülmektedir. Psikolojik dayanıklılık ilk ortaya çıktığı zamanlarda bazı bireylerde doğuştan olduğu düşünülürken zamanla yapılan çalışmalarla birlikte geliştirilebilir ve öğrenilebilir olduğu sonucu elde edilmiştir (Friborg, Hjemdal, Rosenvinge & Martinussen, 2003). Psikolojik dayanıklılığın temelini oluşturan üç bileşen vardır. Bunlar; aile desteği ve aile ile olan uyum, kişilik özellikleri ve arkadaş desteği (Haase, 2004).

Kobasa ve Maddi’ye (1977) göre, dayanıklılığın gelişimiyle erken çocukluk arasında bir ilişki vardır. Erken çocukluk döneminde olumsuz deneyimler yaşamış, aileleri tarafından ihmal edilmiş olan bireyler, olumsuzlukların üstesinden gelebilmek ve yaşamlarını daha iyi bir duruma getirebilmek için daha fazla çabalayabilmektedirler. Bu durumu araştıran Khoshaba ve Maddi (1994), yaptıkları boylamsal araştırmanın sonucunda, dayanıklı kişilik özelliğine sahip olan bireylerin çocukluklarında olumsuz durumlara maruz kaldıklarını bulmuşlardır. Bireyler, karşılaştıkları olumsuzluklarla uğraşmak yerine kendisinde potansiyel olarak bulunan dayanıklılığı açığa çıkararak uyum sağlamayı tercih etmişlerdir (Terzi, 2005). Stewart, Reid ve Mangham’ın (1997) da belirttiği gibi, erken çocukluk dönemlerinde stresli durumlarla karşılaşmış olmalarına rağmen yetişkinliklerinde uyumlu ve dengeli bir yaşam süren bireyler psikolojik dayanıklılık kişilik özelliğine sahip bireylerdir. Masten ve Gewirtz’in (2006) de yapmış olduğu çalışmada çocuklukta geçirilen travma sonrasında çocuğun kısa sürede toparlanabilmesi ya da evlatlık olan çocuğun kolayca uyum sağlayabilmesi, ebeveyninde ruhsal bozukluk olan çocuklarda bir probleme rastlanmaması psikolojik dayanıklılık olarak görülmüştür.

Psikolojik dayanıklılık birbiriyle ilişkili kendini adama, kontrol ve meydan okuma boyutlarından oluşmaktadır (Skau, 1994). Bu üç boyut bir arada olmadan psikolojik dayanıklılıktan bahsedilemez (Maddi, 2002).

2. 1. 2. 1. 1. Kendini Adama

Kobasa’ya (1979) göre kendini adama, bireyin hayatın farklı alanlarıyla ilgilenme davranışı ve yaşamda gerçekleşen olaylara katılarak amaç, anlam ve kendini anlama duygularını

gerçekleştirmektir (Terzi, 2005). Bireyin aktif olarak olayların içinde yer alması ve anlam ve amaç arama duygusu kendini arama boyutunda ortaya çıkmaktadır (Maddi vd., 2006).

Maddi ve Khoshaba'ya (1994) göre, kendini adama yönü gelişmiş olan kişiler, aileleriyle, akrabalarıyla, arkadaşlarıyla olan ilişkilerini güçlü tutarlar ve birbirlerine güvenerek yakın olmaya gayret gösterirler. Stresli durumlarla karşılaşan birey, sosyal yönden kendini geliştirmemişse sıkıntılarının üstesinden gelmekte daha fazla zorlanmaktadır (Aydoğdu, 2013). Kendini adama düzeyi gelişmiş kişiler, kendilerini ve iletişimde oldukları kişileri ilgilenilmeye değer gördükleri için yaptıkları işte anlam bulabilirler (Sinclair & Tetrick, 2000).

Kendini bir uğraşa, hayata, gayeye bağlama olan kendini adama, güçlü bir realitedir. Yaşama bağlılık, kendine inanma, duygusal destek alma ve vermeye istekli olma, amaçlarının farkında olma anlamına gelen bu realite, durumların değişmesi halinde kendini adama durumunun da değişebileceğini savunur (Kamya, 2000).

2. 1. 2. 1. 2. Kontrol

Kontrol, bireyin çeşitli durumları etkileyebileceğine yönelik kendine duyduğu inançtır (Terzi, 2005). Karşılaşılan zorlu durumlar veya tehditler karşısında kendini güçsüz hissetmek yerine bu olayları değiştirebileceğine yönelik gücü olduğuna inanmaktır (Maddi vd., 2006; Usha, 2002). Birey, yaşamında karşılaştığı zorluklar karşısında çaresiz kalmak yerine olayların sonuçlarını etkileyebileceği denetim, öz disiplin, özerklik, içten denetimlilik, karar verme becerisi, özgürlük ve seçim yapabilme özelliklerini sergilediğinde kontrol boyutuna göre hareket etmektedir (Kamya, 2000).

2. 1. 2. 1. 3. Meydan Okuma

Meydan okuma boyutu, değişimin gerekliliğini açıklar. Bu boyutta birey, değişimi, gelişmenin olması için bir gereklilik olarak görmekte ve değişime olumlu bir gözle bakmaktadır (Kamya, 2000). Meydan okuma boyutuna sahip bireyler, stresli durumları yaşamın doğal bir parçası olarak görürler ve bu durumların gelişmek, ilerlemek ve öğrenmek için bir fırsat olduğunu düşünürler (Maddi vd., 2006). Psikolojik dayanıklılığın bu boyutları sayesinde birey, olumsuz durumlar karşısında stres yaşamamakta ve bu olumsuz durumlarla başa çıkabileceğine yönelik kendine güvenerek negatif duygularının üstesinden gelebilmektedir (Durak, 2002).

2. 1. 2. 2. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler

Çocukluk ve ergenlik dönemindeki örseleyici yaşantıların artmasıyla üzerinde daha fazla durulan psikolojik dayanıklılık kavramı ile birlikte bireylerin bütüncül gelişimlerini tehdit eden psikososyal risk faktörleri ve destekleyen psikososyal koruyucu faktörler de araştırılmıştır (Joseph,

2015; aktaran Yoldaş & Demircioğlu, 2019, s. 42). Güloğlu ve Kararımak'a (2010) göre, psikolojik dayanıklılığın görülebilmesi için sevilen bir kişinin kaybedilmesi, yoksulluk, travma gibi risk içeren durumlarla karşılaşan kişinin kendisinde bulunan koruyucu faktörleri harekete geçirmesi gerekmektedir.

Bu bölümde psikolojik dayanıklılığı etkileyen risk faktörleri ve koruyucu faktörler alt başlıkları ile birlikte incelenecektir.

2. 1. 2. 2. 1. Risk Faktörleri

Risk faktörleri, olumsuz bir durumun ortaya çıkmasına ya da olumsuz olan durumun sürmesine sebep olan etmenlerden oluşmaktadır (Gizir, 2007; Kirby & Fraser, 1997). Bu risk faktörlerinden bazıları ebeveynlerin boşanması ya da psikolojik durumları, hastalık, istismara maruz kalma, savaş, yoksulluk olarak sıralanabilir. Bireyin çocukluk veya ergenlik dönemlerinde bunlar gibi risk oluşturan yaşantılar geçirmesi, daha sonraki gelişim dönemleri için olumsuz etkiler doğurmaktadır (Kararımak, 2006).

Alanda çalışma yapan araştırmacılar başlarda olumsuzlukların neden olduğu tek bir risk faktörü üzerinde dururken sonraki araştırmalarda bireyin gelişimini olumsuz etkileyen birden fazla risk faktörü olabileceğini fark etmiş ve çoklu risk faktörünü ortaya atmışlardır (Kararımak, 2006). Garnezy'ye (1993) göre, risk faktörü ne kadar fazlaysa birey de o derece risk altındadır ve yaptığı çalışmalar sonucunda, sosyoekonomik durumu düşük ve daha az koruyucu olan ailelerden gelen çocukların, olumsuz olaylarla karşılaşma olasılığının daha yüksektir.

Alan yazın incelendiğinde risk faktörleri bireysel, ailesel ve çevresel olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır:

2. 1. 2. 2. 1. 1. Bireysel Risk Faktörleri

Erken doğum, olumsuz deneyimler, süregelen rahatsızlıklar (Gizir, 2007); prematüre doğum, madde ya da ilaç kullanımı, olumsuz mizaç ya da utangaç kişilik, akademik başarısızlık (Öz & Bahadır-Yılmaz, 2009); stresle başa çıkamama, saldırganlık, iç kontrol eksikliği (Çataloğlu, 2011).

2. 1. 2. 2. 1. 2. Ailesel Risk Faktörleri

Anne baba hastalığı ya da psikopatolojisi, ebeveynlerin boşanması veya ölümü (Gizir, 2007); kalabalık aile, evlat edinilmiş olma, ailesel şiddet (Öz & Bahadır-Yılmaz, 2009); ebeveyn çocuk iletişiminin yetersizliği (Çataloğlu, 2011).

2. 1. 2. 2. 1. 3. Çevresel Risk Faktörleri

Sosyo-ekonomik durum, çocuk istismarı ve ihmali, savaş veya doğal afet gibi toplumsal olaylar (Gizir, 2007); yoksulluk, evsizlik, yetersiz beslenme, akran desteğinden yoksunluk (Öz & Bahadır-Yılmaz, 2009).

2. 1. 2. 2. 2. Koruyucu Faktörler

Koruyucu faktörler, risk faktörlerinin oluşturduğu olumsuz durumları azaltan ve gelişimsel ihtiyaçların giderilmesine yardımcı olan faktörlerdir (Topbay, 2016). Koruyucu faktörler, psikolojik dayanıklılığın temelini oluşturmakta (Ak, 2016) ve risk altındaki bazı kişilerin diğer kişilere göre nasıl daha kolay uyum sağladığını açıklamaktadır (Masten & Reed, 2002). Başka bir deyişle koruyucu faktörler, bireyin risk faktörleriyle başa çıkabilmesine yardımcı olmakta, risk faktörlerinin olumsuz etkilerini azaltmakta ve bireyin uyum sürecini kolaylaştırmaktadır (Rutter, 2007; aktaran Oktan, Odacı & Berber-Çelik, 2014, s. 141). Bu nedenle bireyin psikolojik dayanıklılığında bir tampon olan koruyucu faktörlerin araştırılması önem arz etmektedir (Gürkan, 2006).

2. 1. 2. 2. 2. 1. Bireysel Koruyucu Faktörler

Özgüven, özsaygı, özyeterlilik, sosyal beceriler (Masten & Coasworth, 1998; aktaran Kararımak, 2006, s. 133); zeka, akademik başarı, olumlu mizaç, problem çözme becerileri, sosyal yetkinlik, iç kontrol odağı, kendini kabul, iyimser olma (Gizir, 2007); geleceğe olumlu bakma ve plan yapabilme, empati, sorumluluk, yardımseverlik (Öz & Bahadır-Yılmaz, 2009).

2. 1. 2. 2. 2. 2. Ailesel Koruyucu Faktörler

Anne baba ile olan ilişki, sosyoekonomik durumun iyi olması (Masten & Coasworth, 1998; aktaran Kararımak, 2006, s. 133); destekleyici anne baba, çocuğa yönelik gerçekçi beklentiler (Gizir, 2007); anne babanın eğitiminin iyi düzeyde olması, aileyle birlikte yaşama, olumlu anne çocuk ilişkisi (Öz & Bahadır-Yılmaz, 2009).

2. 1. 2. 2. 2. 3. Çevresel Koruyucu Faktörler

Sosyal çevrenin iyi olması, iyi bir okulda eğitim görme (Masten & Coasworth, 1998; aktaran Kararımak, 2006, s. 133); akran desteği, etkili toplumsal kaynaklar (Gizir, 2007); olumlu toplumsal destek, bir yetişkinle iyi bir ilişki kurma, olumlu rol model desteği (Öz & Bahadır-Yılmaz, 2009).

2. 1. 2. 3. Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi Yüksek Olan Bireylerin Özellikleri

Zorluklara göğüs gerebilen ve fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü koruyabilen kişiler *dayanıklı* kişiler olarak görülmektedir (Malkoç & Yalçın, 2015). Literatür incelendiğinde psikolojik dayanıklılık becerisi gelişmiş olan bireylerin birtakım özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Kobasa'ya (1979) göre psikolojik dayanıklılığı yüksek bireyler, işine, ailesine, arkadaşlarına düşkün, karşılaştıkları zorlukları kendilerini geliştirmek için fırsat olarak gören ve yaşamlarında meydana gelen olayların kendi denetiminde olduğuna inanan kişilerdir. Nowack (1986), psikolojik dayanıklılık gösteren bireylerin A tipi davranış özelliklerine sahip, olumlu bakış açısı geliştirmiş, sosyal destek bakımından avantajlı ve sağlıklı alışkanlıklara sahip olduğunu açıklamıştır.

Gürkan'a (2006) göre, dayanıklı bireyler, empati becerisi gelişmiş, zorluklar karşısında yılmayan, olumlu ilişkiler kurabilen, kendini geliştirmek için çaba gösteren, olumlu benlik algısına sahip olmaktadır. Kararırmak (2006) ise umut, yaşam doyumu, öğrenilmiş iyimserlik, öz saygı ile psikolojik dayanıklılık arasında ilişki olduğunu savunmuştur. Psikolojik olarak dayanıklı olanlar, zorluklar karşısında yılmadan direnir; değişimden korkmaz; olumsuz durumları kendini geliştirmek için fırsat olarak görür ve uyum problemleriyle etkili şekilde başa çıkmayı bilirler (Sürücü & Bacanlı, 2010).

Psikolojik dayanıklılığı gelişmiş olan bireyler, umut dolu, yaşam doyumu yüksek, enerjik, deneyimlere açık, zorluklar karşısında hemen kendini toparlayarak uyum sağlama özelliğine sahiptirler (Yılmaz & Sipahioğlu, 2012). Baltaş ve Baltaş'a (2009) göre işlerinde üretken, yaşamdan keyif alan ve kişilerarası ilişkileri gelişmiş bireyler psikolojik açıdan dayanıklıdır. Işık (2016) ise psikolojik dayanıklılığı gelişmiş olan bireylerin stresli olaylar karşısında etkili başa çıkma becerilerini kullanarak uyum sağladıklarını ve bu şekilde bedensel ve ruhsal iyi oluşlarını koruduklarını belirtmiştir. Haynes (2005) dayanıklılık düzeyleri yüksek olan bireylerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır: Başarı motivasyonu yüksek, ikna kabiliyeti gelişmiş, gelecek planları yapan, iletişim becerileri iyi, duygularını kontrol edebilen, öz saygısı ve öz güveni yüksek, yeni durumlara adapte olmakta zorlanmayan kişiler. Benzer şekilde Kirby ve Fraser (1997) da psikolojik dayanıklılık becerisi gelişmiş olan kişilerin etkili olarak problemlerle baş edebildiğini, kişilerarası ilişkilerinin iyi olduğunu, realist ve farkındalıkları yüksek, öz kontrole sahip kişiler olduklarını belirtmişlerdir.

2. 1. 2. 4. Psikolojik Dayanıklılıkla İlgili Yapılmış Olan Araştırmalar

Bu bölümde psikolojik dayanıklılıkla ilgili yapılmış ulusal ve uluslararası çeşitli araştırmalara yer verilmiştir.

Psikolojik dayanıklılıkla ilgili en kapsamlı boylamsal araştırma Werner ve Smith (1992) tarafından Hawaii'nin Kauai adasında doğan 698 çocukla gerçekleştirilmiştir. Bu çocuklar yaklaşık 40 yıl boyunca gözlemlenmiş ve yüksek risk bölgesinde yaşamalarının etkisi araştırılmıştır. Bu çocukların yaklaşık %50'sinin maddi durumları elverişsiz, 1/6'sına zihinsel engelli tanısı konmuş ve 2/3'ünde ciddi düzeyde öğrenme güçlüğü görülmüştür. Çocukların yaklaşık 1/3'ünün normal bir

yetişkin olduğu görülmüş ve bu kişilere ‘sağlam’ denilmiştir. Araştırmacılar sağlam çocukların diğerlerine göre farklı olan özelliklerini anlamak için bu çocukların bireysel özelliklerini, aile yapılarını ve çevrelerini incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda bu çocukların, diğer çocuklara göre, daha bağımsız, empatik, meraklı, problem çözme becerilerinde ve arkadaşlık ilişkilerinde daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Seccembe, 2002).

Ebeveynleri boşanmış olan ve olmayan lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyini araştırmış olan Özcan (2005), ebeveynleri boşanmış olan lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarını ebeveynleri boşanmamış olanlara göre daha düşük bulmuştur.

Gürkan (2006), üniversite öğrencilerinin dayanıklılık düzeylerinin grupla danışma yapılarak yükseltilep yükseltilemeyeceğini araştırdığı çalışmada, deney ve kontrol grubu olmak üzere iki grup oluşturmuştur. Bu gruplarda yapılan ön-son test sonucunda, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin grupla danışma ile arttığı gözlemlenmiştir. Elde edilen bu bulgu, bize, psikolojik dayanıklılığın öğrenilebilen bir kişilik özelliği olduğunu göstermektedir.

Terzi (2008), üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve toplumsal destek ilişkisini incelediği çalışmada aralarında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ona göre, dayanıklı bireyler kendilerinde olan sosyal desteklerini kullanarak problemleriyle başa çıkabilmektedir.

Wilks (2008), 314 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada, akademik stres ve psikolojik dayanıklılık ilişkisini araştırmıştır. Akademik stres ile psikolojik dayanıklılık arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken bir diğer değişken olan sosyal destek ile psikolojik dayanıklılık arasında ise pozitif anlamlı ilişki bulmuştur.

Bonnano, Galea, Bucciarelli & Vlahov (2006), 11 Eylül saldırısını yaşamış 2752 kişi ile yaptığı araştırmada, travma sonrası stres bozukluğu yaşamayan bireyleri psikolojik dayanıklılığa sahip olarak belirlemiş ve çalışma grubunda dayanıklılığın yaygın olarak görüldüğünü bulgulamıştır.

Sürücü ve Bacanlı (2010), 677 üniversite öğrencisi ile üniversiteye uyumu psikolojik dayanıklılığa göre değerlendirmiştir. Araştırmada elde edilen sonuca göre, orta ve yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip olanlar düşük psikolojik dayanıklılığa sahip olanlara göre üniversiteye daha kolay uyum sağlamaktadır.

Aydın (2010), araştırmasında, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık, duygusal zeka ve umut düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğunu saptamıştır.

Sezgin (2012), öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıklarını etkileyen değişkenleri araştırdığı çalışmada, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıklarının cinsiyet ve branşa göre değişmemesine rağmen yaş ve kıdeme göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu bulmuştur.

Tümlü ve Recepoğlu (2013), yaşam doyumu ile psikolojik dayanıklılık arasında ilişki olup olmadığını araştırmış ve aralarında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulmuştur. Ayrıca kadınların dayanıklılık düzeylerini erkeklerinkinden daha yüksek bulmuştur.

Aydoğdu (2013), 346 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği araştırmasında, öğrencilerin bağlanma stilleri, başa çıkma stratejileri ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile başa çıkma stratejileri ve bağlanma stilleri arasında anlamlı ilişki olduğunu bulmuştur.

Noorafshan, Jowkar ve Hosseini (2013), aile içi iletişim ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu yaptıkları çalışma ile ortaya koymuşlardır. Buna göre çocuklara kararlarının en çok sorulduğu ve aile içi iletişimin güçlü olduğu ailelerde yetişen ergenlerin, bu özelliklere sahip olmayan ailelerde yetişen ergenlere göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.

Kılıç (2014), üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu bulmuştur. Bunun yanında gelecekte umutlu olma ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu belirlemiştir.

Aktaş (2016), ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile gelecek beklentilerini araştırdığı çalışmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri arttıkça gelecekte beklenenlerin de arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Bülbül (2020), eşcinsel ve biseksüel erkeklerde ayrımcılığın psikolojik dayanıklılıkla ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, eşcinsel ve biseksüel erkeklerin algıladıkları ve deneyimledikleri ayrımcılığın psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile negatif anlamlı ilişkiye sahip olduğunu bulmuştur.

Moore ve Bhuptani (2020), çocukluklarında olumsuz yaşantılar geçiren kadınların psikolojik dayanıklılık, öz-anlayış ve şefkat korkusu arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, öz-anlayış ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif, şefkat korkusu ile psikolojik dayanıklılık arasında ise negatif yönlü ilişki bulmuşlardır.

2. 1. 3. İlişki Doyumu

Günümüze kadar araştırmacılar, romantik ilişki ve ilişki doyumu ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmaların yapılmasının en önemli nedenlerinden biri, romantik ilişkilerin, insan yaşamında önemli bir duygusal gereksinim olmasıdır.

Erikson'un (1968) gelişimsel süreçler modeline göre, üniversite yıllarına da denk gelen 'yakınlığa karşı yalıtılmışlık' döneminde yaşanan romantik ilişkiler, kişilerin sağlıklı bir kişilik gelişimi geçirmesine yardımcı olur. Burada yakınlıkla anlatılmak istenen, bireyin, kazanmış olduğu kimliğini kaybetme korkusu olmadan açık, destekleyici bir romantik ilişki yaşamasıdır. Yalıtılmışlık ise bireyin ilişki kurmaktan kaçınması ve yalnız kalmayı tercih etmesini ifade eder. Romantik ilişkiler, geç ergenlik dönemindeki kişiler için başarmaları gereken bir gelişim görevidir. Bu dönemdeki bireylerin başarmaları gereken üç görev vardır: Sağlıklı kimlik geliştirmek, karşı cinsle

yakınlık kurabilmek ve cinsel dürtülerle sağlıklı bir şekilde başa çıkabilmek (Sarı & Korkut-Owen, 2016).

Romantik ilişki ile ilgili en kapsamlı tanım Collins (2003) tarafından yapılmıştır. Collins'in (2003) yapmış olduğu tanıma göre romantik ilişki, ilişkideki kişilerin bu ilişkiyi istemesi ve birbirlerine gönül bağı ile bağlı olmalarıdır. Bunun yanında yine Collins'e (2003) göre romantik ilişkileri diğer ilişki türlerinden ayıran beş özellik vardır. Bunlardan ilki *katılımdır*. Katılım, gençlerin flört edip etmediğini, flörtün başlangıç yaşını ve tutarlılığını belirtir. İkinci bir özellik olan *eş seçimi* ise bireylerin romantik deneyim yaşadığı kişileri ifade eder. *İlişki içeriği*, ilişki süresince yapılan etkinliklerdir. Bir diğer özellik olan *ilişki kalitesi*, ilişkiden olumlu tecrübeler kazanabilmeyi açıklar. Son özellik olan *bilişsel ve duygusal süreçler* ise, romantik ilişkiyi diğer ilişkilerden farklı kılan algılar, bireyin eşine ve ilişkisine yapılan atıflardır. Connolly ve Goldberg'e (1999) göre romantik ilişkiler, dört aşamadan oluşan bir süreçten geçmektedir. Bu aşamalar başlatma, yakın ilişki, samimi romantik ilişkiler ve bağlılıktır. Bireyler bu aşamaları sağlıklı bir şekilde geçirdikten sonra ilişkilerini evlilikle sonuçlandırabilirler.

Yetişkinlikteki ilişkiler, çocuklukta anne- baba veya bakım verenle kurulan ilişkinin bir uzantısı olmaktadır. Bu teoriyi, Bağlanma Kuramı' nı ortaya atan Bowlby (1969) şu şekilde açıklamaktadır: Annelerinden bir süre ayrı kalan bebekler, birbirlerinden farklı tepkiler göstermektedirler. Bunun en önemli nedeni, bakım verenin, bebeklerin gereksinimlerini karşılama şeklidir. Anneleri uzaklaştığında çok fazla huzursuzluk yaşamayan ve anneleri geri döndüğünde hemen sakinleşip anneleriyle iletişim kuran bebekler güvenli bağlanma stiline sahiptir. Anneleri ortamdan ayrıldığında çok fazla kaygı ve kızgınlık yaşayan, yabancılarla iletişimi reddeden ve anneleri geri döndüğünde annelerine yapışıp bırakmayan bebekler kaygılı (kararsız) bağlanma stilini göstermektedir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bebekler ise anneleri gittiğinde ve geri döndüğünde ilgilenmemekte ve oyuncaklarıyla oynamaya devam etmektedirler. Bu kurama göre, yaşamının ilk yıllarında anne veya bakım verenin, çocukların ihtiyaçlarına cevap vermesiyle kurulan ilişki, çocuğun zihninde kendisi ve başkalarıyla ilgili şemalar oluşturur ve bu şemalar, yetişkinlikte kurulan ilişkileri etkiler (Sarı, 2008).

Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin bağlanma kuramını temele alarak yetişkinlikteki bağlanma stillerini araştırmışlardır. Araştırmalarının sonucunda, güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin, daha kolay ilişki kurabildiklerini ve ilişkilerini uzun süre sürdürebildiklerini, kendilerine ve partnerlerine güven duyduklarını, ilişkilerinden daha fazla doyum elde ettiklerini; kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip kişilerin, aşırı yakınlık isteyen, reddedilmekten ve terk edilmekten korkan ve duygusal dengesizlikleri olduğunu; kaçınmacı bağlanma stiline sahip kişilerin ise yakın ilişkilerden korkan, partnerlerine karşı soğuk ve mesafeli kişiler olduklarını belirtmişlerdir (Sarı, 2008). Soğancı'nın (2017) araştırması da bu kuramı desteklemektedir. Buna göre, güvenli bağlanma stili ile romantik ilişki doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki, kayıtsız ve korkulu bağlanma stili ile

romantik ilişki doyumu arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (Soğancı, 2017).

Romantik ilişkilerde doyum, ilişkinin değerini belirleyen en önemli değişkendir (Hendrick, 1988). İlişki doyumunun, kişinin davranışlarını, kişiliğini, iyilik halini etkiliyor olması bilimsel olarak ilgi uyandıran bir kavram haline gelmesinde etkili olmuştur (Bradburry, 2000). Romantik ilişkilerde bireyler ilişkilerini değerlendirirler ve bu da ilişkinin kalıcılığını ve doyumunu etkiler (Hinde, 1997; aktaran Gürcan, 2015, s. 10).

İlişki doyumu karmaşık bir terim olması nedeniyle araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. İlişki doyumu, bireyin var olan ilişkilerinden duydukları memnuniyet, partnerlerinden bekledikleri güvenlik, ait olma gibi ihtiyaçlarının ne derece karşılandığını belirtmek için kullanılan bir kavramdır (Rusbult, Martz & Agnew, 1998). Sabatelli (1988) ise ilişki doyumunu, bireyin ilişkiden bekledikleri ve partnerinin bu beklentilere cevap verebilmesi olarak ifade etmiştir ve ilişki istikrarı, niteliği ve uyumu kavramlarının ilişki doyumu ile aynı anlama geldiklerini savunmuştur.

İlişki doyumu kavramının kuramsal temeli, Thibaut ve Kelley'in (1961) geliştirdiği Etkileşim Kuramı ile atılmıştır. Buna göre, birey, ilişkiden aldığı doyumun ne düzeyde olduğunu, öznel değerlendirmeler sonucunda elde eder. Bireylerin ilişkilerine yönelik, yaşantı ve gözlemleriyle elde ettiği karşılaştırma düzeyi, doyum ve doyumsuzluk arasındaki orta noktayı tanımlamaktadır. İlişkiye yönelik değerlendirmeler karşılaştırma düzeyinin üzerindeyse ilişki doyum verici, altındaysa doyum vermeyen ilişki olarak ifade edilmektedir. Kişinin ilişkisinden elde ettiği doyum ile başka bir ilişkide olması halinde yaşayacağı doyuma yönelik beklentileri seçenekler arası karşılaştırma düzeyi olarak adlandırılır. İlişki tarafları, ilişkiyi devam ettirip ettiremeyeceklerine karar verirken seçenekler arası karşılaştırma düzeyini dikkate alırlar (aktaran Özkan, 2016, s. 14).

Etkileşim Kuramı'nın uzantısı olarak Rusbult (1980), ilişki doyumunu açıklayan bir başka kuram olan Yatırım Modeli'ni ortaya atmıştır. Bu model, ilişki doyumunu, ödül-bedel dengesindeki algıların ve karşılaştırma düzeyinin belirlediğini savunur. Ödül, bedelden fazla ve aradaki fark karşılaştırma düzeyinin üzerindeyse ilişki doyumu; bedel, ödülünden fazla ve aradaki fark karşılaştırma düzeyinin altındaysa ilişki doyumsuzluğu vardır. Bireylerin ilişkiye devam etme veya etmeme durumunu 'bağlanım' belirlemektedir. Bağlanımı belirleyen ise ilişki doyumu, yatırımlar ve seçenekleri karşılaştırma düzeyidir. Yatırım, bireyin ilişki boyunca yaptıkları katkılardır ve içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılırlar. İçsel yatırımlar, doğrudan ilişkiye yönelik yapılan yatırımlar iken dışsal yatırımlar dolaylı şekilde yapılan yatırımlardır (aktaran Özkan, 2016, s. 15).

Alan yazına göre ilişkiler, iki yıl gibi bir sürede olgunlaşmakta ve doyuma ulaşmaktadır (Fraley & Davis, 1997; Hazan & Zeifman, 1994; aktaran Eker-Durmuş, 2020, s. 35). Okutan ve Büyükşahin-Sunal (2010), yaptıkları çalışmada ilişkinin süresi arttıkça ilişki doyumunun da arttığını

bulmuşlardır. Romantik ilişkiler ve bu ilişkilerden elde edilen doyum ilişkinin kalitesini, istikrarını, bireyin genel iyilik halini ve mutluluğunu etkilemektedir (Sabatelli, 1988).

2. 1. 3. 1. İlişki Doyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Romantik ilişki doyumu ile ilgili yapılan ilk bilimsel çalışma 1929 yılında Hamilton tarafından yapılmış ve çalışmaya katılan çiftlerin %45'inin doyumsuzluk yaşadığı sonucu rapor edilmiştir (Satici, 2018). İlişki doyumu ile ilgili ülkemizdeki ilk araştırmayı ise Curun (2001), cinsiyete yönelik değişkenler ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyerek yapmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, cinsiyet rolü yönelimleri ile ilişki doyumu arasında ilişki bulunurken, gerçek cinsiyet rolleriyle ilişki doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Yapılmış olan çalışmalara bakıldığında ilişkilerde en yüksek doyum güvenli bağlanma gösteren bireylerde görülürken en düşük doyum ise kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip kişilerde görülmüştür (Feeney & Noller, 1991). Simpson (1990) da benzer şekilde ilişkilerinde güvenli bağlanma stiline sahip olan üniversite öğrencilerinin, ilişkilerinden daha fazla doyum elde ettiklerini belirtmiştir.

Sullivan ve Schwebel (1995), 266 üniversite öğrencisi ile akılcı olmayan inançlarla romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, akılcı olmayan inançları düşük olanların romantik ilişki doyumu düzeyleri yüksek bulunmuştur. Araştırmaya göre ilişkilerin flörtten evliliğe doğru gittikçe ilişkiden alınan doyumun artacağı inancını taşıyan kişilerin ilişkilerden aldıkları doyum düşük olmaktadır.

Beştav (2007), 586 üniversite öğrencisi üzerinden romantik ilişki inançları, ilişki doyumu, bağlanma stilleri ve aşka ilişkin tutum arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonucunda, ilişkiye yönelik olumsuz inançların ilişki doyumunu azalttığı ve romantik ilişki doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir.

Mizah kullanımı ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmada, mizah kullanımının ilişkide gerginliği azalttığı ve partnerleri yakınlaştırdığı ve bu şekilde ilişkiden elde edilen doyum arttırdığı bulunmuştur (Butzer & Kuiper, 2008).

Yalçın (2010), İlişki Geliştirme Programı'nın araştırmaya katılan bireylerin ve partnerlerinin ilişki doyumları üzerindeki etkisini incelediği araştırmasında yedi oturum olacak şekilde program uygulanmıştır. Programın uygulandığı grupta kontrol grubuna kıyasla ilişki doyumunun arttığı ancak programın etkililiğinin uzun sürmediği bulunmuştur.

Masarik vd. (2013), 261 katılımcı ile Genç Yetişkinlikte Romantik İlişkilerin Gelişimi Modeli'ni test ettikleri çalışmalarında, aileden alınan olumlu mesajların ve aile ile kurulan sıcak ilişkinin, bireylerin romantik ilişkiler konusundaki inançlarını olumlu etkileyerek ilişkiden aldıkları doyumunu arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Yıldız (2012), algılanan anne baba tutumu ile evlilik doyumunu inceledikleri çalışmada, demokratik anne baba tutumu ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde ilişki bulunurken otoriter ve koruyucu anne baba tutumuyla evlilik doyumu arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur.

Saraç, Hamamcı ve Güçray'ın (2015) üniversite öğrencileriyle yapmış oldukları araştırmaya göre, cinsiyet ile ilişki doyumu arasında olumsuz yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişki, ilişki süresi ve ilişki doyumu arasında olumlu yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunurken yaş ve sınıf düzeyi ile ilişki doyumu arasında nötr bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Öğrencilerin ilişki durumlarının ilişki doyumları üzerindeki etkisine bakıldığında ise ilişki durumunu sözlü ve nişanlı olarak tanımlayanların, ilişki durumlarını flört olarak belirtenlere göre daha yüksek düzeyde ilişki doyumuna sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Şensoy, Asıcı ve İkiz (2019), üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırma sonucunda ilişki doyumu ile kendine yönelik mükemmeliyetçilik arasında pozitif yönde, diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik ile negatif yönde ilişki ve ikili ilişkilerde güven ile ilişki doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

2. 2. Literatür Taramasının Sonucu

Literatür taramasının sonucunda çocukluk döneminde geçirilen olumsuz yaşantıların, yetişkinlikte depresyon, kaygı bozuklukları, suça yönelme, alkol/madde bağımlılığı, travma sonrası stres bozukluğu, somatizasyon bozuklukları gibi sorunlara yol açabildiği görülmektedir. Bunun yanında çocukluk çağı travmalarının psikolojik sağlamlık, benlik saygısı, bilişsel çarpıtmalar, bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar, kontrol odağı gibi değişkenlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Yapılmış olan çalışmaların genellikle, ergenler ve üniversite öğrencileriyle olduğu, cinsel istismara yönelik çalışmaların çoğunun kadınlarla yapılırken diğer istismar ve ihmal türlerinin her iki cinsiyeti de karşıladığı, sosyo-ekonomik durum bakımından düşük ve orta düzeyde olan kişilerle ilgili daha çok veri olduğu saptanmıştır. Bu çalışmaların ortak noktası, çocukluğunda olumsuz yaşantılar geçiren bireylerin, yetişkinliklerinde de fizyolojik ve psikolojik sorunlarla karşılaştığı olmaktadır. Psikolojik dayanıklılık ise bireyin, stresli durumlarla karşılaştığında psikolojik sağlığını korumak için direnmesi ve uyum sağlamasıdır. Çocukluk travması yaşamış ve psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireyler ruh sağlıklarını koruyabilmekte, geleceğe umutla bakmakta, yeni ilişkilerden kaçınmamakta, yaşam doyumları yüksek olmaktadır. Yani psikolojik dayanıklılık düzeyinin artması, çocukluk döneminde geçirilen olumsuz yaşantıların etkisini azaltmaktadır. Benzer şekilde çocukluğunda istismar ve ihmale maruz kalmış ve ebeveynleriyle sağlıklı ilişki kuramamış olan kişiler romantik ilişkiden kaçınarak veya saplantılı bir şekilde bağlanarak ilişkilerinden doyum elde edemezler. Ancak psikolojik dayanıklılık düzeyi arttıkça ilişkiden alınan doyumun da artacağı alanyazında, yapılmış olan çalışmalarda görülmektedir.

Yapılan literatür taraması sonucuna göre, algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları hem psikolojik dayanıklılığı etkilemekte hem de etkileri bakımından psikolojik dayanıklılıktan etkilenmekte iken romantik ilişki doyumu hem algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları hem de psikolojik dayanıklılıktan etkilenmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi başlıkları incelenmektedir.

3. 1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları ve romantik ilişkiyi belirlemeyi ve bunları çeşitli değişkenler açısından değerlendirmeyi amaçladığından dolayı nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha çok sayıdaki değişkenin birlikte değişimini araştırır. Bu modelde, değişkenlerin birbirini etkileyip etkilemediği ve etkiliyorsa bunun ne şekilde olduğu saptanmaya çalışılır (Karasar, 2009).

3. 2. Araştırma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında çeşitli fakültelerde öğrenimlerine devam eden ve romantik ilişkisi bulunan 432 lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencisi oluşturmaktadır. Romantik ilişkisi olmadığı halde ölçekleri yanıtlayan 26 öğrenci değerlendirmeye alınmamıştır. Araştırmaya katılan katılımcılar uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, zaman, para ve işgücü yönünden oluşan sınırlılıkları engellemek amacıyla örnekleme kolay ulaşılarak uygulama yapılabilecek şekilde oluşturulmasıdır (Büyüköztürk vd., 2016). Pandemi nedeniyle eğitim uzaktan yapıldığı için ölçme araçları katılımcılara online olarak gönderilmiş ve veriler bu şekilde elde edilmiştir. Katılımcı profiline ait demografik bilgiler Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Katılımcılara Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Demografik Değişkenler	Gruplar	F	%
Cinsiyet	Kadın	305	70,6
	Erkek	126	29,2
	Diğer	1	0,2
Yaş	17-20	88	20,4
	20-24	251	58,1
	24 üzeri	93	21,5
Sosyo- ekonomik durum	Düşük	68	15,7
	Orta	342	79,2
	Yüksek	22	5,1

Tablo 3'ün devamı

Demografik Değişkenler	Gruplar	F	%
Ailenin yapısı	Anne baba ayrı	22	5,1
	Anne baba birlikte	347	80,3
	Boşandılar	30	6,9
	Anne vefat etti	12	2,8
	Baba vefat etti	21	4,9
Psikolojik destek alma	Evet	101	23,4
	Hayır	329	76,2
Alkol veya madde kullanımı	Evet	175	40,5
	Hayır	255	59
İlişki süresi	1 yıldan az	165	38,2
	1-5 yıl	190	44
	5-10 yıl	59	13,7
	10 yıl+	18	4,2

3. 3. Verilerin Toplanması

Bu bölümde, araştırmada kullanılan ölçme araçları tanıtılmış ve verilerin toplanmasına ilişkin bilgiler ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

3. 3. 1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, üniversite öğrencilerinin olumsuz çocukluk yaşantılarını belirlemek için Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, psikolojik dayanıklılıklarını belirlemek için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve romantik ilişki doyumlarını belirlemek için İlişki Doyumu Ölçeği kullanılmıştır.

3. 3. 1. 1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu katılımcıların bazı sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda; cinsiyet, yaş, annenin hayatta olma durumu, babanın hayatta olma durumu, ailenin sosyoekonomik düzeyi, anne ve baba birlikteliği, alkol/madde kullanımı, psikolojik destek alma durumu ve romantik ilişki süresi olmak üzere 7 soru bulunmaktadır.

3. 3. 1. 2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Bernstein vd. tarafından geliştirilmiş olan bu ölçek Şar, Öztürk ve İkikardeş (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve sonrasında tekrardan Şar vd. tarafından 2020 yılında revize edilmiştir. 20 yaş öncesi geçirilen ihmal ve istismar yaşantılarını belirlemek amacıyla kullanılan Çocukluk Çağı

Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ), 33 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçekteki sorulara Hiçbir Zaman (1), Nadiren (2), Kimi Zaman (3), Sık Olarak (4) ve Çok Sık (5) seçeneklerinden biri seçilerek cevap verilmektedir.

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği aracılığıyla cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ile fiziksel ve duygusal ihmal alt puanlarını ve bunların birleşimiyle toplam puan elde edilmektedir. Ölçek, özgün yazarı tarafından ilk olarak 53 maddeden oluşturulmuş ve sonrasında kısaltılmıştır. Türkçe uyarlaması yapıldıktan sonra her iki dilde uzman olan bir kişi tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilmiş ve iki hali arasında tutarlık sağlanmıştır.

CTQ puanını hesaplayabilmek için öncelikle pozitif yöndeki ifadeler (No 1, 2, 4, 5, 7, 10, 13, 19, 26, 28, 31) verilen yanıtların ters çevrilmesi gerekmektedir. Sonrasında ise her alt bölümün puanları toplanarak toplam puan elde edilir. Toplam puan ölçeğin 28 maddelik ilk biçimi için 25-125 arasında, genişletilmiş biçim için 25-150 arasındadır. Duygusal taciz (3, 8, 14, 18, 25), fiziksel taciz (9, 11, 12, 15, 17), fiziksel ihmal (1, 4, 6, 2, 26), duygusal ihmal (5, 7, 13, 19, 28), cinsel taciz (20, 21, 23, 24, 27) ve aşırı koruma-kontrol (29-33) bölüm puanları ilgili maddelerin toplamı ile elde edilir. 10, 16 ve 22. maddeler toplam puanı etkilememektedir (Şar vd., 2020).

Ölçeğin iç tutarlılığını ölçmek için Cronbach alfa ve yarım test yöntemleri kullanılmıştır. Bunun sonucunda iç tutarlılık kat sayısı $\alpha = ,93$ olarak hesaplanmıştır. Yarım test kat sayısı ise ,97 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğu söylenebilir. Test- tekrar test güvenirliği ise Pearson korelasyonu ile hesaplanmıştır. İki hafta ara ile yapılan test-tekrar test sonucunda korelasyon kat sayısı ,90 olarak bulunmuştur.

3. 3. 1. 3. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Işık (2016) tarafından geliştirilen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği beşli likert tipi olup 21 maddeden oluşmaktadır. Seçenekler 'Kesinlikle Katılmıyorum' ve 'Kesinlikle Katılıyorum' arasında değişmektedir. Açımlayıcı faktör analizine göre ölçek, 21 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar kendini adama, kontrol ve meydan okumadır. PDÖ'nin kendini adama boyutu 1, 2, 3, 5, 6, 18 ve 21. maddelerinden; kontrol boyutu 4, 10, 11, 12, 15, 19 ve 20. maddeleri ve meydan okuma boyutu 7, 8, 9, 13, 14, 16 ve 17. maddelerinden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından ve tamamından alınan puanın artması psikolojik dayanıklılığın yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin geliştirme çalışmalarına 285 kadın, 122 erkek olmak üzere 407 yetişkin katılmıştır. Ölçek için öncelikle 60 maddelik bir havuz oluşturulmuş ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanındaki uzmanların görüşleri alınarak 50 maddelik bir deneme formu oluşturulmuştur.

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin güvenirliğini belirlemek için Cronbach- Alpha Katsayısı hesaplanmıştır. Kendini adama alt boyutu için iç tutarlık katsayısı ,62, kontrol alt boyutu için iç tutarlık katsayısı ,69, meydan okuma alt boyutu için iç tutarlık katsayısı ,74 ve toplam puan için iç

tutarlık katsayısı ,76 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin test-tekrar test yöntemiyle güvenilirliğini belirlemek için ölçek 54 kişiye iki hafta arayla uygulanmış ve güvenilirlik kat sayısı ,81 bulunmuştur.

Ölçeğin kapsam geçerliliğinin belirlenmesinde uzman görüşleri, yapı geçerliğinin belirlenmesinde ise açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için öncelikle verilerin faktör çözümlemesine uygunluğu KaiserMeyer-Olkin (KMO) ve Barlett testi kullanılmıştır. KMO değeri ,85; Barlett testi ile elde edilen Ki-Kare ($\chi^2 = 2082,187$, $p < .00$) anlamlı olarak bulunmuştur. Ölçeğin madde ayırt ediciliğini belirlemek için %27' lik alt- üst grup arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için bağımsız gruplar t testi uygulanmış ve alt grup ile üst grup arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($t(216)=27,42$, $p < .01$). Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda ölçeğin ölçülmek istenen özelliği ölçtüğü ve ölçülmek istenen özelliğe sahip olan bireylerle olmayanları ayırt ettiği belirlenmiştir.

3. 3. 1. 4. İlişki Doyumu Ölçeği

Hendric tarafından 1988 yılında geliştirilmiş olan İlişki Doyumu Ölçeği, Curun (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin uyarlaması ilişkisi olan 140 üniversite öğrencisi ile yapılmıştır. Ölçek yedi sorudan oluşan ve likert tipi ölçek kullanılarak oluşturulmuştur. Ölçek maddelerine verilen cevaplar (1=kesinlikle katılmıyorum, 7=kesinlikle katılıyorum) 1-7 arasında oluşturulmuştur. Ölçekteki 4 ve 7. sorular ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan toplam puan 7-37 arasındadır. Toplanan puan ne kadar yüksek ise, birey romantik ilişkisinden o kadar memnundur.

İlişki Doyumu Ölçeği, tek faktör altında toplanmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığı hesaplanmış ve Cronbach alfa kat sayısı $\alpha = ,86$ bulunmuştur (Curun, 2001).

3. 3. 2. Veri Toplama Süreci

Öncelikle araştırmada kullanılan ölçeklerin izinleri, ölçme aracını geliştiren veya uyarlayan araştırmacılardan e-posta yoluyla alınmıştır. Veriler toplanmadan önce Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan, uygulamak izni alınmıştır. Pandemi olması ve eğitimin uzaktan devam etmesi nedeniyle, Kişisel Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve İlişki Doyumu Ölçeği Google Formlar aracılığıyla çevrimiçi ortama aktarılmış ve link sosyal medya araçlarıyla (Facebook, Whatsapp, Gmail) katılımcılara gönderilmiştir. Ayrıca forma, katılımcılar için, araştırmanın amacı ve uygulanma esaslarıyla ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapıldığı bir metin eklenmiştir. Araştırma romantik ilişkisi olan katılımcılarla gerçekleştirildiği için bilgilendirme formuna, halihazırda ilişkisi bulunan kişilerin cevaplandırması gerektiği maddesi eklenmiştir. Katılımcılar tarafından online olarak yanıtlanan formlar, araştırmacı tarafından, tekrar online ortam üzerinden alınmıştır. Ölçeklerin yanıtlanması yaklaşık olarak 15-20 dakika sürmüştür.

3. 4. Verilerin Analizi

Ölçme araçlarından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve verilerin parametrik koşulları sağlayıp sağlamadığını test etmek amacıyla normallik testi uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi için IBM SPSS Statistics v20.0 paket programı kullanılmıştır. Çarpıklık ve basıklık katsayıları analizi sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği bulgulanmıştır. Algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık ve ilişki doyumu ile cinsiyet, alkol/madde kullanımı ve psikolojik destek alma arasındaki ilişki Bağımsız Örneklem t Testi; yaş, sosyo-ekonomik durum, aile yapıları ve romantik ilişki süreleri arasındaki ilişki Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve ilişki doyumunu yordayıcı değişkenler Çoklu Regresyon Analizi ile analiz edilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen verilere uygulanan istatistiksel işlemler sonucu ortaya çıkan bulgular yer almaktadır.

4. 1. Ölçme Araçlarının Güvenirlik Değerlerine İlişkin Bulgular

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve İlişki Doyumu Ölçeği'nin güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Çocukluk Çağı Travmaları, Psikolojik Dayanıklılık ve İlişki Doyumuna Ait Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Cronbach Alfa	Madde Sayısı
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	,83	33
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	,85	21
İlişki Doyumu Ölçeği	,91	7

Ölçekte bulunan maddelerin iç tutarlılığını hesaplamak amacıyla kullanılan Cronbach alfa kat sayısı, maddelerin homojenliğini test eder. Ölçeğin Cronbach alfa değerinin yüksek çıkması, ölçekteki maddelerin tutarlı ve aynı özelliği ölçtüğü anlamına gelir ve likert tipi ölçeklerin güvenilirliklerini ölçmek amacıyla kullanılır.

Cronbach alfa değerlerine göre Tablo 4'e bakıldığında; Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin cronbach alfa değeri ,83 bulunmuştur. Buna göre ölçeğin yüksek güvenirlğe sahip olduğu yorumuna ulaşılabilir. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin cronbach alfa değeri ,85 olarak hesaplanmıştır. Bu değere göre ölçeğin yüksek güvenirlkte olduğu görülmektedir. Son olarak İlişki Doyumu Ölçeği'nin cronbach alfa değeri ,91 olarak bulunmuş ve bu sonuca göre ölçeğin yüksek güvenirlkte olduğu söylenebilir. Yapılan güvenilirlik analizinin sonuçlarına bakıldığında, kullanılan tüm ölçme araçlarının güvenilirlik düzeylerinin istenilen düzeyde olduğu görülmektedir.

4. 2. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık ve Romantik İlişki Doyumunun Sosyo-demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

4. 2. 1. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi

Üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları, romantik ilişki doyumları ve alt boyutlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılıkları

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	P
Toplam Olumsuz Çocukluk	Kadın	305	6,92	1,061	,60	.54
	Erkek	126	6,85	,941		
Fiziksel Taciz	Kadın	305	,18	,036	,45	.64
	Erkek	126	,18	,040		
Cinsel Taciz	Kadın	305	,17	,050	-4,75	.00**
	Erkek	126	,19	,033		
Duygusal Taciz	Kadın	305	8,07	3,794	2,33	.02*
	Erkek	126	7,30	2,772		
Fiziksel İhmal	Kadın	305	6,97	2,689	-2,40	.01*
	Erkek	126	7,74	3,117		
Duygusal İhmal	Kadın	305	10,54	4,655	-,56	.57
	Erkek	126	10,82	4,570		
Aşırı Koruma	Kadın	305	10,25	4,402	,24	.80
	Erkek	126	10,13	4,027		
Psikolojik Dayanıklılık	Kadın	305	59,20	9,831	-1,10	.26
	Erkek	126	60,31	8,619		
Kendini Adama	Kadın	305	19,50	4,212	-1,50	.13
	Erkek	126	20,12	3,796		
Kontrol	Kadın	305	19,62	3,650	-1,25	.21
	Erkek	126	20,10	3,430		
Meydan Okuma	Kadın	305	20,08	3,656	-,03	.97
	Erkek	126	20,10	3,336		
İlişki Doyumu	Kadın	305	36,90	9,272	-,07	.94
	Erkek	126	36,97	8,513		

*p<.05, **p<.01

Tablo 5 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin cinsel taciz ($t = -4,75, p < .01$), duygusal taciz ($t = 2,33, p < .05$) ve fiziksel ihmal ($t = -2,40, p < .05$) alt boyutları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Buna göre erkeklerin ($\bar{x} = ,19$) cinsel taciz alt boyutu kadınlara ($\bar{x} = ,17$) göre; erkeklerin fiziksel ihmal ($\bar{x} = 7,74$) alt boyutu kadınlara ($\bar{x} = 6,97$) göre ve kadınların duygusal taciz ($\bar{x} = 8,07$) alt boyutu erkeklere ($\bar{x} = 7,30$) göre daha yüksek bulunmuştur. Toplam olumsuz çocukluk yaşantılarında ($t = ,60, p > .05$), fiziksel taciz ($t = ,45, p > .05$), duygusal ihmal ($t = -,56, p > .05$) ve aşırı koruma ($t = ,24, p > .05$) alt boyutlarında kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ($t = -1,10, p > .05$), kendini adama ($t = -1,50, p > .05$), kontrol ($t = -1,25, p > .05$) ve meydan okuma ($t = -,03, p > .05$) alt boyutları ile cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumları ($t = -,07; p > .05$) ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4. 2. 2. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Farklılaşmadığının İncelenmesi

Üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları, romantik ilişki doyumu ve alt boyutlarının yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Yaşa Göre Farklılıkları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplam Olumsuz Çocukluk	Gruplar Arası	4,451	2	2,225	2,75	.06
	Gruplar İçi	449,130	429	1,047		
	Toplam	453,581	431			
Fiziksel Taciz	Gruplar Arası	,001	2	,000	,17	.84
	Gruplar İçi	,596	429	,001		
	Toplam	,597	431			
Cinsel Taciz	Gruplar Arası	,010	2	,005	2,99	.05
	Gruplar İçi	,920	429	,002		
	Toplam	,930	431			

Tablo 6'nın devamı

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Duygusal Taciz	Gruplar Arası	27,886	2	13,943	1,11	.32
	Gruplar İçi	5365,334	429	12,507		
	Toplam	5393,220	431			
Fiziksel İhmal	Gruplar Arası	19,300	2	9,650	1,20	.30
	Gruplar İçi	3446,367	429	8,033		
	Toplam	3465,667	431			
Duygusal İhmal	Gruplar Arası	28,034	2	14,017	,65	.52
	Gruplar İçi	9196,445	429	21,437		
	Toplam	9224,479	431			
Aşırı Koruma	Gruplar Arası	48,055	2	24,027	1,30	.27
	Gruplar İçi	7893,165	429	18,399		
	Toplam	7941,220	431			
Psikolojik Dayanıklılık	Gruplar Arası	89,678	2	44,839	,49	.60
	Gruplar İçi	38699,931	429	90,210		
	Toplam	38789,609	431			
Kendini Adama	Gruplar Arası	76,075	2	38,038	2,27	.10
	Gruplar İçi	7159,478	429	16,689		
	Toplam	7235,553	431			
Kontrol	Gruplar Arası	37,518	2	18,759	1,46	.23
	Gruplar İçi	5504,924	429	12,832		
	Toplam	5542,442	431			
Meydan Okuma	Gruplar Arası	5,804	2	2,902	,22	.79
	Gruplar İçi	5448,027	429	12,699		
	Toplam	5453,831	431			
*p<.05						
İlişki Doyumu	Gruplar Arası	15,395	2	7,697	,09	.91
	Gruplar İçi	35186,235	429	82,019		
	Toplam	35201,630	431			

Tablo 6 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin olumsuz çocukluk yaşantıları, fiziksel taciz, cinsel taciz, duygusal taciz, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve aşırı koruma ile yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p = .06, .84, .05, .32, .30, .52, .27; p > .05$).

Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarında, kendini adama, kontrol ve meydan okuma alt boyutları ile yaş değişkenlerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p = .60, .10, .23, .79; p > .05$).

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumları ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p = .91; p > .05$).

4. 2. 3. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Sosyo-ekonomik Duruma Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi

Üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık, romantik ilişki doyumu ve alt boyutlarının sosyo-ekonomik duruma göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Sosyo-ekonomik Duruma Göre Farklılıkları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplam Olumsuz Çocukluk	Gruplar Arası	12,962	2	6,481	5,00	.01*
	Gruplar İçi	4440,619	429	1,027		
	Toplam	453,581	431			
Fiziksel Taciz	Gruplar Arası	,006	2	,003	1,40	.25
	Gruplar İçi	,591	429	,001		
	Toplam	,597	431			
Cinsel Taciz	Gruplar Arası	,005	2	,002	1,04	.35
	Gruplar İçi	,926	429	,002		
	Toplam	,930	431			
Duygusal Taciz	Gruplar Arası	103,047	2	51,523	3,07	.05
	Gruplar İçi	5393,220	429	12,331		
	Toplam	5290,173	431			

Tablo 7'nin devamı

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel İhmal	Gruplar Arası	298,771	2	149,385	12,25	.00*
	Gruplar İçi	3166,896	429	7,382		
	Toplam	3465,667	431			
Duygusal İhmal	Gruplar Arası	354,938	2	177,469	8,58	.00*
	Gruplar İçi	8869,541	429	20,675		
	Toplam	9224,479	431			
Aşırı Koruma	Gruplar Arası	137,031	2	68,516	2,07	.13
	Gruplar İçi	7804,189	429	18,192		
	Toplam	7941,220	431			
Psikolojik Dayanıklılık	Gruplar Arası	1208,943	2	604,471	13,36	.00*
	Gruplar İçi	37580,666	429	87,601		
	Toplam	38789,609	431			
Kendini Adama	Gruplar Arası	135,789	2	67,894	4,10	.01*
	Gruplar İçi	7099,765	429	16,550		
	Toplam	7235,553	431			
Kontrol	Gruplar Arası	90,970	2	45,485	5,66	.00*
	Gruplar İçi	5451,472	429	12,707		
	Toplam	5542,442	431			
Meydan Okuma	Gruplar Arası	187,464	2	93,732	21,06	.00*
	Gruplar İçi	5266,367	429	12,276		
	Toplam	5453,831	431			
İlişki Doyumu	Gruplar Arası	101,274	2	50,637	,61	.53
	Gruplar İçi	35100,356	429	1,819		
	Toplam	3501,630	431			

*p<.05

Tablo 7 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin olumsuz çocukluk yaşantıları (F= 5,00; p<.05), fiziksel ihmal (F= 12,25; p<.05) ve duygusal ihmal (F= 8,58; p<.05) ile sosyo-ekonomik

durumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın nedenini test etmek amacıyla yapılan Post-hoc analizi sonucunda olumsuz çocukluk yaşantılarında düşük sosyo- ekonomik düzeye sahip olanların ortalaması ($\bar{x}$ = 7,28) orta sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların ortalamasından ($\bar{x}$ = 6,81) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Fiziksel ihmalde düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların ortalaması ($\bar{x}$ = 9,12) orta sosyo-ekonomik düzeyde olanların ortalamasından ($\bar{x}$ = 6,84) ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların ortalamasından ($\bar{x}$ = 6,73) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Duygusal ihmalde düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların ortalaması ($\bar{x}$ = 12,59) orta sosyo-ekonomik düzeyde olanların ortalamasından ($\bar{x}$ = 10,36) ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların ortalamasından ($\bar{x}$ = 8,86) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Fiziksel taciz, cinsel taciz, duygusal taciz ve aşırı koruma alt boyutlarıyla sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p = .25, .35, .05, .13; p >.05).

Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları (F = 13,36; p <.05), kendini adama (F = 4,10; p <.05), kontrol (F = 5,66; p <.05) ve meydan okuma (F = 21,06; p <.05) alt boyutları ile sosyo-ekonomik durum arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın nedenini belirlemek amacıyla yapılan Post-hoc analizi sonucunda psikolojik dayanıklılıklarında yüksek sosyo- ekonomik düzeye sahip olanların ortalaması ($\bar{x}$ = 65,95) düşük sosyo- ekonomik düzeye sahip olanların ortalamasından ($\bar{x}$ = 57,43) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Kendini adama alt boyutunda yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların ortalaması ($\bar{x}$ = 21,73) düşük sosyo- ekonomik düzeye sahip olanların ortalamasından ($\bar{x}$ = 18,88) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Kontrol alt boyutunda yüksek sosyo- ekonomik düzeye sahip olanların ortalaması ($\bar{x}$ = 21,50) düşük sosyo- ekonomik düzeye sahip olanların ortalamasından ($\bar{x}$ = 19,16) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Meydan okuma alt boyutunda yüksek sosyo- ekonomik düzeye sahip olanların ortalaması ($\bar{x}$ = 22,73) düşük sosyo- ekonomik düzeye sahip olanların ortalamasından ($\bar{x}$ = 19,38) ve orta sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların ortalamasından ($\bar{x}$ = 20,06) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumları ile sosyo- ekonomik durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (p = .53; p >.05).

4. 2. 4. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Aile Yapılarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi

Üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık, romantik ilişki doyumu ve alt boyutlarının aile yapılarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Aile Yapılarına Göre Farklılıkları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplam Olumsuz Çocukluk	Gruplar Arası	16,497	3	5,499	5,38	.00*
	Gruplar İçi	437,083	428	1,021		
	Toplam	453,581	431			
Fiziksel Taciz	Gruplar Arası	,011	3	,004	1,67	.19
	Gruplar İçi	,586	428	,001		
	Toplam	,597	431			
Cinsel Taciz	Gruplar Arası	,004	3	,001	,38	.76
	Gruplar İçi	,926	428	,002		
	Toplam	,930	431			
Duygusal Taciz	Gruplar Arası	175,455	3	58,485	4,13	.01*
	Gruplar İçi	5217,765	428	12,191		
	Toplam	5393,220	431			
Fiziksel İhmal	Gruplar Arası	58,788	3	19,596	2,46	.06
	Gruplar İçi	3406,879	428	7,960		
	Toplam	3465,667	431			
Duygusal İhmal	Gruplar Arası	532,175	3	177,392	8,73	.00*
	Gruplar İçi	8692,305	428	20,309		
	Toplam	9224,479	431			
Aşırı Koruma	Gruplar Arası	134,574	3	44,858	2,45	.06
	Gruplar İçi	806,646	428	18,240		
	Toplam	941,220	431			
Psikolojik Dayanıklılık	Gruplar Arası	228,829	3	76,276	,84	.46
	Gruplar İçi	38560,780	428	90,095		
	Toplam	38789,609	431			
Kendini Adama	Gruplar Arası	47,413	3	15,804	,94	.42
	Gruplar İçi	7188,140	428	16,795		
	Toplam	7235,553	431			
	Gruplar Arası	31,489	3	10,496		
	Gruplar İçi	5510,953	428	12,876		

Kontrol	Toplam	5542,442	431	,81	.48

Tablo 8'in devamı

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Meydan	Gruplar Arası	94,157	3	31,386	1,13	.34
Okuma	Gruplar İçi	5359,674	428	12,523		
	Toplam	5453,831	431			
	Gruplar Arası	369,988	3	123,329	1,21	.31
İlişki	Gruplar İçi	34831,641	428	81,382		
Doyumu	Toplam	35201,630	431			

*p<.05

Tablo 8 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin olumsuz çocukluk yaşantıları ($F= 5,38$; $p<.05$), duygusal taciz ($F= 4,13$; $p<.05$) ve duygusal ihmal ($F= 8,73$; $p<.05$) ile aile yapıları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın nedenini tespit etmek amacıyla yapılan Post- hoc analizi sonucunda olumsuz çocukluk yaşantılarında anne babası ayrı olanların ortalamaları ($\bar{x}= 7,36$) anne babası birlikte olanların ortalamalarından ($\bar{x}= 6,84$) ve babaları vefat etmiş olanların ortalamalarından ($\bar{x}= 6,58$) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Duygusal tacizde anne babası ayrı olanların ortalamaları ($\bar{x}= 9,36$) anne babası birlikte olanların ortalamalarından ($\bar{x}= 7,72$) ve babaları vefat etmiş olanların ortalamalarından ($\bar{x}= 6,33$) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Duygusal ihmalde anne babası ayrı olanların ortalamaları ($\bar{x}= 13,13$) anne babası birlikte olanların ortalamalarından ($\bar{x}= 10,23$) ve babaları vefat etmiş olanların ortalamalarından ($\bar{x}= 9,24$) ve annesi vefat etmiş olanların ortalamaları ($\bar{x}= 13,58$) babaları vefat etmiş olanların ortalamalarından ($\bar{x}= 9,24$) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Fiziksel taciz, cinsel taciz, fiziksel ihmal ve aşırı koruma ile aile yapıları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p= .19, .76, .06, .06$; $p>.05$).

Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları, kendini adama, kontrol ve meydan okuma alt boyutları ile aile yapıları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p= .46, .42, .48, .34$; $p>.05$).

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumları ile aile yapıları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p= .31$; $p>.05$).

4. 2. 5. Alkol/Madde Kullanımının Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları, Romantik İlişki Doyumları ve Alt Boyutlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi

Üniversite öğrencilerinin alkol/madde kullanımlarının algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları, romantik ilişki doyumları ve alt boyutlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Alkol/Madde Kullanımının Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarına Göre Farklılaşması

Değişken	Alkol/Madde Kullanımı	N	Ort.	Ss	t	p
Toplam	Evet	176	7,05	1,135		
Olumsuz Çocukluk	Hayır	256	6,80	,931	2,46	.01*
Fiziksel	Evet	176	,17	,042		
Taciz	Hayır	256	,18	,033	-1,86	.06
Cinsel	Evet	176	,17	,052		
Taciz	Hayır	256	,18	,041	-2,81	.00**
Duygusal	Evet	176	8,30	3,923		
Taciz	Hayır	256	7,54	3,219	2,10	.03*
Fiziksel	Evet	176	7,20	2,759		
İhmal	Hayır	256	7,19	2,893	,02	.97
Duygusal	Evet	176	11,30	5,123		
İhmal	Hayır	256	10,17	4,200	2,41	.01*
Aşırı	Evet	176	10,45	4,464		
Koruma	Hayır	256	10,07	4,172	,92	.35
Psikolojik	Evet	176	60,46	9,589		
Dayanıklılık	Hayır	256	58,89	9,381	1,69	.09
Kendini	Evet	176	19,59	4,076		
Adama	Hayır	256	19,75	4,119	-,41	.68
Kontrol	Evet	176	20,17	3,613		
	Hayır	256	19,48	3,547	1,97	.04*
Meydan Okuma	Evet	176	20,70	3,484	3,02	.00**
İlişki	Evet	176	36,70	9,162		
Doyumu	Hayır	256	37,08	8,966	-,43	.66

*p<.05, **p<.01

Tablo 9 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin alkol/madde kullanımları, olumsuz çocukluk yaşantıları ($t= 2,46$, $p<.05$), cinsel taciz ($t= -2,81$, $p<.01$), duygusal taciz ($t= 2,10$, $p<.05$) ve duygusal ihmal ($t= 2,41$, $p<.05$) alt boyutlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Buna göre alkol/madde kullananların ($\bar{x}= 7,05$) olumsuz çocukluk yaşantıları kullanmayanlara ($\bar{x}= ,80$); alkol/madde kullanmayanların ($\bar{x}= ,18$) cinsel taciz ortalamaları kullananlara ($\bar{x}= ,17$); alkol/madde kullananların ($\bar{x}= 8,30$) duygusal taciz ortalamaları kullanmayanlara ($\bar{x}= 7,54$) ve alkol/madde kullananların ($\bar{x}= 11,30$) duygusal ihmal ortalamaları kullanmayanlara ($\bar{x}= 10,17$) göre daha yüksek bulunmuştur. Alkol/madde kullananlar ve kullanmayanlar ile fiziksel taciz ($t= -1,86$; $p>.05$), fiziksel ihmal ($t= ,02$, $p>.05$) ve aşırı koruma ($t= ,92$, $p>.05$) alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Üniversite öğrencilerinin alkol/madde kullanımları ile kontrol ($t= 1,97$, $p<.05$) ve meydan okuma ($t= 3,02$, $p<.01$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre alkol/madde kullananların ($\bar{x}= 20,17$) kontrol alt boyutları kullanmayanlara ($\bar{x}= 19,48$) ve alkol/madde kullananların ($\bar{x}= 20,70$) meydan okuma alt boyutları kullanmayanlara ($\bar{x}= 19,66$) göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Alkol/madde kullanımı ile psikolojik dayanıklılık ($t= 1,69$, $p>.05$) ve kendini adama alt boyutunda ($t= -,41$, $p>.05$) anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Üniversite öğrencilerinin alkol/madde kullanımları ile romantik ilişki doyumları ($t= -,43$; $p>.05$) arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4. 2. 6. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları, Romantik İlişki Doyumları ve Alt Boyutlarının Psikolojik Destek Almaya Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi

Üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları, romantik ilişki doyumları ve alt boyutlarının psikolojik desteğe göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarının Psikolojik Desteğe Göre Farklılaşması

Değişken	Psikolojik Destek	N	Ort.	Ss	t	p
Toplam	Evet	102	7,28	1,156	3,93	.00**
Olumsuz Çocukluk	Hayır	330	6,78	,954		
Fiziksel	Evet	102	,17	,044	-1,99	.04*
Taciz	Hayır	330	,18	,035		

Tablo 10'un devamı

Değişken	Psikolojik Destek	N	Ort.	Ss	t	p
Cinsel	Evet	102	,15	,059	-4,36	.00**
Taciz	Hayır	330	,18	,040		
Duygusal	Evet	102	9,06	4,034	3,61	.00**
Taciz	Hayır	330	7,48	3,287		
Fiziksel	Evet	102	7,47	3,056	1,06	.28
İhmal	Hayır	330	7,11	2,763		
Duygusal	Evet	102	11,62	5,224	2,26	.02*
İhmal	Hayır	330	10,33	4,389		
Aşırı	Evet	102	11,07	4,904	2,28	.02*
Koruma	Hayır	330	9,96	4,058		
Psikolojik	Evet	102	58,75	9,387	-,94	.34
Dayanıklılık	Hayır	330	59,77	9,519		
Kendini	Evet	102	19,32	4,180	-1,01	.31
Adama	Hayır	330	19,79	4,072		
Kontrol	Evet	102	19,55	3,717	-,68	.49
	Hayır	330	19,83	3,548		
Meydan	Evet	102	19,88	3,169	-,66	.51
Okuma	Hayır	330	20,15	3,671		
İlişki	Evet	102	35,74	9,041	-1,52	.12
Doyumu	Hayır	330	37,29	9,018		

*p<.05, **p<.01

Tablo 10 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin olumsuz çocukluk yaşantıları ($t= 3,93$; $p<.01$), fiziksel taciz ($t= -1,99$; $p<.05$), cinsel taciz ($t= -4,36$, $p<.01$), duygusal taciz ($t= 3,61$; $p<.01$), duygusal ihmal ($t= 2,26$, $p<.05$) ve aşırı koruma ($t= 2,28$; $p<.05$) alt boyutları psikolojik destek almaya göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Buna göre psikolojik destek alanların ($\bar{x}= 7,28$) olumsuz çocukluk yaşantıları ortalaması ($\bar{x}= 6,78$) almayanlara; psikolojik destek almayanların ($\bar{x}= ,18$) fiziksel taciz ortalamaları alanların ortalamasına ($\bar{x}= ,17$); psikolojik destek almayanların ($\bar{x}= ,18$) cinsel taciz ortalamaları alanların ortalamasına ($\bar{x}= ,15$); psikolojik destek alanların ($\bar{x}= 9,06$) duygusal taciz ortalaması ($\bar{x}= 7,48$) almayanlara; psikolojik destek alanların ($\bar{x}= 11,62$) duygusal ihmal ortalaması ($\bar{x}= 10,33$) almayanlara ve psikolojik destek alanların ($\bar{x}= 11,07$) aşırı koruma

ortalaması ($\bar{x} = 9,96$) almayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Fiziksel ihmal ($t = 1,06$; $p > .05$) ile psikolojik destek alma arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Psikolojik dayanıklılık ($t = -.94$, $p > .05$), kendini adama ($t = -1,01$, $p > .05$), kontrol ($t = -.68$; $p > .05$) ve meydan okuma ($t = -.66$; $p > .05$) alt boyutları ile psikolojik destek alma arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumları ($t = -1,52$; $p > .05$) ile psikolojik destek alma arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4. 2. 7. Romantik İlişki Sürelerinin Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki sürelerinin, algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık, romantik ilişki doyumu ve alt boyutlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Romantik İlişki Sürelerinin Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık, Romantik İlişki Doyumu ve Alt Boyutlarına Göre Farklılaşması

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplam	Gruplar Arası	1,516	3	,505		
Olumsuz Çocukluk	Gruplar İçi	452,065	428	1,056	,478	.69
	Toplam	453,581	431			
Fiziksel Taciz	Gruplar Arası	,002	3	,001		
	Gruplar İçi	,595	428	,001	,503	.68
	Toplam	,597	431			
Cinsel Taciz	Gruplar Arası	,003	3	,001		
	Gruplar İçi	,927	428	,002	,513	.67
	Toplam	,930	431			
Duygusal Taciz	Gruplar Arası	45,953	3	15,318		
	Gruplar İçi	5347,267	428	12,494	1,226	.30
	Toplam	5393,220	431			

Tablo 11'in devamı

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel İhmal	Gruplar Arası	14,907	3	4,969	,606	.61
	Gruplar İçi	3450,760	428	8,063		
	Toplam	3465,667	431			
Duygusal İhmal	Gruplar Arası	71,642	3	23,881	1,117	.34
	Gruplar İçi	9152,837	428	21,385		
	Toplam	9224,479	431			
Aşırı Koruma	Gruplar Arası	59,536	3	19,845	1,078	.35
	Gruplar İçi	7881,684	428	18,415		
	Toplam	7941,220	431			
Psikolojik Dayanıklılık	Gruplar Arası	289,973	3	96,658	1,07	.36
	Gruplar İçi	38499,636	428	89,952		
	Toplam	38789,609	431			
Kendini Adama	Gruplar Arası	62,887	3	20,962	1,25	.29
	Gruplar İçi	7172,666	428	16,759		
	Toplam	7235,553	431			
Kontrol	Gruplar Arası	31,646	3	10,549	,81	.48
	Gruplar İçi	5510,797	428	12,876		
	Toplam	5542,442	431			
Meydan Okuma	Gruplar Arası	98,397	3	32,799	1,58	.20
	Gruplar İçi	5355,434	428	12,513		
	Toplam	5453,831	431			
İlişki Doyumu	Gruplar Arası	508,069	3	169,356	2,08	.10
	Gruplar İçi	34693,560	428	81,060		
	Toplam	35201,630	431			

*p<.05

Tablo 11 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin ilişki süreleri ile olumsuz çocukluk yaşantıları, fiziksel taciz, cinsel taciz, duygusal taciz, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve aşırı koruma arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p = .69, .68, .67, .30, .61, .34, .35; p > .05$).

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki süreleri ile psikolojik dayanıklılıkları ve kendini adama, kontrol ve meydan okuma alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p = .36, .29, .48, .20; p > .05$).

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumları ile romantik ilişki süreleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p = .10; p > .05$).

4. 3. Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumları Arasındaki İlişkiler

Üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları ve romantik ilişki doyumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı tekniğinden yararlanılmış ve analize ait sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılık ve Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.Toplam Olumsuz Çocukluk	1											
2.Fiziksel Taciz	,64**	1										
3.Cinsel Taciz	,48**	,19**	1									
4.Duygusal Taciz	,78**	,56**	,26**	1								
5.Fiziksel İhmal	,66**	,43**	,18**	,37**	1							
6.Duygusal İhmal	,82**	,41**	,19**	,60**	,58**	1						
7.Aşırı Koruma	,73**	,44**	,20**	,50**	,33**	,47**	1					
8.Toplam Psikolojik Dayanıklılık	-,15*	-,00	,03	-,10*	-,14*	-,21*	-,13*	1				
9.Kendini Adama	-,18*	-,02	,02	-,15*	-,10*	-,25*	-,15*	,84**	1			
10.Kontrol	-,09*	,01	,00	-,04	-,12*	-,10*	-,08	,84**	,54**	1		
11.Meydan Okuma	-,10*	,00	,05	-,04	-,14*	-,16*	-,10*	,84**	,54**	,61*	1	
12.Toplam İlişki Doyumu	-,14*	-,07	-,13*	-,04	-,14*	-,12*	-,06	,18**	,19**	,15**	,10*	1

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 12 incelendiğinde olumsuz çocukluk yaşantıları ile alt boyutları fiziksel taciz ($r = ,64$, $p < .01$), cinsel taciz ($r = ,48$, $p < .01$), duygusal taciz ($r = ,78$, $p < .01$), fiziksel ihmal ($r = ,66$, $p < .01$), duygusal ihmal ($r = ,82$, $p < .01$) ve aşırı koruma ($r = ,73$, $p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Olumsuz çocukluk yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık ($r = -,15$, $p < .05$) ve psikolojik dayanıklılığın alt boyutları kendini adama ($r = -,18$, $p < .05$), kontrol ($r = -,09$, $p < .05$) ve meydan okuma ($r = -,10$, $p < .05$) arasında negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Olumsuz çocukluk yaşantıları ile romantik ilişki doyumu ($r = -,14$, $p < .05$) arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Bunun yanında romantik ilişki doyumu ile olumsuz çocukluk yaşantılarının alt boyutlarından cinsel taciz ($r = -,13$, $p < .05$), fiziksel ihmal ($r = -,14$, $p < .05$) ve duygusal ihmal ($r = -,12$, $p < .05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken fiziksel taciz ($r = -,07$, $p > .05$), duygusal taciz ($r = -,04$, $p > .05$) ve aşırı koruma ($r = -,06$, $p > .05$) arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Psikolojik dayanıklılık ile alt boyutları kendini adama ($r = ,84$, $p < .01$), kontrol ($r = ,84$, $p < .01$) ve meydan okuma ($r = ,84$, $p < .01$) arasında anlamlı yönde pozitif ilişki bulunmaktadır. Psikolojik dayanıklılık ile romantik ilişki doyumu ($r = ,18$, $p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca, romantik ilişki doyumu ile psikolojik dayanıklılığın alt boyutları olan kendini adama ($r = ,19$, $p < .01$), kontrol ($r = ,15$, $p < .01$) ve meydan okuma ($r = ,10$, $p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

4. 4. Romantik İlişki Doyumunun Yordanmasına İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantılarının ve psikolojik dayanıklılıklarının romantik ilişki doyumlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonuçları Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13. Algılanan Olumsuz Çocukluk Yaşantıları ve Psikolojik Dayanıklılığın Romantik İlişki Doyumunu Yordamasına İlişkin Sonuçlar

Değişken	R	R ²	ΔR^2	F	B	β	t	p
Sabit	20	,04	,03	9,74	32,85		7,52	.000**
Algılanan								
Olumsuz					-,85	-,09	-1,97	.04*
Çocukluk								
Psikolojik					,16	,17	3,62	.000**
Dayanıklılık								

** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 13 incelendiğinde algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları ve psikolojik dayanıklılığın modele toplam katkısının anlamlı olduğu ve modelin ilişki doyumundaki varyansın %4’ ünü

açıkladığı görülmektedir ($R^2 = ,04$, $F_{(2/754)} = 9,74$, $p < .01$). Bunun yanında algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları ve psikolojik dayanıklılığın da anlamlı olduğu ($\beta = -,09$, $p < .05$; $\beta = ,17$, $p < .01$) ve β değerlerine göre psikolojik dayanıklılığın modele katkısının algılanan olumsuz çocukluk yaşantılarına göre daha fazla olduğu görülmektedir. Buna göre algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları puanları azaldıkça, psikolojik dayanıklılık puanları arttıkça romantik ilişki doyumu da artacaktır.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları ve romantik ilişki doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bunun yanında öğrencilerin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları ve romantik ilişki doyumları cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum, aile yapısı, madde/alkol kullanma durumu, psikolojik destek alma ve romantik ilişki sürelerine göre farklılık gösterip göstermediği yapılan analizlerle incelenmiştir. Bu bölümde elde edilen istatistiksel bulgular literatürde yer alan çalışmalar ışığında tartışılarak yorumlanmıştır.

5. 1. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Tartışılması

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları ve romantik ilişki doyumları cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum, aile yapısı, madde/alkol kullanma durumu, psikolojik destek alma ve romantik ilişki sürelerine değişkenlerine göre farklılıkları yapılan analizlerle tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar literatür ışığında aşağıda tartışılmıştır.

5. 1. 1. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantılarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan analizler sonucunda, toplam olumsuz çocukluk yaşantıları ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamazken olumsuz çocukluk yaşantılarının alt boyutları olan cinsel taciz, duygusal taciz ve fiziksel ihmal değişkenlerinin cinsiyete göre farklılaştığı bulgulanmıştır. Buna göre, erkeklerin cinsel taciz ve fiziksel ihmal alt boyutları kadınlara oranla daha yüksek bulunurken duygusal taciz alt boyutu kadınlarda erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Literatür incelendiğinde bu konudaki bilgilerin tutarsız olduğu görülmektedir. Özen vd. (2007) yapmış olduğu araştırmada erkeklerde kadınlara göre daha fazla cinsel ve duygusal istismar bulgusuna rastlanıldığı ortaya koyulmaktadır. Bu bulguyu destekleyen başka çalışmalar da mevcuttur (Berber- Çelik & Odacı, 2012; Bilim, 2012; Güneri-Yöyen, 2017; Karadeniz, 2008; Kaya, 2010; Yiğit, 2013; Zeren vd., 2012). Terzi ve Özbay (2013) ise yapmış oldukları bir araştırmada gazete haberlerini incelemiş ve haberlerin %51,26'sında mağdurların kadın ve %30,25'inde mağdurların erkek olduğu ve geri kalanlarının ya iki cinsiyetten mağdur olduğu ya da cinsiyet

belirtilmediği bilgisini sunmuştur. Kadınların erkeklerden daha fazla istismara maruz kaldığını belirten başka araştırmalar da vardır (Bilir, Arı, Dönmez & Güneysu, 1991; Glaser, 2002; Topbaş, 2004; Türkkan & Odacı, 2018). Kimi araştırmalarda ise olumsuz çocukluk yaşantıları ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Bostancı vd., 2006; Briere & Elliot, 2003; Kaplan vd., 1999; McGinn, Cukor & Sanderson, 2005; Yılmaz-Irmak, 2008). Cinsel taciz oranı bu araştırmadan farklı olarak birçok araştırmada kadınların erkeklerden daha fazla cinsel istismara maruz kaldığını ortaya koymaktadır (Atamer, 1998). Bu araştırmada cinsel tacizin erkeklerde daha yüksek bulunmasının nedeni erkeklerin bu konuda kadınlara göre daha rahat cevap verebiliyor oldukları düşünülebilir. Çünkü toplumun kültürü nedeniyle kadınlara, çocukluklarından itibaren cinsel konular zihinlerine tabu olarak yerleştirilmektedir. Bunun yanında kadınların daha çok istismara maruz kalacağı düşünüldüğü için daha fazla koruyup gözetildiği ve erkeklerin cinsel istismar konusunda daha korunmasız bırakılarak istismara uğrama riskinin artabileceği de bir diğer neden olabilir. Erkeklerin disipline edilmesinde daha sık istismara maruz kalabileceği düşünülmesine rağmen (Türkkan & Odacı, 2018) bu araştırmada kadınların daha fazla duygusal istismar bildirmesinin nedeni, kadınların hassasiyetlerinin erkeklere göre daha yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Bu bulguyu destekler nitelikte (Siyez, 2003; Taner & Gökler, 2004) araştırma sonuçları literatürde görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile cinsiyetlerinin farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan analiz sonucunda, psikolojik dayanıklılığın cinsiyete göre farklılaşmadığı bulgulanmıştır. Literatürde bu bulguya benzer sonuçlar almış çalışmalar bulunmaktadır (Aydın, 2010; Aydoğdu, 2013; Li, Chi, Sherr, Cluver & Stanton, 2015; Maddi vd., 2006; Marinschec, 2010; Sezgin, 2012; Terzi, 2008; Topbay, 2016). Bunun yanında bazı araştırmalar kadınların psikolojik dayanıklılık düzeylerini erkeklerden yüksek bulurken (Fishman, 2012; Güngörmüş, Okanlı & Kocabeyoğlu, 2015; Kılıç, 2014; Kılıç & Alver, 2017; Önder & Gülay, 2008); bazıları da erkeklerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini kadınlardan yüksek bulmuşlardır (Bahadır, 2009; Erdoğan, 2015; Yılmaz-Irmak, 2008). Werner'ın (1989) yapmış olduğu boylamsal çalışmada, yüksek risk altında olan çocukları doğumdan 32 yaşına kadar takip etmiş ve cinsiyetin psikolojik dayanıklılık konusunda bir etmen olduğunu saptamıştır. Araştırmaya göre, kadınların psikolojik dayanıklılık düzeyi erkeklerinkinden yüksek bulunmuştur (Gamzeli & Kahraman, 2018). Görüldüğü gibi literatürde bu konuda fikir birliği sağlanamamıştır.

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı yapılan analiz ile bulgulanmıştır. Literatürde de bu konuda farklı sonuçlar mevcuttur. Romantik ilişki doyumu ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olduğunu söyleyen (Fowers, 1991; Sakallı-Uğurlu, 2003; Sarı, 2008) ve anlamlı farklılık olmadığını söyleyen araştırmalar (Beştav, 2007; Curun, 2006; Hamamcı vd., 2015; Yıldız, 2012) bulunmaktadır. Fowers (1991), romantik ilişkilerin, kadın ve erkeklere farklı faydalar sağladığını söyleyerek romantik ilişki

doyumu ile cinsiyet arasında farklılık olması gerektiğini öne sürmüştür. Ona göre kadınların ilişkiden elde ettikleri doyum erkeklerin elde ettiği doyumdan az olacaktır (Özkan, 2016). Benzer şekilde Sakallı ve Curun (2001) ise erkeklerin romantik ilişkilerde kadınlara göre daha baskın olduğu ve ilişkiden beklentilerini daha kolay karşılayabildiği için ilişki doyumlarının da daha yüksek olacağını belirtmişlerdir.

5. 1. 2. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Yaş Değişkenine Göre Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda aralarında bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Nitekim Bostancı vd. (2006) da yapmış oldukları araştırmada çocukluk çağı travmaları ile yaş arasında anlamlı bir farklılık bulmamışlardır. Ancak Aytaçalp ve Durat (2019) yaptıkları araştırmada çocukluk çağı travmaları ile yaş arasında anlamlı bir fark bulmuş ve farklılığın nedenini de 21-22 yaşlarında olan bireyler olduğunu belirtmiştir. Şar vd. (2012) ve Güler ve Gümüş (2018) de benzer şekilde yaş ve çocukluk çağı travması arasında anlamlı farklılık bulmuşlardır. Sofuoğlu vd. (2014) yaş arttıkça olumsuz çocukluk yaşantılarının sıklığının arttığını ve bunun nedeninin de yaşları küçük olan çocukların yaşadıklarını gizleme eğiliminde oldukları şeklinde açıklamıştır. Ancak Barsky, Wool, Barnett & Cleary (1994), yaş ile çocukluk dönemi travmaları arasında negatif ilişki olduğunu; bunun da yaş ilerledikçe insanların anılarını bastırmasından ve unutmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Literatür incelendiğinde bu konuda farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile yaşları arasında, yapılan analiz sonucunda, anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Psikolojik dayanıklılığın koruyucu faktörlerinden birinin yaş olduğu düşünüldüğünde (Gizir, 2007), elde edilen bu bulgu literatür ile çelişmektedir. Elde edilen bu bulgunun nedeni, katılımcıların yaş aralıklarının birbirine yakın olması olabileceği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmalar olduğu (Abraham, 2017; Güngörmüş vd., 2015; Maddi vd., 2006; Norton, 2017) gibi psikolojik dayanıklılık ile yaş arasında anlamlı ilişki olduğunu belirten çalışmalar da mevcuttur (Bonano vd., 2007; Ergün, 2016; Li vd., 2015; Turgut, 2015). Gooding, Hurst, Johnson & Tarrier (2012), yaşları 24 ile 65 arasında olan katılımcılarla yaptığı çalışmalarında, yaşlı yetişkinlerin genç yetişkinlere göre daha dayanıklı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. İlgili alanyazın incelendiğinde yaş arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyinin de arttığı görülmektedir. Bireylerin yaşları ilerledikçe, kazandıkları tecrübeler artmaktadır. Elde edilen bu deneyimler sayesinde, bireyler, problemleriyle başa çıkma becerilerini geliştirerek sorunları karşısında gençlere göre daha kolay uyum sağlayabilirler.

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının analizi sonucunda, aralarında farklılaşma bulunamamıştır. Benzer şekilde Jose ve Alfons (2007), yaptıkları araştırmada yaş ile romantik ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki bulamamışlardır. Bunun yanı sıra yaş ile romantik ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki bulunduğunu belirten araştırmalar da vardır (Budak, 2011; Özbiçer, 2013). Araştırmaya katılanların yaş aralığının yakın olması, yaş ile romantik ilişki doyumu arasında ilişki olmamasının nedeni olarak düşünülebilir.

5. 1. 3. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Sosyo-ekonomi Değişkenine Göre Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ile sosyo-ekonomik durumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için yapılan analiz sonucunda aralarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre sosyo-ekonomik durumu düşük olan öğrencilerin, yüksek olan öğrencilere göre algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantı puanları daha yüksek bulunmuştur. Literatür incelendiğinde bu konuda yapılmış olan çalışmaların birçoğunun bu sonucu desteklediği görülmektedir (Ayan, 2007; Cicchetti & Lynch, 1993; Polat, 2001; Türkkan & Odacı, 2018; Yılmaz-Irmak, 2008; Yolcuoğlu, 2010; Zeren vd., 2012; Zeytinoğlu, 1999). Elde edilen bu bulguya göre ekonomik durumun, çocuğa yönelik istismar ve ihmal vakalarında öncelikli nedenlerden biri olduğu düşünülmektedir. Ekonomik durum düştükçe aile içindeki stres ve aile içi çatışmalar artmakta ve ebeveynler yaşadıkları bu gerilimi çocuklarına yansıtabilmektedir. Ayrıca gelir düzeyi düşük ailede yetişen bir çocuk, erken yaşta çalışmaya başlayabilmekte ve çocukluk travmasına maruz kalabilmektedir. Aral ve Gürsoy'un (2001) da belirttikleri gibi ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olması, beslenme yetersizliği, sağlıklı barınmanın olmaması, ihtiyaç duyulan tedaviye ulaşamama gibi problemlere neden olarak çocuğa yönelik zorunlu kalınan bir ihmal oluşturmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve sosyo-ekonomik durumları arasında anlamlı ilişki olduğu analiz sonucunda ortaya konulmuştur. Devamında yapılan analiz sonucunda ise farklılaşmanın nedeninin yüksek ve orta sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların psikolojik dayanıklılık ortalamalarının düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların psikolojik dayanıklılık ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde sosyo-ekonomik durumun psikolojik dayanıklılık için bir risk faktörü olduğu belirtilmektedir. Bu bulguyu destekleyen çalışmalar literatürde yer almaktadır (Bonanno vd., 2007; Güngörmüş vd., 2015; Tekin, 2011; Werner, 1993).

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumlarının sosyo-ekonomik durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için yapılan analiz sonucunda farklılaşma bulunamamıştır. Hatipoğlu (1993) sosyo-ekonomik düzeyin, ilişkiden alınan doyumu yordayacağını yapmış olduğu

çalışma ile belirtmiştir. Benzer bir sonuç da Nasir vd. (2011) tarafından yapılan çalışmada elde edilmiştir. Bu çalışmaya göre sosyo-ekonomik durumu yüksek olanların ilişki doyumu, sosyo-ekonomik durumu düşük olanlara göre daha yüksek bulunmuştur (Nasir vd., 2011). Yapılmış olan diğer çalışmalar da incelendiğinde bu çalışmadan elde edilen bulgunun, literatürden farklılaştığı görülmektedir. Bu araştırmada böyle bir farklılığın oluşmasının nedeni, yapılmış olan çalışmaların, genellikle, partnerin kazancının ilişki doyumuna etkisi üzerine olurken burada bireyin kendi gelir durumuyla romantik ilişki doyumunun karşılaştırılmış olması olabilir.

5. 1. 4. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Aile Yapıları Değişkenine Göre Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ile aile yapıları arasında, yapılan analiz sonucunda, anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre toplam olumsuz çocukluk yaşantıları, duygusal taciz ve duygusal ihmal ile aile yapıları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda anne baba ayrılığının, anne baba birlikteliğine göre daha yüksek düzeyde çocukluk çağı travmasına neden olduğu bulgulanmıştır. Bunun yanında anne veya babanın vefatı da olumsuz çocukluk yaşantısını arttıran risk faktörlerinden olduğu görülmektedir. Ebeveyn ayrılığı veya kaybı, çocuklara yönelik ihmal edilme, yok sayılma, şiddete maruz kalma gibi olumsuz durumların meydana gelme olasılığını arttırabileceği düşünüldüğünde elde edilen bulgunun, beklenen bir sonuç olduğu düşünülmektedir. Anne baba ayrılığı veya anne babadan birinin vefatı, çocuğa bakan ebeveynin sorumluluğunu arttırmakta ve bu durum birey üzerinde stres oluşturarak çocuğuna istismarda bulunma veya ihmal etme riskini arttırmaktadır (Deveci & Açık, 2003). Yapılmış olan bazı araştırmalar da bu sonucu desteklemektedir (Aral & Gürsoy, 2001; Brown, Cohen, Johnson & Salzinger, 1998; Oral vd., 2001; Polat, 2001; Ünal, 2008; Zeren vd., 2012). Yapılmış olan bazı çalışmalarda ise anne baba ayrılığı/ kaybı ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Örsel vd., 2011; Yılmaz-Irmak, 2008).

Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarının aile yapılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda aile yapıları ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Alanyazın incelendiğinde bu sonucu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır (Bahadır, 2009; Ergün, 2016; Kılıç & Alver, 2017; Tanrikulu, Sülükoğlu & Meşeli, 2015; Tümlü, 2012). Anne baba ayrılığı veya ebeveyn kaybının psikolojik dayanıklılıkta risk faktörlerinden biri olduğu literatür bölümünde sunulmuştur. Bu duruma bakılarak bu çalışmadan ve psikolojik dayanıklılık ve aile yapısı arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşan diğer çalışmalardan elde edilen bulgu, literatür ile tutarlı değildir. Bunun nedeninin anne baba ayrılığı veya kaybının örnekleme yeterince karşılanmamış olması olabilir. Nitekim ilgili alanyazın

incelendiğinde psikolojik dayanıklılık ile aile yapısında anlamlı ilişki olduğunu belirleyen çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Chen & George, 2005; Masten & Obradovic, 2008; Özcan, 2005).

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumlarının aile yapılarına göre farklılaşmadığı yapılan analiz sonucunda ortaya konulmuştur. Hepworth, Ryder ve Dryer'in (1984) yapmış oldukları çalışmada, ebeveyni vefat etmiş ya da boşanmış bireylerin yakın ilişkilerdeki yaklaşımları incelenmiş ve ebeveyn kaybı yaşayanların romantik ilişkiden kaçınırken ebeveynleri ayrılmış olanların hızlı bir şekilde ilişkiye başladıkları bulunmuştur. İlgili alanyazın incelendiğinde yapılmış olan çalışmalarda benzer sonuçlar elde edilmiştir. Özellikle anne baba problemlili ayrılığının, çocuğun zihninde ilişkilere yönelik olumsuz şemalar oluşturabilecek olması, ilerideki ilişkilerinden alacağı doyumu da azaltacaktır. Bu nedenle, bu araştırmada elde edilmiş olan bulgu literatür ile uyuşmamaktadır. Bunun nedeninin ise anne baba ayrılığı veya kaybını karşılayan örneklem sayısının yetersiz olması ve ayrılığın hangi koşullarda gerçekleşmiş olduğuna dair herhangi bir bilginin bulunmuyor olması olabilir.

5. 1. 5. Üniversite Öğrencilerinin Alkol/Madde Kullanımlarının Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarına Göre Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin alkol/madde kullanımlarının algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan analiz sonucunda aralarında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde Özçetinkaya'nın (2011) yapmış olduğu araştırmanın sonucu da bu bulguyu desteklemektedir. Olumsuz çocukluk yaşantılarının alkol/madde kullanımını arttırdığını belirten başka araştırmalara da ilgili alanyazında rastlanmıştır (Green, Flowe-Valencia, Rosenblum & Tait, 1999; Jasinski, Williams & Siegel, 2000). Chasan'ın (2010) yapmış olduğu araştırmanın sonucunda, çocukluklarında ihmal ve istismar yaşantısı olan bireylerin, olmayan bireylere göre yaşamlarının ileriki dönemlerinde alkol/madde bağımlılığı geliştirme ihtimalinin daha fazla olduğu bulgulanmıştır. Çocukluklarında olumsuz yaşantılar geçirmiş bireyler, yaşamının ileriki dönemlerinde depresyon, kaygı bozuklukları, psikotik bozukluklar, somatizasyon bozukluğu gibi sorunlar yaşayabilmektedir. Yine aynı şekilde yaşadıklarını bastırmak, içinde bulunduğu durumdan kaçınmak için alkol/madde kullanımına başvurabilecekleri düşünülebilir.

Üniversite öğrencilerinin alkol/madde kullanımlarının psikolojik dayanıklılık düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak için yapılan analiz sonucunda, psikolojik dayanıklılık ile alkol/madde kullanımı arasında anlamlı ilişki bulunamazken psikolojik dayanıklılığın alt boyutları olan kontrol ve meydan okuma ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Gökçen (2015) de yapmış olduğu araştırmada psikolojik dayanıklılık ile madde kullanma arasında anlamlı ilişki bulamamıştır. Literatür incelendiğinde psikolojik dayanıklılığın, alkol/madde kullanım

bozukluğunda önleyici bir rol üstlendiği görülmektedir (Fadardi, Azad & Nemati, 2010). Stresli durumlarla baş edemeyen kişilerin alkol/madde kullanımına yönelmesi ve psikolojik dayanıklılığın olumsuz durumlarla başa çıkabilmeyi sağlayan kişilik özelliği olduğu düşünüldüğünde, alkol/madde kullanımı ile psikolojik dayanıklılık arasında negatif yönde ilişkinin olması beklenen bir durumdur. Bu hipotezi destekleyen araştırmalara literatürde rastlanmaktadır: Maddi (2002), Yılmaz-Irmak (2011), Çataloğlu (2011), Bartone, Hystad ve Brevik (2012), Goldstein, Faulkner ve Wekerle (2013) yaptığı çalışmada sigara ve alkol kullanımı ile psikolojik dayanıklılık arasında negatif yönlü ilişki olduğunu belirtmiştir.

Üniversite öğrencilerinin alkol/madde kullanımlarının romantik ilişkiden aldıkları doyum ile ilişkili olmadığı yapılan analizle bulgulanmıştır. Sağlıklı bir romantik ilişki yaşamının ve bu ilişkiden doyum elde etmenin, alkol/madde kullanımı bozukluğunu önleyeceği düşünülmektedir. Bunun yanında genellikle alkol/madde kullanımına stresli durumların neden olduğu ve romantik ilişkiden doyum alamamanın strese neden olduğu göz önüne alındığında romantik ilişki doyumunu azaldıkça alkol/madde kullanımının artma ihtimali olduğu düşünülebilir. Whisman (1999) da ilişkiden doyum alamayan kişilerin yaşayacağı problemlerden birinin alkol bağımlılığı olacağını belirtmektedir. Bunun yanında, Fincham (2003), ilişkide yaşanan çatışmaların artarak romantik ilişkiden elde edilen doyumun azalmasının nedenlerinden birini alkol/ madde kullanımı olarak açıklamıştır.

5. 1. 6. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarının Psikolojik Destek Değişkenine Göre Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ile hayatlarının herhangi bir döneminde psikolojik desteğe başvurma arasında anlamlı bir ilişki olduğu yapılan analiz sonucunda bulgulanmıştır. Yapılmış olan önceki çalışmalara bakıldığında bu bulguyu destekledikleri görülmektedir. Türkoğlu, Kuğu, Akyüz ve Doğan'ın (2000) psikiyatri kliniğine başvuran hastaların çocukluk çağı travmalarını inceledikleri bir araştırmada, katılımcıların, %46,8'i ihmale, %27,4'ü fiziksel istismara, %17,7'si duygusal istismara ve %6,4'ü cinsel istismara maruz kaldıklarını bulmuştur (Yenidünya, 2017). Örsel vd. (2011) ise yapmış oldukları araştırmada çocukluk döneminde olumsuz yaşantılar geçirmiş olan bireylerin, yetişkinliklerinde psikiyatrik bozukluk geliştirerek psikolojik yardım aldıklarını ortaya koymuşlardır. Çocukluk döneminde istismar ve ihmal öyküsü bulunan bireyler psikolojik rahatsızlıklar bakımından risk altındadır. Bu nedenle psikolojik desteğe ihtiyaç duymaları, çocukluk döneminde travma yaşamamış olan kişilere göre daha fazla olacaktır.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile hayatlarının herhangi bir döneminde psikolojik destek alma arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Psikolojik dayanıklılık

düzeyinin geliştirilebilir olduğu ve bireyle ya da grupla danışmanın psikolojik dayanıklılığı geliştirdiği Gürgeç'in (2006) yapmış olduğu çalışmada görülmektedir. Buradan hareketle psikolojik destek alan kişilerin, psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, almayanlara göre daha yüksek olabileceği söylenebilir. Bu açıdan, yapılmış olan bu çalışma ile literatür örtüşmemektedir. Diğer yandan, Bindal (2018), hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde kendisinde ya da ailesinde psikolojik destek alanlar ile almayanların psikolojik dayanıklılık düzeylerini karşılaştırmış ve ailesinde veya kendisinde psikolojik yardıma başvuranların, psikolojik yardıma başvurmayanlara göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Psikolojik belirtilerin, psikolojik dayanıklılık konusunda risk faktörü olması, araştırmadan elde edilen bu sonucun nedeni olabilir.

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumları ile hayatlarının herhangi bir döneminde psikolojik destek alma arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. İlişkide partnerlerin iletişim konusunda problem yaşaması, çatışmaları gibi durumlar ilişkiden alınan doyumu düşürmektedir. İlişkilerde yaşanan bu gibi problemleri çözmek, partnerlerin farkındalıklarını artırarak iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla psiko-eğitim programları düzenlenmekte ve psikolojik destek verilmektedir. Kalkan ve Ersanlı'nın (2018) yapmış oldukları 9 oturumluk evlilik ilişkisini geliştirme programına katılan bireylerin, ilişkilerinden aldıkları doyumun da arttığı görülmüştür. Elde edilen bu bulgu yerli ve yabancı literatürdeki çalışmalardan elde edilen sonuçlarla uyumludur (Antle, Sullivan, Dryden, Karam & Barbee, 2011; Carson, Carson, Gil & Baucom, 2004; Duran & Hamamcı, 2010; Larson, Vatter, Galbraith, Holman & Stahmann, 2007; Yılmaz & Kalkan, 2010). Görüleceği gibi birey ve/veya çift ile yapılan danışma oturumları, ilişki doyumunu arttırabilmektedir. Bu nedenle yapılmış olan bu çalışma, literatürdeki sonuçlarla uyumlu değildir.

5. 1. 7. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki Sürelerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumlarına Göre Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ile romantik ilişki süreleri arasında anlamlı ilişkinin olmadığı yapılan analiz sonucunda görülmüştür. Çocukluklarında olumsuz yaşantılar geçirmiş olan bireyler, romantik ilişkiden kaçınabilmekte veya tam tersi saplantılı ilişkiler yaşayabilmektedir. Nitekim bu şekilde sağlıklı ilişkiler kuran bireylerin, uzun süre bir ilişki içinde bulunamayacağı düşünülebilir. Çocukluklarında istismar ve ihmal yaşantısı olan bireyler, yetişkinlikte kurdukları ilişkilerde, partnerlerine güven duymakta zorlanma, partnerlerine istismarda bulunma, öfke, kıskançlık sergileme gibi olumsuz davranışlarda bulunma ihtimalleri ortaya çıkabilmekte ve bu durum ilişkilerinin kısa süreli olmasına neden olmaktadır. Literatür incelendiğinde bu konu ile ilgili yeterince çalışma olmadığı görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki sürelerinin psikolojik dayanıklılık düzeyine göre farklılaşmadığı yapılan analizle ortaya çıkmıştır. Aydemir (2018) ise yaptığı araştırmasında romantik

ilişki sürelerini belirleyen değişkenlerden birinin psikolojik dayanıklılık olduğunu belirtmiştir. Psikolojik dayanıklılığın, stresli durumlar karşısında gösterilen direnç ve olumsuz durumlar karşısında kolaylıkla uyum sağlama ve etkili başa çıkabilme (Kobasa, 1979) olduğu düşünüldüğünde, psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin romantik ilişkilerinde yaşadıkları problemleri sağlıklı bir şekilde ele alabilecekleri ve çözüme kavuşturabilecekleri söylenebilir. Bu durumda, psikolojik dayanıklılık düzeyleri yüksek olan bireylerin romantik ilişki süreleri de psikolojik dayanıklılık düzeyleri düşük olan bireylere göre daha uzun olacaktır.

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki sürelerinin, romantik ilişki doyumuna göre farklılaşmadığı yapılan analizle ortaya konulmuştur. Literatür incelendiğinde bu çalışmanın bulgularına benzer sonuçlar elde eden çalışmalar olduğu (Buğa, 2009; Sakallı-Uğurlu, 2003; Sarı, 2008; Soğancı, 2017) gibi romantik ilişki süresinin, romantik ilişki doyumundan etkilendiği sonucuna ulaşan araştırmalar olduğu görülmektedir (Saraç vd., 2015). İlişkinin devam etmesini sağlayan en önemli değişkenin ilişkiden alınan doyum olduğu (Hendrick, 1988; Stackert & Bursik, 2003) düşünüldüğünde elde edilen sonucun literatür ile çeliştiği görülmektedir. Araştırma grubundaki, üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun ilişki sürelerinin 1 yıldan az olmasının bu sonucu ortaya çıkardığı düşünülebilir.

5. 1. 8. Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve Romantik İlişki Doyumları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan analiz sonucunda, olumsuz çocukluk yaşantıları ile psikolojik dayanıklılıkları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları arttıkça psikolojik dayanıklılıkları azalmaktadır. Literatür tarandığında bu sonucu destekleyen bulgulara rastlanılmaktadır (Arslan, 2015; Aydın, 2018; Cicchetti & Lynch, 1993; Flores & Machuca, 2011). Çocuklukta yaşanan travmalar, psikolojik dayanıklılık için risk faktörü oluşturmaktadır. Ekolojik modelde, aile, sistemi oluşturan temel taşlardan biridir. Ailede geçirilen yaşantılar, bireyin gelecek dönemlerini etkilemektedir. Psikolojik dayanıklılık da ailede geçirilen yaşantılardan etkilenmektedir. Çocuklukta geçirilen olumlu yaşantılar psikolojik dayanıklılığı artırırken olumsuz yaşantılar psikolojik dayanıklılık düzeylerini düşürmektedir. Masten, Morison, Pellegrini & Tellegen (1990) psikolojik dayanıklılığı aile içi şiddet, kaza, doğal afet, sevilen birinin kaybı gibi olumsuz yaşantılara karşı uyum sağlayabilme yeteneği şeklinde açıklamaktadır. Bu açıdan bakıldığında psikolojik dayanıklılık düzeyi arttıkça algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları ve yarattığı olumsuz etkileri azalacaktır.

Literatürde çocukluk çağı travmaları ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin tartışıldığı bazı çalışmalar şöyledir: McGloin ve Widow, 2001 yılında yaptıkları boylamsal araştırmada, 1967-71 yılları arasında istismar ve ihmal yaşantısı bulunan 676 kişiyi cinsiyet, yaş, ailenin içinde bulunduğu ekonomik durum gibi değişkenlere göre kontrol grubu ile karşılaştırarak incelemiştir. Karşılaştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan katılımcıların sadece %22'sinin dayanıklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Wingo vd. (2010), çocukluk çağı travması olan 792 Afrikan Amerikalı yetişkin ile yaptıkları araştırmada, katılımcıların psikolojik dayanıklılıklarının depresyon düzeyleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Yaptıkları çoklu regresyon analizi sonucunda çocukluk çağı istismar öyküsü bulunan ve psikolojik dayanıklılıkları yüksek bireylerin depresyon düzeylerini, psikolojik dayanıklılıkları düşük bireylere göre daha düşük düzeyde bulmuşlardır.

Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ile romantik ilişki doyumları arasındaki ilişki de negatif yönde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç, üniversite öğrencilerinin olumsuz çocukluk yaşantıları arttıkça romantik ilişki doyumlarının azaldığını göstermektedir. Çocuklukta geçirilen olumsuz yaşantılar ve ebeveyn ile kurulan ilişki, yetişkinlikteki ilişkilerin belirleyicisi olmaktadır. Erken çocukluk döneminde bakım veren ile kurulan ilişki, çocuğun bağlanma biçimini belirlemekte ve bu bağlanma şekli yetişkinlik dönemini etkilemektedir. Buna göre, Kirkpatrick ve Davis (1994) bağlanma biçiminin ilişkilerden alınan doyumunu, ilişkinin süresini ve kalitesini yordadığını yapmış oldukları araştırmada ortaya koymuşlardır. Çocukluğunda travmaya maruz kalan bireyler, kendilerine olan benlik saygılarını yitirmekte, kendilerini değersiz görmeye ve kimsenin onu sevmeyeceğine inanmaya başlamakta ve bunların sonucu olarak sağlıksız ilişkiler geliştirmektedirler (Durmuşoğlu & Doğru, 2006). Bir diğer taraftan, sosyal öğrenme modeli, çocukların, diğer insanlarla nasıl ilişki kuracaklarını ilk olarak ailelerinde gözlemleyerek öğrendiklerini savunur. Bu görüşe göre, ailelerinde şiddet, istismar görmüş olan çocukların, yetişkinliklerinde kuracakları ikili ilişkilerinde partnerlerine istismar uygulama risklerinin yüksek olacağını düşünmek yanlış olmayacaktır (Oral vd., 2001). Literatür incelendiğinde çocukluğunda olumsuz yaşantılar geçirmiş olanların romantik ilişkiden kaçındıkları, daha az ilişki kurdukları (Ornduff, 2000) ve bunun sonucunda romantik ilişki içerisindeyken de ilişkilerinden daha az doyum sağladıkları görülmektedir. Özetle bireyin, yetişkinlikte kurduğu ilişkilerinin niteliğini, çocukluk döneminde geçirdiği yaşantıların büyük oranda belirlediği düşünülebilir.

Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile romantik ilişki doyumları arasında pozitif ilişki olduğu yapılan analiz sonucunda bulgulanmıştır. Buna göre, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyi arttıkça ilişkiden alınan doyum da artmaktadır. Psikolojik dayanıklılık, stresli durumlar karşısında uyum sağlamayı kolaylaştıran bir kişilik özelliğidir. Bireyler kimi zaman ilişkilerinde sorunlar yaşayabilmekte ve bu durum ilişkiden elde edilen doyumun azalabilmesine neden olmaktadır. Ancak psikolojik dayanıklılığı yüksek bireyler, problemleriyle etkili bir şekilde başa çıkabilecek ve ilişkilerindeki sorunları çözebileceklerdir. Bu durumda, psikolojik dayanıklılığı

yüksek bireylerin, ilişkiden aldıkları doyum da artmaktadır. Ayrıca psikolojik dayanıklılık düzeyi yüksek ve ilişkilerinden doyum elde eden kişiler, bazı ortak özelliklere sahiptirler: Uyumluluk, dışadönüklük, sorumluluk sahibi olmak, farklı deneyimlere açıklık (Malouff, Thorsteinsson, Schutte, Bhullar & Rooke, 2010).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve bu sonuçlara ilişkin olarak ileride yapılabilecek araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

6. 1. Sonuçlar

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılıkları ve romantik ilişki doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

1. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ve alt boyutları olan fiziksel taciz, duygusal ihmal ve aşırı koruma cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Bunun yanında olumsuz çocukluk yaşantılarının alt boyutları olan cinsel taciz, duygusal taciz fiziksel ihmal cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Erkek öğrencilerin cinsel taciz ve fiziksel ihmal yaşantıları kadın öğrencilerden yüksek bulunurken kadın öğrencilerin duygusal taciz yaşantıları erkek öğrencilerden yüksek bulunmuştur.
2. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ve alt boyutları olan fiziksel taciz, cinsel taciz, duygusal taciz, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve aşırı koruma yaş değişkenine göre farklılaşmamaktadır.
3. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ve alt boyutları fiziksel ihmal ve duygusal ihmal sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşmaktadır. Üniversite öğrencilerinde yüksek ve orta sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ortalaması, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların ortalamasından daha düşük bulunmuştur. Fiziksel taciz, cinsel taciz, duygusal taciz ve aşırı koruma alt boyutu ile sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.
4. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ve alt boyutları duygusal taciz ve duygusal ihmal ile aile yapıları arasında farklılaşma bulunmaktadır. Üniversite öğrencilerinin anne babası ayrı veya ebeveyn kaybı olanların algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları, duygusal taciz ve duygusal ihmal ortalamaları, anne babası birlikte ve hayatta olan üniversite öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Fiziksel taciz, cinsel taciz, fiziksel ihmal ve aşırı koruma alt boyutları ile sosyo-ekonomik düzey arasında farklılaşma bulunamamıştır.

5. Üniversite öğrencilerinin alkol/madde kullanımları algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ve cinsel taciz, duygusal taciz ve duygusal ihmal alt boyutuna göre farklılaşmaktadır. Alkol/madde kullananların algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları, duygusal taciz ve duygusal ihmal yaşantıları alkol/madde kullanmayanlara göre yüksek bulunurken; alkol/madde kullanmayanların cinsel taciz yaşantıları kullananlara göre yüksek bulunmuştur. Bunun yanında öğrencilerin alkol/madde kullanımları ile fiziksel taciz, fiziksel ihmal ve aşırı koruma alt boyutları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur.
6. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ve fiziksel taciz, cinsel taciz, duygusal taciz, duygusal ihmal ve aşırı koruma alt boyutları psikolojik destek almaya göre farklılaşırken fiziksel ihmal alt boyutu psikolojik destek almaya göre farklılaşmamıştır. Psikolojik destek alanların olumsuz çocukluk yaşantıları, duygusal taciz, duygusal ihmal ve aşırı koruma ortalamaları psikolojik destek almayanlara göre yüksek bulunurken psikolojik destek almayanların fiziksel taciz ve cinsel taciz ortalamaları psikolojik destek alanlara göre yüksek bulunmuştur.
7. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki süreleri, algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları ve fiziksel taciz, cinsel taciz, duygusal taciz, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve aşırı koruma alt boyutlarına göre farklılaşmamaktadır.
8. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve kendini adama, kontrol ve meydan okuma alt boyutları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.
9. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve kendini adama, kontrol ve meydan okuma alt boyutları yaşa göre farklılaşmamaktadır.
10. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve kendini adama, kontrol ve meydan okuma alt boyutları sosyo-ekonomik duruma göre farklılaşmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olanların psikolojik dayanıklılık ve alt boyutları olan kendini adama ve kontrol ortalamaları sosyo-ekonomik düzeyi düşük olanlara göre anlamlı şekilde farklılaşırken; sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olanların meydan okuma alt boyutuna ait ortalamaları orta ve düşük düzeye sahip olanlara göre farklılaşmaktadır.
11. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve kendini adama, kontrol ve meydan okuma alt boyutları aile yapılarına göre farklılaşmamaktadır.
12. Üniversite öğrencilerinin alkol/madde kullanımları ile psikolojik dayanıklılıkları ve kendini adama alt boyutu arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamazken; kontrol ve meydan okuma alt boyutları ile anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir. Alkol/madde kullananların kontrol ve meydan okuma alt boyutları ortalamaları kullanmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

13. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve kendini adama, kontrol ve meydan okuma alt boyutları psikolojik destek almaya göre farklılaşmamaktadır.
14. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki süreleri, psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve kendini adama, kontrol ve meydan okuma alt boyutlarına göre farklılaşmamaktadır.
15. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumları ile cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum, aile yapıları, alkol/madde kullanımı, psikolojik destek alma ve romantik ilişki süreleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
16. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları olumsuz çocukluk yaşantıları arttıkça psikolojik dayanıklılıkları ve romantik ilişki doyumları azalmaktadır. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları arttıkça romantik ilişki doyumları artmaktadır.
17. Üniversite öğrencilerinin algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları ve psikolojik dayanıklılıkları romantik ilişki doyumunu yordamaktadır.

6. 2. Öneriler

Araştırma sonuçlarına ve ileride yapılabilecek çalışmalara yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Çocukluk döneminde geçirilen olumlu ve olumsuz yaşantılar, bireylerin yaşamlarının ileriki dönemlerinde kalıcı etkiler meydana getirmektedir. Çocukluk döneminde, çocuğun hayatının merkezinde ebeveynleri ve öğretmenleri olmaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin ve eğitimcilerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgilendirilmesi, farkındalık oluşmasını ve olumsuz davranışların azalmasını sağlayacaktır.
2. Sosyo-ekonomik düzeyin düşük olması, işsizlik, hastalık, alkol/madde kullanımı, ailenin yapısı gibi değişkenler istismar ve ihmal vakalarını arttırabilmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar bakanlıklar, dernekler, sivil toplum kuruluşları ile paylaşılarak riskli durumdaki ailelere maddi veya manevi destekte bulunulması, psikolojik yardım sunulması çocuklara yönelik ihmal ve istismar davranışlarını önlemeye yardımcı olabilir.
3. Psikolojik dayanıklılıkla ilgili alanyazın incelendiğinde, dayanıklılığın sonradan geliştirilebilir bir kişilik özelliği olduğu görülmektedir. Bu nedenle, özellikle üniversite döneminde yeni başlangıçlar yapan ve uyum sağlamakta zorlanabilen üniversite öğrencilerinin, üniversite danışma merkezleri aracılığıyla dayanıklılık düzeylerini arttırmaya dönük çalışmalar yapılabilir.

4. Bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini yükseltmek için koruyucu faktörlerin artırılarak risk faktörlerinin azaltılması gerekmektedir. Bu nedenle bu konuda psikolog ve psikolojik danışmanlar aracılığıyla eğitim, çalıştay, seminerler düzenlenebilir.
5. Romantik ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı üniversite yıllarında ilişkileriyle ilgili problem yaşadığı tespit edilen öğrencilere yönelik eğitim programı uygulanabilir. Ayrıca ihtiyaç duyan öğrencilere birey ve/veya çift terapisi çalışmaları yapılabilir.
6. Bireylerin romantik ilişkilerinden elde ettikleri doyum, ilişkilere yönelik inanç ve beklentiler belirlemektedir. Karşı cinse ilginin başladığı ergenlik dönemiyle beraber gelişim dönemlerine uygun olarak okullarda sağlıklı ilişkiler hakkında bilgilendirici sunumlar yapılarak bireylerin aileden ve çevreden edindiği, ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançları değiştirilebilir.
7. İlişki doyumunun psikolojik dayanıklılıkla ilişkili olduğu yapılan analizler sonucunda elde edilmiş ve bulgularda sunulmuştur. Psikolojik dayanıklılık düzeyinin yükseltilebilir bir kişilik özelliği olduğu düşünüldüğünde, bireylerin dayanıklılık düzeyleri iyileştirilerek yaşayacakları romantik ilişkilerden de doyum alması sağlanabilir.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Çalışmada algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık ve romantik ilişki doyumu bazı sosyo-demografik değişkenlerle (cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum, aile yapısı, alkol/madde kullanımı, psikolojik destek ve romantik ilişki süresi) birlikte incelenmiştir. İleride yapılacak araştırmalar farklı sosyo-demografik değişkenlerle birlikte incelenebilir.
2. Farklı kültürlerde çocuk yetiştirme tarzları, ilişkiyi yaşama biçimi değiştiği için algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık ve romantik ilişki doyumu kültürlerarası bir araştırmada çalışılabilir.
3. Araştırmanın örneklemini üniversite öğrencileri oluşturduğu için, romantik ilişki süreleri genellikle 1 yıl ile 1-5 yıl aralığındadır. Bu nedenle incelenen sosyo-demografik değişkenler farklılaşma yaratmamıştır. İleride yapılacak olan araştırma, ilişki süresi daha uzun veya evli bireyler ile yapılırsa romantik ilişki doyumunu etkileyen etmenler ortaya konulabilir.
4. Yapılmış olan çalışmada algılanan olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik dayanıklılık ve romantik ilişki doyumları arasında ilişki olduğu belirlenmiş ancak nedenlerine yönelik derinlemesine bir araştırma yapılmamıştır. Yapılacak olan çalışmalarda nedenleri üzerinde nitel çalışmalar yapılması hem bilimsel sonuçlar konusunda hem de alınabilecek önlemler konusunda yarar sağlayacaktır.

7. KAYNAKLAR

- Abraham, S. O. (2017). *Domestic violence and demographic variables as predictors of resiliency among young adults* (Unpublished Doctoral Dissertation). Walden University, ABD.
- Acar, H., Negiz, N. & Akman, E. (2013). *Sosyal politika ve kamu yönetimi bileşenleriyle sosyal hizmet temelleri ve uygulama alanları*. Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A. & İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614.
- Ak, Ç. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin duygusal zekaları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Akduman, G. G., Ruban, C., Akduman, B. & Korkusuz, İ. (2005). Çocuk ve cinsel istismar. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3(1), 9-14.
- Aksoy, A. & Ögel, K. (2003). Kendine zarar verme davranışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4, 226-236.
- Aksoy, E., Çetin, G., İnancı, M. A., Polat, O., Sözen, M. Ş. & Yavuz, F. (2000). Çocuk istismarı ve ihmali. *Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ders Notları*. Ankara.
- Aktaş, E. (2016). *Ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile gelecek beklentileri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Akyüz, G., Şar, V., Kuğu, N. & Doğan, O. (2005). Reported childhood trauma, attempted suicide and self-mutilative behavior among women in the general population. *European Psychiatry*, 20, 268-273.
- Alibekiroğlu, P. B., Akbaş, T., Bulut-Ateş, F. & Kırdök, O. (2018). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide öz anlayışın aracı etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27 (2), 1-17.
- Altıntaş, E. (1991). Ergenlerde benlik kavramı ve ana –baba öğretmen tutumları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Dergisi*, 6(1), 61.
- American Psychological Association (2010). <https://www.apa.org/topics/resilience> adresinden 2 Nisan 2021 tarihinde elde edilmiştir.
- Antle, B. F., Sullivan, D. J., Dryden, A., Karam, E. A. & Barbee, A. P. (2011). Healthy relationship education for dating violence prevention among high-risk youth. *Children and Youth Services Review*, 33(1), 173-179.
- Aral, N. (1997). *Fiziksel istismar ve çocuk*. Ankara: Tekışık Veb Ofset Tesisleri.
- Aral, N. G. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151 (5), 27-54.

- Arıcıoğlu, A. (2003). *Sekizinci sınıf öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismarın yordanması* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Arslan, G. (2015). Psikolojik istismar, psikolojik sağlamlık, sosyal bağlılık ve aidiyet duygusu arasındaki ilişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 47-58.
- Atamer, A. (1998). *Characteristics of childhood sexual abuse among turkish university students*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atamer, A. (2005). *Çocuk istismarı tarama anketi: Geliştirme, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 206-214.
- Aydemir, S. (2018). Çalışanlarda psikolojik dayanıklılığın pozitif ve negatif duygu açısından incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 69-94.
- Aydın, B. (2010). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Aydın, M. & Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3 (1), 37-53.
- Aydoğdu, T. (2013). *Bağlanma stilleri, başa çıkma stratejileri ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aytaçalp, A. & Durat, G. (2019). Karabük üniversitesi öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının suçluluk utanç duyguları ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 4(3), 144-187.
- Bahadır, E. (2009). *Sağlıkla ilgili fakültelerde eğitime başlayan öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeyleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bahar, G., Savaş, H. A. & Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: Bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51-65.
- Bal, S. (2010). *Çocukluk örselenme yaşantıları, ana-baba ergen ilişki biçimleri ve sosyal destek algısının, kural dışı davranışlarla ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Balcı, İ. (2018). *Çocukluk çağı travmaları ile baş etme yönelimli psiko-eğitim programının psikolojik sağlamlık üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Baltas, A. & Baltas, Z. (2009). *Stres ve başa çıkma yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Barsky, A. J., Wool, C., Barnett, M. C. & Cleary, P. D. (1994). Histories of childhood trauma in adult hypochondriacal patients. *American Journal of Psychiatry*, 151(3), 397-401.

- Bartone, P. T., Hystad, S. W. & Brevik, J. I. (2012). Psychological hardiness and coping style as risk/resilience factors for alcohol abuse. *Military Medicine*, 177(5), 517- 524.
- Basım, H. N. & Çetin, F. (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22, 104-114.
- Belsky, J. (1980). Child maltreatment an ecological integration. *American Psychologist*, 35(4), 320-335.
- Benetti, C. (2006). Affect regulated indirect effects of trait anxiety and trait resilience on self esteem. *Personality And Individual Differences*, 41 (2), 341-352.
- Berber-Çelik, Ç. & Odacı, H. (2012). The effect of experience of childhood abuse among university students on self-perception and submissive behavior. *Children And Youth Services Review*, 34(1), 200-204.
- Beştav, G. (2007). *Romantik ilişki doyumunu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bilim, G. (2012). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları: duygu düzenleme, kişiler arası tarz ve genel psikolojik sağlık açısından bir inceleme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, N.B. & Güneysu, S. (1991). 4-12 yaşları arasındaki 16.100 çocukta örselenme durumları ile ilgili bir inceleme. *Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi* içinde(s. 45-53). Ankara: Gözde Repo Ofset.
- Bindal, G. (2018). *Ergenlerin psikolojik sağlamlığın, çocukluk çağındaki travma ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Bolger, K.E., Patterson, C.J. & Kupersmidt, J.B. (1998). Peer relationships and self-esteem among children who have been. *Child Dev.*, 69, 1171-1197.
- Bonanno, G. A., Galea, S., Bucciarelli, A. & Vlahov, D. (2006). Psychological resilience after disaster: New York City in the aftermath of the September 11th terrorist attack. *Psychological Science*, 17(3), 181-186.
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ. & Çoban, Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *Yeni Sempozyum Dergisi*, 44(2), 100- 106.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol.1. Attachment*. New York: BasicBooks.
- Bradbury, T. N. (2000). Research onthe nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and Family*, 62, 964-980.
- Briere, J. & Elliott, D.M. (2003). Prevalence and psychological sequelae of self-reported childhood physical and sexual abuse in a general population sample of men and women. *Child Abuse ve Neglect*, 27, 1205-1222.
- Brooks, J. E. (2006). Strengthening resilience in children and youths: Maximizing opportunities through the schools. *Children and Schools*, 28(2), 69-76.

- Brown, G. R. & Anderson, B. (1991). Psychiatric morbidity in adult inpatients with childhood histories of sexual and physical abuse. *Am J Psychiatry*, 148(1), 55-61.
- Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. G. & Salzinger, S. (1998). A longitudinal analysis of risk factors for child maltreatment: findings of a 17- year prospective study of officially recorded and self-reported child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 22 (11), 1065-1078.
- Budak, B. (2011). *Üniversite öğrencilerinin aşka ilişkin tutumları ve ilişki doyumlarının kişilik özellikleri ile ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Buğa, D. (2009). *Yakın ilişkilerde istikrar: bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından karşılaştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Burgess. A. W., Hartman, C. R. & Clements, P. T. (1995). Biology of memory and childhood trauma. *J Psychosocial Nursing Mental Health Service*, 33(3).
- Butzer, B. & Kuiper, N. A. (2008). Humor use in romantic relationships: The effects of relationship satisfaction and pleasant versus conflict situations. *The Journal of Psychology*, 142(3), 245-260.
- Bülbül, A. (2020). *Eşcinsel ve biseksüel erkeklerde deneyimlenen ve algılanan ayrımcılığın psikolojik dayanıklılık ve intihar riski ile ilişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul.
- Büyükcibeci, A. (2019). Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yaratıcı kişilik özellikleri ve aleksitimi ile ilişkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(4), 3187-3213.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç- Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Carson, J. W., Carson, K. M., Gil, K. M. & Baucom, D. H. (2004). Mindfulness-based relationship enhancement. *Behavior Therapy*, 35, 471–494.
- Chasan N. (2010). *Alkol bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Chen, J. & George, R. A. (2005). Cultivating resilience in children from divorced families. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 13(4), 452-455.
- Chung, H. (2008). *Resilience and character strenghts among college student* (Unpublished doctoral dissertation). University of Arizona, Arizona.
- Cicchetti, D. (2010). Developmental psychopathology. *The handbook of life-span development* içinde (s. 511-589). John Wiley & Sons, Inc.
- Cicchetti, D. & Lynch, M. (1993). Toward an ecological/transactional model of community violence and child maltreatment for children's development. *Psychiatry*, 56, 96-118.
- Cicchetti, D. & Rizley, R. (1981). Developmental perspectives on the etiology intergenerational transmission, and sequelae of child maltreatment. *Developmental Perspectives on Child Maltreatment New Directions for Child Development*, 11, 31-56.

- Collins, W. A. (2003). More than myth The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of research on adolescence*, 13(1), 1-24.
- Connolly, J. & Goldberg, A. (1999). Romantic relationships in adolescence: The role of friends and peers in the emergence and development. W. B. Furman (Ed.). *The development of romantic relationships in adolescence* içinde (s. 266-290). Cambridge: Cambridge University Press.
- Curun, F. (2001). *The effects of sexism and sex role orientation on romantic relationship satisfaction*. (Unpublished Masters Dissertation). Middle East Technical University, Ankara.
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çataloğlu, B. (2011). *Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin psikolojik sağlık ve aile işlevleri açısından karşılaştırılması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çeçen-Eroğlu, A. R. & Türk, Ş. B. (2013). Ergenlerde çocukluk örselenme yaşantıları ve öfke ifade tarzları ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 1421-1439.
- Çelikel, H. & Beşiroğlu, L. (2008). Klinik olmayan örneklemde çocukluk çağı travmatik yaşantıları, dissosiyasyon ve obsesif-kompulsif belirtiler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9, 75-83.
- Demir, P. & Çakın-Memik, N. (2020). Kendine zarar verme davranışı ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları: Bir gözden geçirme. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 129-155.
- Demirci, K. (2016). Çocukluk çağı travmaları ve obsesif kompulsif belirtilerin ilişkisinin incelenmesi. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 7-13.
- Demirbaş, N. (2010). *Yaşamda anlam ve yılmazlık* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demirkapı, E. Ş. (2013). *Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Deniz, M. E., Erus, S. E. & Büyükcebeci, A. (2017). Bilinçli farkındalık ile psikolojik iyi oluş ilişkisinde duygusal zekanın aracılık rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7 (47), 17-31.
- Derman, O. (2010). Adolesanlarda fiziksel ve duygusal istismar. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32 (5), 633-636.
- Deveci-Şirin, H. & Bayrakçı, E. (2020). Romantik ilişki geliştirme programı'nın (RİGP) romantik ilişki doyumu ve romantik inanç düzeyine etkisinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 145-165.
- Deveci, E. & Açık, Y. (2003). Çocuk istismarı nedenlerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Arşiv Araştırması*, 12, 396.
- Drake, B. & Pandey, S. (1996). Understanding the relationship between neighborhood poverty and specific types of child maltreatment. *Child Abuse and Neglect*, 20(11), 1003-1018.

- Durak, M. (2002). *Predictive role of hardiness on psychological symptomatology of university students experienced earthquake*. (Unpublished master thesis). The Middle East Technical University, Ankara.
- Duran, Ş. & Hamamcı, Z. (2010). Evlilik öncesi ilişki geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ve çatışma iletişim tarzları üzerine etkisinin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 6(23), 87-99.
- Durmuşoğlu, N. & Doğru, S. S. Y. (2006). Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 237-246.
- Eker-Durmuş, E. (2020). İlişki istirarı, öznel partner affediciliği ve ilişki süresi arasındaki ilişki. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(2), 29-47.
- Ekinci, Ö., Topçuoğlu, V., Çelik, T. & Bez, Y. (2010). Cinsel istismara uğrayan ilköğrencilerinde travma sonrası stres bozukluğu. *Ege Pediatri Bülteni*, 17 (3), 103-168.
- Erdoğan, E. (2015). Tanrı algısı, dini yönelim biçimleri ve öznel dindarlığın psikolojik dayanıklılıkla ilişkisi: Üniversite örnekleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(29), 223-246.
- Ergün, O. (2016). *Ergenlerde duygusal zeka özellikleri ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ergün-Başak, B. & Gürhan, C. (2018). Düşük gelirli ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin öz-duyarlılık, sosyal bağlılık ve iyimserlik düzeyleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Elementary Education Online*, 17 (2), 769-785.
- Erikson, E. (1968). *Identity: Youth and crisis*. Google Books: https://books.google.com.tr/books?id=EIBLC0JimYYC&printsec=frontcover&dq=inauthor:%22ERIK+H.+ERIKSON%22&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwjE666_jNbuAhXSllsKHa8VBbUQ6wEwBXoECAEQAQ#v=onepage&q&f=false adresinden 2 Haziran 2021 tarihinde elde edilmiştir.
- Fadardi, J. S., Azad, H. & Nemati, A. (2010). The relationship between resilience, motivational structure, and substance use. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 5, 1956-1960.
- Farber, E. A. (1987). Invulnerability among abused and neglected children. E. J. Anthony (Ed.), *The invulnerable child* içinde (s. 253-288). New York: The Guilford Press.
- Fayombo, G. A. (2010). The relationship between personality traits and psychological resilience among the Caribbean adolescents. *International Journal of Psychological Studies*, 2(2), 105-116.
- Feeney, J. A. & Noller, P. (1991). Attachment style and verbal descriptions of romantic partners. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8(2), 187-215.
- Fincham, F. D. (2003). Marital conflict: correlates, structure and context. *Current Directions in Psychological Science*, 12, 23-27.
- Fishman, J. (2012). *Psychological resilience, perceived stress, and stress reaction*. (Unpublished doctoral dissertation). University of Washington, Washington.

- Flores, R. E. U. & Machuca, I. G. N. (2011). Estudio descriptivo de la prevalencia y tipos de maltrato en adolescentes con psicopatología. *Salud Mental*, 34 (3), 219-225.
- Fowers, B. J. (1991). His and her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*, 24, 209-221.
- Fraley, R. & Davis, K. (1997). Attachment formation and transfer in young adults' close friendships and romantic relationships. *Personal Relationships*, 4, 131-144.
- Friborg O., Hjemdal, O., Rosenvinge, J.H. & Martinussen, M. (2003). A New Rating scale for adult resilience: What are the central protective resources behind healthy adjustment? *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 12(2), 65-76.
- Gamzeli, A. & Kahraman, S. (2018). Yetişkinlerde çocukluk çağı ruhsal travmaları belirtilerinin psikolojik sağlamlığa etkisi. III. Uluslararası Farabi Sosyal Bilimler Kongresi, Ankara.
- Garmezy, N. (1993). Children in povert: Resilience despite risk. *Journal of Pediatrics*, 217-136.
- Giligan, R. (2000). Adversity, resilience and young people: The protective value of positive school and spare time experiences. *Children and Society*, 37-47.
- Gizir, C. A. (2004). Akademik sağlamlık: Yoksulluk içinde sekizinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına katkıda bulunan koruyucu faktörlerin incelenmesi (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerinde bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128.
- Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 697-714.
- Goldstein, A. L., Faulkner, B. & Wekerle, C. (2013). The relationship among internal resilience, smoking, alcohol use, and depression symptoms in emerging adults transitioning out of child welfare. *Child Abuse & Neglect*, 37(1), 22-32.
- Gooding, P. A., Hurst, A., Johnson J. & Tarrier, N. (2012). Psychological resilience in young and older adults. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 27, 262-270.
- Gökçen, G. (2015). Madde kullanan ve kullanmayan üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Gökler, I. (2002). Çocuk istismarı ve ihmali: Erken dönem stresin nörobiyolojik gelişime etkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 9(1), 47-57.
- Gökler, R. (2006). Eğitimde çocuk istismarı ve ihmaline genel bir bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 47-76.
- Green, C., Flowe-Valencia, H., Rosenblum, L. & Tait, A. R. (1999). Do physical and sexual abuse differentially affect chronic pain states in women. *J Pain Symptom Manage*, 18, 420-426.
- Grossman, F. K., Spinazzola, J., Zucker, M. & Hopper, E. (2017). Treating adult survivors of childhood emotional abuse and neglect: A new framework. *American Journal of Orthopsychiatry*, 87(1), 86-93.

- Güler, K. & Gümüş, Z. (2018). Erken dönem uyumsuz şemaların yordayıcısı olarak çocukluk çağı travmalarının incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(81), 379-398.
- Güloğlu, B. & Kararımak, Ö. (2010). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık. *Ege Eğitim Dergisi*, 11(2), 73-88.
- Gündüz, A. & Gündoğmuş, İ. (2019). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile otomatik düşünceler, ara inançlar, uyumsuz şemalar, anksiyete ve depresif belirti şiddeti ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22, 424-435.
- Güneri-Yöyen, E. (2017). Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 267-282.
- Güneş, A. (2008). *Ana babaların korkulu rüyası çocuklara yönelik taciz*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Güngörmüş, K., Okanlı, A. & Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarını etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(1), 9-14.
- Gürçan, T. (2015). *İlişkisel belirsizlik: ilişki doyumu, romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi ve çatışma çözme tepkileri arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gürkan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Haase, J. E. (2004). The adolescent resilience model as a guide to interventions. *J Pediatr Oncol Nurs*, 21, 289-299.
- Hatipoğlu, Z. (1993). *Kadın ve erkeklerin evlilik doyumlarında evlilik çatışmasının ve bazı demografik değişkenlerin rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hawkins, J. L. (1968). Associations between companionships, hostility, and marital satisfaction. *J Marriage Fam*, 30(4), 647-650.
- Haynes, N. M. (2005). *Personalized leadership for effective schooling*. www.atdp.berkeley.edu/haynes_keynote_04.ppt adresinden 4 Ekim 2021 tarihinde elde edilmiştir.
- Hazan, C. & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Hazan, C. & Zeifman, D. (1994). Sex and the psychological tether. K. Bartholomew (Ed.), *Attachment processes in adulthood. Advances in personal relationships* içinde (s. 151-178). Londra: Jessica Kingsley.
- Hedin, L. W. (2000). Physical and sexual abuse against women and children. *Curr Opin Obstet Gynecol*, 12(5), 349-355.
- Hendrick, S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 50, 93-98.
- Hendrick, S. & Hendrick, C. (1989). Research on love: Does it measure up? *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(5), 784-794.

- Hepworth, J., Ryder, R. G. & Dreyer, A. S. (1984). The effects of parental loss on the formation of intimate relationships. *Journal of Marital and Family Therapy*, 10(1), 73-82.
- Hinde, R. A. (1997). *Relationships: A dialectical perspective*. Psychology Press.
- Horwarth, J. (2007). *Child neglect: identification and assessment*. New York: Palgrave Macmillan.
- Howe, N. F. (2003). Sibling conflict in middle childhood: Influence of maternal context and mother-sibling interaction over four years. *Merrill-Palmer Quarterly*, 49(2), 183-208.
- Işık, Ş. (2016). Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(2), 165-182.
- İşeri, E. (2008). Cinsel istismar. *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı* içinde (s. 470-477). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Jasinski, J., Williams, L. & Siegel, J. (2000). Childhood physical and sexual abuse as risk factors for heavy drinking among african-american women: A Prospective Study. *Child Abuse Neglect*, 24, 1061-1071.
- Jose, O. & Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction? *Journal of Sex & Marital Therapy*, 33(1), 73-85.
- Kabasakal, Z. & Arslan, G. (2014). Ergenlikte görülen anti-sosyal davranışlar, psikolojik sağlamlık ve aile sorunları arasındaki ilişki. *Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 2 (3), 76-90.
- Kalaycı, S. & Çiçek, E. (2013). Çocuk haklarının ihlali ve çocuğun ekonomik istismarı. *Uluslararası Sosyal Hizmet Sempozyumu* içinde (s. 126-141). Kocaeli: Gündem Çocuk Derneği.
- Kalkan, M. & Ersanlı, E. (2008). Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı evlilik ilişkisini geliştirme programının evli bireylerin evlilik uyumuna etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(3), 963-986.
- Kamya, H. (2000). Hardiness and spiritual well being among social work students. *Journal of Social Work Education*, 36 (2), 231-241.
- Kaplan, S. (1996). Pyhysical abuse and neglect. M. Lewis (Ed.), *Child and adolescent psyciatry. A comprehensive textbook* içinde (s. 1033-1041). Philadelphia: Lippincott Williams&Wilki.
- Kaplan, S., Pelcovitz, D. & Labruna, V. (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 38(10), 1214-1222.
- Kara, B., Biçer, Ü. & Gökalap, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 2(47), 140-151.
- Karadeniz, S. (2008). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 26(3), 129-142.

- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, Z. & Camadan, F. (2020). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlıklarının açıklanmasında bilinçli farkındalığın ve çeşitli demografik değişkenlerin rolü. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 52, 348-370.
- Kardeş, S. & Güney- Karaman, N. (2018). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuğun cinsel eğitimine ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1554-1570.
- Kaya, F. (2010). *Çocukluk döneminde yaşanan istismarın kişilerarası ilişki tarzları üzerindeki etkisi: erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kempe, C. E. & Helfer, R. E. (1972). *Helping the battered child and his family*. Philadelphia: Lippincott & Co.
- Kendall-Tackett, K. (2002). The health effects of childhood abuse: Four pathways by which abuse can influence health. *Child Abuse and Neglect*, 26, 715-729.
- Kılıç, Ş. D. (2014). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Üniveritesi, Erzurum.
- Kılıç, Ş. D. & Alver, B. (2017). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkilerin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *International Journal of Education Technology and Scientific Research*, 3, 116-147.
- Kirby, L. D. & Fraser, M. W. (1997). *Risk and resilience in childhood*. Washington: NASW Press.
- Kirkpatrick, L.A. & Davis, K.E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 502-512.
- Kobasa, C. S. (1979). Stressful life events, personality and health: an inquiry into hardiness. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 37, 1-11.
- Kobasa, S. C. & Maddi, S. R. (1977). Existential personality theory. R. J. Corsini (Ed.), *Current Personality Theories* içinde. Peacock: Itasca.
- Koç, F., Akşit, S., Tomba, A., Aydın, C., Koturoğlu, G., Aslan, A. & ark. (2012). Çocuk istismarı ve ihmali olgularımızın demografik ve klinik özellikleri: Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nin bir yıllık deneyimi. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi*, 47, 119-124.
- Korkut, Ş. (2012). *Lise öğrencilerinde çocukluk örselenme yaşantıları ve öfke ifade biçimleri ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Korkut-Owen, F., Demirbaş-Çelik, N. & Doğan, T. (2017). Üniversite öğrencilerinde iyilik halinin yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (64), 1461-1479.
- Kozcu, Ş. A. (1991). Çocuk istismarı ve ihmali aile yazıları. 3. *Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi*, 5(3), 379-390.

- Küçükarslan, M. & Gizir, C. A. (2014). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (42), 148-159.
- Larson, J. H., Vatter, R. S., Galbraith, R. C., Holman, T. B. & Stahmann, R. F. (2007). The RELATionship Evaluation (RELATE) with therapist-assisted interpretation: Short-term effects on premarital relationships. *Journal of Marital and Family Therapy*, 33(3), 364-374.
- Li, X., Chi, P., Sherr, L., Cluver, L. & Stanton, B. (2015). Psychological resilience among children affected by parental HIV/AIDS: A conceptual framework. *Health Psychology and Behavior Medicine*, 3(1), 217-235.
- Luthar, S. S. (1991). Vulnerability and resilience: A study of high-risk adolescents. *Child Development*, 62, 600-616.
- Lynch, M. & Cicchetti, D. (1991). Patterns of relatedness in maltreated and nonmaltreated children: Connections among multiple representational models. *Development and Psychopathology*, 13, 233-254.
- Lynch, M., & Cicchetti, D. (2002). Links between community violence and the family system: evidence from children's feelings of relatedness and perception of parent behavior. *Family Process*, 41 (3), 519-532.
- Maddi, S. R. (2002). The story of hardiness: Twenty years of theorizing, research, and practice. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 54(3), 173-185.
- Maddi, S. R., Harvey, R. H., Kobasa, D. M., Lu, J. N., Perciso, M. & Brow, M. (2006). The personality construct of hardiness, III: relationships with repression. *Journal of Personality*, 74(2).
- Maddi, S. R. & Khoshaba, D. M. (1994). Hardiness and mental health. *Journal of Personality Assessment*, 63(2), 265-274.
- Malkoç, A. & Yalçın, İ. (2015). Relationships among resilience, social support, coping, and psychological well-being among university students. *Turkish Psychological Counselling and Guidance Journal*, 5(43), 35-43.
- Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., Schutte, N. S., Bhullar, N. & Rooke, S. E. (2010). The five-factor model of personality and relationship satisfaction of intimate partners: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 44(1), 124-127.
- Marinschek, S. B. (2010). *Biologische korrelate der resilienz. eine EMG-/EKG- studie an jungen erwachsenen* (Diplomarbeit). Universität Wien, Austria.
- Masarik, A. S., Conger, R. D., Martin, M. J., Donnellan, M. B., Masyn, K. E. & Lorenz, F. O. (2013). Romantic relationships in early adulthood: Influences of family, personality and relationship cognitions. *Personal Relationships*, 20(2), 356-373.
- Masten, A. S. (1986). Humor and competence in school-aged children. *Child Development*, 57, 461-473.
- Masten, A. S. (1994). Resilience in individual development: Successful adaptation despite risk and adversity. M. C. Wang (Ed.), *Educational Resilience in Inner-City America: Challenges and Prospects* içinde (s. 3-25). New Jersey: Lawrence Erlbaum.

- Masten, A. S. (2001). Resilience process in development. *American Psychologist*, 56 (3), 227-238.
- Masten, A. S. (2014). *Ordinary magic: Resilience in development*. New York: The Guilford Press.
- Masten, A. S. & Coastworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. *American Psychologist*, 53(2), 205-220.
- Masten, A.S. & Gewirtz, A.H. (2006). *Resilience in development: The importance of early childhood*. <http://www.child-encyclopedia.com> adresinden 4 Şubat 2021 tarihinde elde edilmiştir.
- Masten, A. S., Morison, P., Pellegrini, D. & Tellegen, A. (1990). Competence under stress: risk and protective factors. J. Rolf, A. S. Masten, D. Cicchetti ve K. H. Nuechterlein (Ed.), *Risk and protective factors in the development of psychopathology* içinde (s. 236-256). New York: Cambridge University Press.
- Masten, A.S. & Obradovic, J. (2006). Competence and resilience in development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094, 13–27.
- Masten, A. S. & Reed, M. G. (2002). Resilience in development. *The handbook of positive psychology* içinde (s. 74-88). New York: Oxford University Press.
- McGinn, L. K., Cukor, D. & Sanderson, W. C. (2005). The relationships between parenting style, cognitive style, and anxiety and depression: Does increased early adversity influence symptom severity through the mediating role of cognitive style? *Cognitive Therapy and Research*, 29 (2), 219-242.
- McGloin, J. M. & Widom, C. S. (2001). Resilience among abused and neglected children grown up. *Development and Psychopathology*, 13, 1021-1038.
- Messman-Moore, T. L. & Bhuptani, P. H. (2020). Self-compassion and fear of self-compassion: Mechanisms underlying the link between child maltreatment severity and psychological distress in college women. *Mindfulness*, 11(6), 1446–1459.
- Mowbray, D. (2011). Resilience and strengthening resilience in individuals. *Management Advisory Service*, 2-24.
- Narayanan, A. (2008). The resilient individual: A personality analysis. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 34, 110-118.
- Nasir, R., Zainah, A. Z., Khairudin, R., Shahrazad, W. S., Nen, S., Subhi, N. & ark. (2011). Cognitive distortion as a predictor towards depression among delinquent adolescents. *Pertanika J SocSci Hum*, 19, 75-82.
- Noorafshan, L., Jowkar, B. & Hosseini, F. S. (2013). Effect of family communication patterns of resilience among Iranian adolescents. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 84, 900-904.
- Norton, M. A. (2017). *Exploring the relationship between depression and resilience in survivors of childhood trauma* (Unpublished master's thesis). Old Dominion University, Virginia.
- Nowack, K. M. (1986). Who are the hardy? *Training & Development Journal*, 40(5), 116–118.

- Oflaz, F. (2015). Travma yaşamış çocuk ve gençlerin ele alınmasında çocuk-ergen ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği uygulamaları. *Türkiye Klinikleri Dergisi*, 1(2), 46-51.
- Okan-İbiloğlu, A., Atlı, A., Oto, R. & Özkan, M. (2018). Çocukluk çağı cinsel istismar ve ensest olgularına çok yönlü bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 84-98.
- Okan, N., Yılmaztürk, M. & Kürüm, B. (2020). Bilinçli farkındalık ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide temel empati becerilerinin aracı rol etkisinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 319-335.
- Oktan, V. (2008). *Üniversite sınavına hazırlanan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Oktan, V., Odacı, H. & Berber-Çelik, Ç. (2014). Psikolojik doğum sırasının psikolojik sağlamlığın yordanmasındaki rolünün incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 140-152.
- Okutan, N. & Büyükşahin-Sunal, A. (2010). Romantik ilişkilerde bağlanım: Dindarlık algısı ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 80-88.
- Oral, R., Can, D., Kaplan, S., Polat, S., Ates, N., Cetin, G. & ark. (2001). Child abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child Abuse & Neglect*, 25, 279-290.
- Ornduff, S. (2000). Childhood maltreatment and malevolence: Quantitative research findings. *Clinical Psychology Review*, 20, 997-1018.
- Öğülmüş, S. (2001). *Bir kişilik özelliği olarak yılmazlık*. 1. Ulusal çocuk ve suç sempozyumu: Nedenler ve önleme çalışmaları. Ankara.
- Önder, A. & Gülay, H. (2008). İlköğretim 8.sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 192-197.
- Örsel, S., Karadağ, H., Karaoğlu-Kahiloğulları, A. & Akgün-Aktaş, E. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2), 130-136.
- Öz, F. & Bahadır-Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: psikolojik sağlamlık. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 82-89.
- Özbiçer, Ş. (2013). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile romantik ilişki doyumları ve eşlerinin ilişki doyumlarına yönelik algıları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Özcan, B. (2005). *Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler karşılaştırması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özçetinkaya, S. (2011). *Erkek alkol ve eroin bağımlılarında çocukluk çağı travmasının kişilik boyutları ile ilişkisi* (Uzmanlık tezi). Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

- Özdemir, D. F. (2010). Cinsel istismar ve çocuk ruh sağlığı. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32 (5), 569-582.
- Özdemir, E. E. (2012). *Çocuk istismarı haberlerinin yazılı basında sunumu* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özen, Ş., Antar, S. & Özkan, M. (2007). Çocukluk çağı travmalarının umutsuzluk, sigara ve alkol kullanımı üzerine etkisi: Üniversite son sınıf öğrencilerini inceleyen bir çalışma. *Düşünen Adam*, 20(2), 79-87.
- Özer, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Özgentürk, İ. (2014). Çocuk istismarı ve ihmali. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 265-278.
- Özkan, B. (2016). *Reddedilme duyarlılığı ve iyimserliğin, rasyonel olmayan ilişki inançları ile romantik ilişki doyumları arasındaki ilişkilerde aracı rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, M. (2015). *Tutuklu hükümlü çocuklarda kendine zarar verme davranışının bilişsel çarpıtmalar ve çocukluk örselenme yaşantısıyla ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pelendecioğlu, B. & Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi*, 9(1), 49-62.
- Pereda, N., Guilera, G., Forns, M. & Gomez-Benito, J. (2009). The international epidemiology of child sexual abuse: a continuation of Finkelhor. *Child Abuse Neglect*, 33(6), 331-342.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- Polat, O. (2004). *Klinik Adli Tıp*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O. (2006). *Cinsel İstismar Rehberi*. İstanbul: Forart Matbaa.
- Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ramirez, E. R. (2007). Resilience: A concept analysis. *Nursing Forum*, 42, 73-82.
- Runyan, D., Corrine, W., Ikeda, R., May- Chahal, C. & Hassan, F. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers. *World Health Organization, Geneva*, 57-86.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.
- Rusbult, C.E., Martz, J.M. & Agnew, C.N. (1998). The investment model scale: measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives and investment size. *Journal of Personal Relationships*, 5, 357-391.
- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanism. *Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 316-331.

- Rutter, M. (2007). Resilience, competence, and coping. *Child Abuse & Neglect*, 31(3), 205-209.
- Sabancı, Y. (2018). *Ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyetin yordayıcıları olarak akılcı olmayan inançlar psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaçlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Sabatelli, R. N. (1988). Exploring relationship satisfaction: a social exchange perspective on the interdependence between theory, research, and practice. *Family Relations*, 37(2), 217-222.
- Sağlam, H. (2019). Medyatik şiddetin eleştirisine sinemasal bir yaklaşım: Katil doğanlar. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 307-326.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *The Journal of Psychology*, 137(3), 294-303.
- Saraç, A., Hamamcı, Z. & Güçray, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumunu yordaması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 69-81.
- Sarı, T. (2008). *Üniversite öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar, bağlanma boyutları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sarı, T. & Korkut- Owen, F. (2016). Romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların ve bağlanma boyutlarının ilişki doyumu üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 204-216.
- Satıcı, B. (2018). *Genç yetişkinlerde mükemmeliyetçilik ile romantik ilişki doyumu arasında duygusal zeka ve bilinçli farkındalığın aracılık rollerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Sarıcı, H. & Tagay, Ö. (2020). Üniversite öğrencilerinin bilişsel duygu düzenlemelerinde çocukluk örselenmeleri ve otomatik düşüncelerin yordayıcı rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49, 46-66.
- Seccembe, K. (2002). "Beating the odds" versus "Changing the odds": poverty, resilience and family policy. *Journal Of Marriage and Family*, 64(2), 384-394.
- Seligman, M. & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: an introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14.
- Sezgin, F. (2012). İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 489-502.
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971-980.
- Sinclair, R. R. & Tetrick, L. E. (2000). Implications of item wording for hardiness structure, relation with neuroticism, and stress buffering. *Journal of Research in Personality*, 34, 1-25.
- Sipahioğlu, Ö. (2008). *Farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Siyez, M. D. (2003). *Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Skau, M. (1994). *Intern Hardiness, Coping and Satisfaction*. New York: University at Albany.
- Sofuoğlu, Z., Oral, R., Aydın, F., Cankardeş, S., Kandemirci, B., Koç, F. & ark. (2014). Türkiye'nin üç ilinde olumsuz çocukluk çağı deneyimleri epidemiyolojik çalışması. *Türk Pediatri Arşivi*, 49, 47-56.
- Soğancı, D. (2017). *Bağlanma stillerinin romantik ilişki doyumu üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Stackert, R.A. & Bursik, K. (2003). Why i unsatisfi ed? adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34, 1419-1429.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119-135.
- Stewart, M., Reid, G. & Mangham, C. (1997). Fostering children's resilience. *Journal of Pediatric Nursing*, 12, 21-31.
- Sullivan, B. F. & Schwebel, A. I. (1995). Relationship beliefs and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *The Family Journal*, 3(4), 298-305.
- Sümer, N. & Cozzarelli, C. (2004). The impact of adult attachment on partner and self- attributions and relationship quality. *Personal Relationships*, 11(3), 355-371.
- Sürücü, M. & Bacanlı, F. (2010). Üniversiteye uyumun psikolojik sağlamlılık ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 375-396.
- Şahiner, Ü. M., Yurdakök, K., Kavak, U. S. & Çetin, İ. (2001). Tıbbi açıdan çocuk istismarı. *Katkı Pediatri Dergisi*, 22, 276-285.
- Şar, V., Öztürk, P. E. & İkikardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054-1063.
- Şensoy, G., Asıcı, E. & İkiz, F. E. (2019). İlişki doyumunun mükemmeliyetçilik ve güven aracılığıyla yordanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 230-249.
- Taner, Y. & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Tanrikulu, T., Sülükoğlu, K. & Meşeli, B. (2015). Ergen psikolojik dayanıklılığının ebeveyn boşanması açısından incelenmesi. *Psikolojik Danışma ve Eğitim Dergisi*, 1(2), 66-73.
- Tanyeri, E. (2016). *23 yaş ve üzeri heteroseksüel ve homoseksüel bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarının ilişkilerde yükleme tarzları ve psikolojik sağlamlık üzerine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taylor, S. E., Peplau, L. A. & Sears, D. O. (2000). *Social Psychology*. New Jersey: Prentice-Hall.

- Tekin, E. (2011). *Askeri hastanelerde çalışan hemşirelerin psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tercan, M. (1995). *Çocuğun ana-babası tarafından fiziksel istismarı ve ihmali* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Terzi, Ş. (2005). *Öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli* (Yayınlanmış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 1-11.
- Terzi, Ş. & Özbay, Y. (2013). Çocuk istismarı ile ilgili gazete haberlerinin istismarın türü, istismarcı ile mağdurun cinsiyeti ve bağlam açısından incelenmesi. *12. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi* içinde (s. 126-133). İstanbul.
- Thibaut, J. W. & Kelley, H. H. (1961). *The Social Psychology of Groups*. New York: John Wiley&Sons.
- Tıraşçı, Y. & Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.
- Topbay, Y. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve aile işlevleri açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Turgut, Ö. (2015). *Ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerinin, önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Tümlü, G. Ü. (2012). *Psikolojik dayanıklılık düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin temas engellerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tümlü, Ü. & Receptoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213.
- Türkkan, T. & Odacı, H. (2019). Lise öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile bilişsel çarpıtma ve yalnızlık eğilimleri arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri*, 22, 93-103.
- Türkoğlu, E., Kuğu, N., Akyüz, G. & Doğan, O. (2000). Psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarda çocukluk çağı kötüye kullanımının araştırılması. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 22, 144-148.
- Tyler, S., Allison, K. & Winsler, A. (2006). Child neglect: Developmental consequences, intervention, and policy implications. *Child & Youth Care Forum*, 35(1), 1-20.
- Ungar, M. & Perry, D. B. (2012). Violence, trauma and resilience, cruel but not unusual: violence in canadian families. *Wilfrid Laurier University Press*, 119-143.

- UNICEF, (2012). <http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/ois/egitim/033.pdf> adresinden 8 Mart 2021 tarihinde elde edilmiştir.
- U.S. Department of Health & Human Services. <https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/documents/cb/cm2019.pdf> adresinden 18 Ocak 2021 tarihinde elde edilmiştir.
- Ünal, F. (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. *Türkiye’de Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 9-18.
- Walsh, F. (2007). Traumatic loss and major disasters: Strengthening family and community resilience. *Family process*, 46(2), 207-227.
- Werner, E. (1982). *Vulnerable but invincible: A longitudinal study of resilient children and youth*. New York: Adams, Bannister and Cox.
- Werner, E. E. (1989). High-risk children in young adulthood: A longitudinal study from birth to 32 years. *American Journal of Orthopsychiatry*, 59(1), 72-81.
- Werner, E. E. (1993). Risk, resilience, and recovery: Perspectives from the Kauai longitudinal study. *Development and Psychopathology*, 5, 503-515.
- Werner, E.E. & Smith, R.S. (1992). *Overcoming the odds. High risk children from birth to adulthood*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Whisman, M. A. (1999). Marital dissatisfaction and psychiatric disorders: results from the national comorbidity survey. *Journal of Abnormal Psychology*, 4, 701-706.
- Wilks, S. E. (2008). Resilience amid academic stress: The moderating impact of social support among social work students. *Advances in Social Work*, 9(2), 106-125.
- Wingo, A. P., Wrenn, G., Pelletier, T., Gutman, A. R., Bradley, B. & Ressler, K. J. (2010). Moderating effects of resilience on depression in individuals with a history of childhood abuse or trauma exposure. *Journal of affective disorders*, 126(3), 411-414.
- Wolfe, D. A. (1999). *Child Abuse: Implications for Child Development and Psychopathology*. Sage Publications.
- World Health Organization, (2010). http://www.who.int/topics/child_abuse/en/ adresinden 18 Ocak 2021 tarihinde elde edilmiştir.
- World Health Organization, (2017). https://www.who.int/gho/publications/world_health_statistics/2016/EN_WHS2016_TOC.pdf adresinden 17 Ocak 2021 tarihinde elde edilmiştir.
- Yalçın, N. (2011). *Türkiye’de çocuk istismarı ve çözüm önerileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yalçın, İ. (2010). *İlişki geliştirme programının üniversite öğrencilerinin ilişki doyumu düzeylerine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yalın, D. (2007). *First year college adjustment: The role of coping, ego resiliency, optimism and gender* (Unpublished master’s thesis). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Yazıcı-Çelebi, G. (2020). Covid 19 salgınına ilişkin tepkilerin psikolojik sağlamlık açısından incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 471-483.
- Yelpaze, İ. (2020). Üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak bilişsel esneklik: öz şefkatin aracılık rolü. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 535-549.
- Yenidünya, A. (2017). *Çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile risk ve koruyucu faktörlerin, genç yetişkinlikteki yalnızlık stilleri ile ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yiğit, İ. & Erden, G. (2015). Çocukluk çağı istismar yaşantıları ile genel psikolojik sağlık arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 47-59.
- Yıldırım-Sarı, H., Ardahan, E. & Özgüven-Öztornacı, B. (2016). Çocuk ihmal ve istismarına ilişkin son 10 yılda yapılan sistematik derlemeler. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 6(15), 501-511.
- Yıldırım, F., Küçükgöncü, S., Beştepe, E. & Yıldırım, M. S. (2014). Erişkin unipolar depresyon örnekleminde çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantılarının intihar girişimi ile ilişkisi. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 51, 133-140.
- Yıldız, Y. (2012). *İlişkiye ilişkin inançların evlilik uyumunu yordaması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Yıldız, D. & Uzunsakal, E. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 19.
- Yılmaz-Irmak, T. (2008). *Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yılmaz-Irmak, T. (2011). Fiziksel istismara uğrayan ergenlerde dayanıklılığın incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 12(2), 1-21.
- Yılmaz, G., İşiten, N., Ertan, Ü. & Öner, A. (2003). Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46, 295-298.
- Yılmaz, H. & Sipahioğlu, Ö. (2012). Farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 11(4).
- Yılmaz, T. & Kalkan, M. (2010). The effects of a premarital relationship enrichment program on relationship satisfaction. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 10(3), 1911-1920.
- Yiğit, İ. (2013). *Çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının genç yetişkinlik döneminde görülen psikolojik belirtilerle ilişkisi: erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yolcu, H. (2009). İstismara uğramış çocuğa eğitim ortamında yaklaşım: Rehber öğretmenin rolü. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 7(25), 62-92.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2010). Çocukların ihmal-istismara uğramasında aile ve çocuklara yönelik risk faktörleri ve sosyal hizmet müdahalesi. *Journal of Society & Social Work*, 21(1), 73-83.

- Yoldaş, C. & Demircioğlu, H. (2019). Çocukluk ve ergenlik döneminde psikososyal risk faktörleri ve koruyucu unsurlar. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 18(1), 40-48.
- Yurdakök, K. (2010). Çocuk istismar ve ihmali, tanım ve risk faktörleri. *Katkı Pediatri Dergisi*, 537-546.
- Yurdakök, K. & İnce, O. (2010). Duygusal istismar ve ihmal. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32(4), 423-433.
- Yücel, D. (2014). *Çocukluk çağı istismar yaşantılarının genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkilerinin incelenmesi* (Yayınlanmış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Zara-Page, A. (2004). Çocuk cinsel istismarı: Cinsel istismara neden olan etkenler ve cinsel istismarın çocuklar üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7 (13), 103-113.
- Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Arık, A. & Arslan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismar sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*, 39(4), 536-541.
- Zeytinoğlu, S. (1991). *Sağlık, sosyal hizmet ve hukuk alanlarında çalışanların Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali sorunu ile ilgili görüşleri: Çocuk istismarı ve ihmali*. Ankara: Gözde Repro Ofset.
- Zeytinoğlu, S. (1999). *Sağlık, sosyal, hizmet, hukuk ve eğitim alanlarında çalışanların Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili görüşleri*. Ankara: Pelin Ofset.
- Zigler, E. & Hall, N. W. (1989). Physical child abuse in America : past, present, and future. D. C. Cicchetti (Ed.), *Child maltreatment : theory and research on the causes and consequences of child abuse and neglect* içinde (s. 38-75). Cambridge: Cambridge University Press.
- Zoroğlu, S.S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Eröcal-Kora, M. & Ayanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

8. EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli katılımcılar;

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bilimsel bir araştırma için bilgilerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Elde edilen bilgiler sadece bu araştırma için kullanılacak olup kimliğinize ilişkin bilgiler vermeniz gerekmemektedir. Soruları içtenlikle ve boş madde bırakmamaya özen göstererek cevaplamanızı diliyorum, katkılarınız için şimdiden teşekkür ediyorum.

Sevilay SİVAZ

Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Yüksek Lisans Öğrencisi

Yaşınız: .....

Cinsiyetiniz:

a. Kadın ( ) b. Erkek ( ) c. Diğer ( )

Kaç Kardeşiniz Var?

a. Kardeşim yok. ( ) b. Bir kardeşim var ( ) c. İki kardeşim var ( ) d. Üç ve üzeri kardeşim var ( )

Ailenizin Yapısı Nasıldır?

a. Anne-Baba birlikte yaşıyor ( ) b. Anne-Baba ayrı yaşıyor ( ) c. Boşandılar ( ) d. Anne vefat etti ( )
e. Baba vefat etti ( )

Ailenizin Sosyoekonomik Durumunu Nasıl Tanımlarsınız?

a. Düşük ( ) b. Orta ( ) c. Yüksek ( )

Annenizin eğitim durumu:

a. İlkokul ( ) b. Ortaokul ( ) c. Lise ( ) d. Üniversite ( )

Babanızın eğitim durumu:

a. İlkokul ( ) b. Ortaokul ( ) c. Lise ( ) d. Üniversite ( )

Sizi Duygusal Veya Fiziksel Olarak Etkilediğinizi Düşündüğünüz Bir Travma Yaşantınız Var Mı?

a. Evet ( ) b. Hayır ( )

Hayatınızın Herhangi Bir Döneminde Profesyonel Olarak Psikolojik Destek Aldınız Mı?

a. Evet ( ) b. Hayır ( )

Herhangi Bir Madde (Alkol, Uyuşturucu, Sigara) Kullanıyor Musunuz?

a. Evet ( ) b. Hayır ( )

Hiç Romantik Bir İlişkiniz Oldu Mu?

a. Evet ( ) b. Hayır ( )

Ek 2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Her bir madde için aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz:

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

Çocukluğumda ya da ergenliğimde...

1)Yeterli yemeğim olurdu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

2) Gündelik bakım ve güvenliğim sağlanıyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

3) Anne ya da babam kendilerine layık olmadığımı ifade ederlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

4) Fiziksel ihtiyaçlarım tam olarak karşılanırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

5) Ailemde sorunlarımı paylaşabileceğim biri vardı

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

6) Üst baş açısından bakımsızdım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

7) Sevdiğimi hissediyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

8) Anne ya da babam kendimden utanmama neden olurdu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

9) Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

10) Ailemde değiştirmek istediğim şeyler vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

11) Ailemdelikiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar

oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

12)Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

13) Anne ya da babam fikirlerimi önemserdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

14) Ailemdelikler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

15) Fiziksel bakımdan hırpalanmış olduğuma inanıyorum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

16) Çocukluğum mükemmeldi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

17) Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

18)Ailemde birisi benden nefret ederdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

19)Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

20) Biri bana cinsel amaçla dokunmaya ya da kendisine dokundurtmaya çalıştı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

21) Kendisi ile cinsel ilişki kurmadığım takdirde bana zarar vermekle tehdit eden biri vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

22) Benim ailem dünyanın en iyisiydi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

23) Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

24) Birisi bana cinsel tacizde bulundu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

25) Ailemdelikler bana karşı suçlayıcıydı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

26) İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

27) Cinsel istismara uğradığım kanısındayım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

28) Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

29) Ailemdelikler yaşitlarımla ve arkadaşlarımla görüşmemi kısıtlardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

30) Ailemdelikler her şeyime karıştırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

31) Anne ve babam bir işi kendi başıma yapmama fırsat verirlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

32)Ailemdelikler rahat vermeyecek derecede peşimdeydiler.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

33)Anne ya da babam beni kontrol etmek için kişisel eşyalarımı benden habersiz karıştırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

Ek 3. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Açıklama: Lütfen aşağıdaki maddeleri dikkatle okuyarak her maddede yer alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna (sizi ne derece tanımladığına) karar veriniz. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ifadeleri dikkate alarak yanındaki boşlulardan bir tanesine çarpı (x) işareti koyunuz.

Kesinlikle	Katılmıyorum (0)	Katılmıyorum (1)	Orta düzeyde tanımlıyor(2)	İyi tanımlıyor(3)	Çok iyi tanımlıyor (4)
1. Çalışmaktan çok keyif alıyorum	0	1	2	3	4
2. Hayatın benim için monotonlaşmaya başladığını hissediyorum.	0	1	2	3	4
3. Çok çalışarak her zaman amacıma ulaşabilirim.	0	1	2	3	4
4.Çıkabilecek sorunları önceden kestirerek önlemlerimi alırım.	0	1	2	3	4
5. Devam ettiğim işime/okuluma/mesleğime yürekten bağlıyım.	0	1	2	3	4
6. Hayatımda ilginç ve zaman harcamaya değer şeylerin var olduğunu düşünüyorum.	0	1	2	3	4
7. Her yeni deneyimin yaşamımı zenginleştirdiğini düşünüyorum.	0	1	2	3	4
8. Hep aynı yaşam tarzına bağlı kalmak yerine riskli de olsa yeni şeyler denemeyi tercih ederim	0	1	2	3	4
9. İnsan hatalarından öğrenir ve gelişir.	0	1	2	3	4
10. Kaderimi değiştirebileceğime inanırım.	0	1	2	3	4
11. Yargılarıma ve kararlarıma daima güvenirim.	0	1	2	3	4
12. Kişisel özgürlüklerimin sınırlandırılmasına genellikle büyük tepki gösteririm	0	1	2	3	4
13. Kendimle ilgili bir şeyler öğrenmek benim için heyecan vericidir.	0	1	2	3	4
14. “Öldürmeyen şey güçlendirir” cümlesi beni ifade ediyor.	0	1	2	3	4
15. Önceden yaptığım bir programın dışına çıkmak zorunda kaldığımda rahatsız olurum.	0	1	2	3	4
16. Yeni şeyler denemekten hoşlanırım.	0	1	2	3	4
17. . Yaşamımda olan önemli değişiklikleri, kişisel gelişimim için bir fırsat olarak görürüm.	0	1	2	3	4
18. Keyif aldığım etkinliklere düzenli olarak katılırım.	0	1	2	3	4
19. Yarın bana ne olacağı bugün yaptıklarına bağlıdır	0	1	2	3	4
20. Yeni bir işe/projeye/göreve başladığımda ayrıntılı bir plan yapmayı tercih ederim.	0	1	2	3	4
21. Yapacak bir şeylerimin olması benim için önemlidir.	0	1	2	3	4

Ek 4. İlişki Doyumu Ölçeği

Değerli katılımcılar,

Şu anda yaşamakta olduğunuz romantik bir ilişki varsa ölçeği doldurmanız gerekmektedir. Aşağıda ilişkiniz ile ilgili yedi madde bulunmaktadır. Sunulan ölçeği kullanarak her bir maddenin sizin için ne derece uygun olduğunuzu belirtiniz.

1. Partneriniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç

Tamamen

Karşılamıyor

Karşılıyor

2. Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç

Tamamen

Memnun Değilim

Memnunum

3. Diğerleri ile karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi?

1 2 3 4 5 6 7

Çok

Çok

Daha Kötü

Daha İyi

4. Ne sıklıkla hiç ilişki yaşamamış olmayı istiyorsunuz?

1 2 3 4 5 6 7

Hiçbir

Her

Zaman

Zaman

5. İlişkiniz ne dereceye kadar sizin başlangıçtaki beklentilerinizi karşılıyor?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç karşılamıyor

Tamamen karşılıyor

6. Partnerinizi ne kadar seviyorsunuz?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç

Çok

Sevmiyorum

Seviyorum

7. İlişkinizde ne kadar problem var?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç

Çok

Problem yok

Problem var

Ek 5. Etik Kurul İzni

T.C.
TRABZON ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : 81614018-000-E.472
Konu : Etik Kurul Belgesi

13.11.2020

Sayın Sevilay SİLAZ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencisi

"Üniversite öğrencilerinde olumsuz çocukluk yaşantıları, psikolojik sağlamlık ve romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi" adlı Yüksek Lisans Tez çalışmanız için gerekli olan Etik Kurul incelemesi Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Etik Kurulu tarafından yapılmış olup, çalışmanıza onay verilmiştir, bilgilerinize sunulur.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Atilla ÇİMER
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek : Tutanak (3 sayfa)

9. ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

İlköğrenimini Ahmet Ragıp Üzümcü İlköğretim Okulu' nda, liseyi Vali Vecdi Gönül Anadolu Lisesi' nde okudu. 2012 yılında Giresun Üniversitesi' nde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü' ne başladı 2016 yılında lisans eğitimini tamamladı. 2018-2019 eğitim öğretim yılında Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü' nde, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık yüksek lisans eğitimine başladı.

